გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის მექანიზმი და გენდერული პერსპექტივა

UN HUMAN RIGHTS COUNCIL UNIVERSAL PERIODIC REVIEW MECHANISM AND THE GENDER PERSPECTIVE

ISBN 978-9941-0-3422-0

გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს, უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის მეათე სესიაზე, სამუშაო ჯგუფის მიერ, განხილულ იქნა, საქართველოში ადამიანის უფლებების კუთხით არსებული მდგომარეობა.

წინამდებარე ნაშრომის პირველ ნაწილში წარმოდგენილია გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის შედეგები ქალთა უფლებებთან და გენდერულ საკითხებთან მიმართებაში.

მეორე ნაწილში წარმოდგენილია უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვისთვის წარდგენილი არასათავრობო ორგანიზაციების ერთობლივი და საქართველოს ეროვნული ანგარიში, რომელიც განხილულ იქნა 2011 წლის თებერვალში.

ქალთა საინფორმაციო ცენტრი მადლობას უხდის გაეროს ქალთა ორგანიზაციას (UN Women), ფონდს "ქალები ქალებისათვის" (KTK) და ქალთა გლობალურ ფონდს (GFW) მხარდაჭერისათვის.

1 სამუშაო ჯგუფის შემადგენლობა (ტროიკა) - კამერუნი, მექსიკა, უკრაინა; ჯგუფი მუშაობდა საქართველოდან წარგზავნილი ანგარიშების ანალიზზე. საბოლოო დოკუმენტი მიღებულ იქნა დელეგაციასთან ერთობლივი მუშაობის შედეგად.

On the 10th session of the UN Human Rights Council universal periodic review working group discussed Human Rights situation in Georgia.

In the first part of the report is presented results of the UN Human Rights Council Universal Periodic review regarding women's rights and gender issues.

Second part deals with joint alternative report for universal periodic review, presented by the non-governmental organizations and national report, which was considered in February, 2011.

Women's Information Centre is thankful to UN Women, Kvinna till Kvinna Foundation and the Global Fund for Women for their support.

1. Working group (Troika) - Cameroon, Mexico, Ukraine; a group worked on the analysis that has been sent from Georgia and the final document was adopted with the joint work with the delegation.

შინაარსი

ნაწილი I - ელენე ჩუსეესკი

ნაწილი II

CONTENTS

PART I - ELENE RUSETSKAIA

PART II

ნაწილი I
PART I

ავტორი: ელენე რუსეცკი
Author: Elene Rusetskaia

შესავალი

წინამდებარე ანგარიში ეხება, გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს მეათე სესიას, რომელიც გაიმართა ჟენევაში (24 იანვარი - 4 თებერვალი, 2011), სადაც, განხილულ იქნა, ადამიანის უფლებების მდგომარეობა საქართველოში.

საქმის განხილვის პროცესში, საქართველოს მხარემ, წარმოადგინა ანგარიში, რომელშიც ასახულია ქვეყანაში განხორციელებული რეფორმები და ყურადღება გაამახვილა შემდეგ საკითხებზე: სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობა; ადამიანის უფლებების დაცვა; სასამართლო სისტემის გაუმჯობესება და მისი ხელმისაწვდომობა; კანონი მაუწყებლობის შესახებ, რომელიც გულისხმობს სარედაქციო, მმართველობით და ფინანსურ დამოუკიდებლობას; საგადასახადო ამნისტია; შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე და იძულებით გადაადგილებულ პირთა (განსაკუთრებით ბავშვების) მიმართ ზრუნვა; დისკრიმინაციული შემთხვევების აღმოფხვრა უმცირესობათა ჯგუფების მიმართ; ქალთა მდგომარეობა.

საქართველოს მრავალრიცხოვან დელეგაციას[2], ჟენევაში, ხელმძღვანელობდა საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე, სერგი კაპანაძე.

2. **თინა ბურჯალიანი** - იუსტიციის მინისტრის პირველი მოადგილე; **ირინე ქურდაძე** - საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის პირველი მოადგილე; **თამარ მარტიაშვილი** - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, ლტოლვილთა და განსახლების მინისტრის პირველი მოადგილე; **ეკატერინე ზღულაძე** - საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილე; **მიხეილ დოლიძე** - საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის მოადგილე; **თამარ კინწურაშვილი** - ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივნის მოადგილე; **თამარ კოვზირიძე** - საქართველოს პრემიერ მინისტრის უფროსი მრჩეველი; **ალექსანდრე ნალბანდოვი** — ელჩი, ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში; **ზურაბ ჭიაბერაშვილი** - საქართველოს ელჩი შვეიცარიასა და გაეროს წარმომადგენლობებში; **თინათინ გოლეთიანი** - საგარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო იურიდიული დეპარტამენტის უფროსი; **ვახტანგ მახარობლიშვილი** - საგარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო ორგანიზაციების დეპარტამენტის უფროსი; **დავით ოქროპირიძე** - საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სოციალური დაცვის დეპარტამენტის უფროსი; **თამარ თომაშვილი** - საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საერთაშორისო საჯარო სამართლის დეპარტამენტის

INTRODUCTION

This report refers to the UN Human Rights Council 10th session, held in Geneva (24 January - 4 February, 2011) and discussing the situation of human rights.

In the process of the consideration Georgian side presented a report, reviewed the implemented reforms in the country and highlighted the following issues: civil society; human rights; modernized judicial system and improved accessibility of the system; law on broadcasting, which includes editorial, managerial and financial independence; a tax amnesty; to take care on people with disability and internally displaced persons (especially for children); to eliminate the discriminatory incidents against minority groups; women's condition.

Sergi Kapanadze, Deputy Foreign Minister was head of the Georgian delegation[2] in Geneva. The non-governmental organizations have presented an alternative report, which focused on human rights in various fields.

2 **Ms. Tina Burjaliani**, First Deputy Minister of Justice; **Ms. Irine Kurdadze**, First Deputy Minister of Education and Science; **Ms. Tamar Martiashvili**, First Deputy Minister of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories, Accommodation and Refugees; **Ms. Ekaterine Zguladze**, First Deputy Minister of Internal Affairs; **Mr. Mikheil Dolidze**, Deputy Minister of Labour, Health and Social Protection; **Ms. Tamar Kintsurashvili**, Deputy Secretary of National Security Council; **Ms. Tamar Kovziridze**, Chief Adviser to the Prime-Minister; **Mr. Alexander Nalbandov**, Ambassador-at-Large for Human Rights Issues; **Mr. Zurab Tchiaberashvili**, Ambassador-at-Large; **Ms. Tinatin Goletiani**, Director of International Legal Department, Ministry of Foreign Affairs; **Mr. Vakhtang Makharoblishvili**, Director of International Organizations Department, Ministry of Foreign Affairs; **Mr. David Okropiridze**, Head of Social Protection Department, Ministry of Labour, Health and Social Protection; **Ms. Tamar Tomashvili**, Head of Public International Law Department, Ministry of Justice; **Ms. Nino Javakhadze**, Expert in the Advisory Group on Foreign Relations, Chancellery of the Government of Georgia; **Mr. Teimuraz Antelava**, Head of Division for the United Nations, Ministry of Foreign Affairs; **Ms. Ana Kebadze**, Head of General Education Development Division, Ministry of Education and Science; **Mr. George Gorgiladze**, Ambassador, Permanent Representative of Georgia to the UNOG; **Mr. Ilia Imnadze** – Minister, Deputy Permanent Representative of Georgia to the ONUG.

საქართველოს არასამთავრობო ორგანიზაციებმა წარადგინეს ალტერნატიული ანგარიში, რომელიც შეეხო ადამიანის უფლებების სხვადასხვა სფეროს.

სულ, ერთობლივი ანგარიში, წარადგინა ექვსმა ჯგუფმა და შვიდმა ცალკეულმა არასამთავრობო ორგანიზაციამ, სახალხო დამცველის აპარატმა და ევროპის საბჭომ.

ანგარიში, საქართველოში ქალთა უფლებების მდგომარეობის შესახებ, წარდგენილ იქნა ერთ-ერთი მრავალრიცხოვანი ჯგუფის, ე.წ. JS5[3] მიერ, რომელშიც 22 არასამთავრობო ორგანიზაცია იყო გაერთიანებული. ერთობლივი ანგარიში მომზადდა, ქალთა უფლებების დამცველ, არასამთავრობო ორგანიზაციათა მიერ, გაეროს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის (UPR) ფარგლებში. ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაცია მომზადებულია, გაეროს გენერალური ასამბლეის 2006 წლის 15 მარტის №60/251 რეზოლუციისა და ადამიანის უფლებათა საბჭოს 2007 წლის 27 სექტემბრის №5/1 რეზოლუციის მოთხოვნების გათვალისწინებით.

ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ინიციატივას, გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოში,

Total joint report submitted six groups and seven individual non-governmental organizations, the Public Defender's Office and the Council of Europe.

The report about women's rights situation in Georgia was submitted by a large group, the so-called JS5[3], which concluded 22 non-governmental organizations.

Joint report was prepared by women's rights non-governmental organizations in the framework of the United Nations Universal Periodic Review (UPR). Information presented in the report is prepared in accordance with the UN General Assembly Resolution 60/251 on March 15, 2006 and Human Rights Council 5/1 resolution on September 27, 2007 requirements.

Women's Information Center initiative to represent Joint Report on women's status in the UN Human Rights Council was supported by UN Women's technical help.

Three representatives of the Women's Information Center had an opportunity to attend the Human Rights reports review on February 1, 2011. Group attendance was provided by Women for Women Foundation (Kvinna till Kvinna) and technical support of the UN High Commissioner's Office.

უფროსი; **ნინო ჯავახაძე** - მრჩეველთა ჯგუფის ექსპერტი საგარეო ურთიერთობებზე მთავრობის კანცელარიაში; **თეიმურაზ ანთელავა** - საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს გაეროს სამმართველოს უფროსი;

3. ქალთა საინფორმაციო ცენტრი (WIC); ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი; ქალთა იმედი; დინამიური ფსიქოლოგია განვითარებისა და დემოკრატიისათვის; ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი საქართველოში; ქალთა საგანმანათლებლო ცენტრი "თორი"; საზოგადოება "ბილიკი"; სამცხე-ჯავახეთის დემოკრატ ქალთა საზოგადოება; ინვალიდ ქალთა და ინვალიდ ბავშვთა დედათა ასოციაცია "დეა"; კოალიცია დევნილთა უფლებებისათვის; ასოციაცია ,,ლიდერები დემოკრატიისათვის"; ქალთა საკონსულტაციო ცენტრი ,,სახლი"; ქალთა კლუბი ,,პეონი"; საქართველოს აზერბაიჯანელ ქალთა კავშირი; საინფორმაციო, სამედიცინო-ფსიქოლოგიური ცენტრი ,,თანადგომა"; ,,კონსტიტუციის 42-ე მუხლი"; ხანდაზმულ ქალთა ასოციაცია ,,ღირსეული სიბერე"; კულტურულ-ჰუმანიტარული ფონდი ,,სოხუმი"; აფხაზ ქალთა ასოციაცია ,,საბინები"; ქალთა პოლიტიკური რესურს-ცენტრი; კავშირი ,,ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი"; ასოციაცია ,,ქალი და ბიზნესი".

3. Women's Information Center (WIC); International Advisory Center for Education of Women; Women's Hope; Dynamic Psychology for Development and Democracy; Anti – Violence Network of Georgia (AVNG); Women's Educational Center "Tori"; Association "Biliki"; Samtskhe Javakheti Democrat Women's Organization; Association of Disabled Women and Mother of Disabled Children "DEA"; Coalition "For IDPs Rights"; Leaders for Democracy; Advice Center for Women "Sakhli"; Women's club "Peoni"; Azeri Women's Union of Georgia; Center for Information and Counseling on Reproductive Health "Tanadgoma"; "Article 42 of the Constitution"; Old ladies' association "Dignified Old Age"; Cultural-Humanitarian Fund "Sokhumi"; Association of Abkhazian Women "Sabinebi"; Women's Political Resource Center; Union "Women's Initiatives Supporting group"; Association "Woman and business".

წარდგენილიყო გაერთიანებული ანგარიში ქალთა მდგომარეობის საკითხებზე, ტექნიკური დახმარება გაუწია გაეროს ქალთა ორგანიზაციამ (UN Women).

ქალთა საინფორმაციო ცენტრის სამ წარმომადგენელს, საშუალება მიეცა, თავად დასწრებოდა ადამიანის უფლებათა ანგარიშის მიღებას 2011 წლის 1 თებერვალს. ჯგუფის მონაწილეობა უზრუნველყოფილ იქნა, ფონდის „ქალები ქალებისათვის" (Kvinna till Kvinna) მხარდაჭერითა და გაეროს უმაღლესი კომისარიატის ოფისის ტექნიკური დახმარებით.

ქალთა საკითხები, აისახა, აგრეთვე, ჯგუფის JS2[4] ანგარიშში, რომლის შემადგენლობაში სამი არასამთავრობო ორგანიზაცია გაერთიანდა, და ჯგუფის JS3[5] ანგარიშში, რომელიც ოთხი ორგანიზაციის მიერ: არასამთავრობო ორგანიზაციის, საერთაშორისო ორგანიზაციისა და სახალხო დამცველის აპარატის შემადგენლობით იქნა წარდგენილი.

Women's issues also were reflected in the report of JS2[4] , in which three non-governmental organizations were merged and the group JS3[5] report by the four organizations: non-governmental organization, international organization and the Public Defender's Office staff.

4. ადამიანის უფლებათა პრიორიტეტი; კონფლიქტებისა და მოლაპარაკებების საერთაშორისო ცენტრი; კავკასიის ქალთა ქსელი.

5. ერთობლივი ანგარიში 3 (JS3) - ILGA - ევროპა, COC ჰოლანდია, საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი და ფონდი ინკლუზივი.

4. Human Rights Priority; the International Center on Conflict and Negotiation; the Caucasus Women's Network

5. Joint Report 3 (JS3) – ILGA - Europe, COC Holland, Public Defender's Office of Georgia, Inclusive Foundation

ქვეყნების რეკომენდაციები, კომენტარები და საბოლოო დასკვნები

2011 წლის 28 იანვარს, საქართველომ, ანგარიში წარუდგინა გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს მეათე სესიას, ჟენევაში. მხარის ანგარიშის შემდეგ 54-მა ქვეყანამ წარმოადგინა რეკომენდაციები და კომენტარები. ქვეყნები მიესალმებიან, საქართველოში გადადგმულ წარმატებულ ნაბიჯებს, ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით.

განხილვის შედეგად, საერთო ჯამში, საქართველომ 160-მდე რეკომენდაცია და კომენტარი მიიღო ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის.

სხვადასხვა ქვეყნებმა, ყურადღება გაამახვილეს, საქართველოში ქალთა საკითხებზე. ისინი, განსაკუთრებით მიესალმებიან, გენდერული თანასწორობის კანონის მიღებას და კანონის იმპლემენტაციას ერთ-ერთ პრიორიტეტულ საკითხად მიიჩნევენ.

საბოლოო დასკვნებსა და რეკომენდაციებში, ქვეყნები, კიდევ ერთხელ, იძლევიან რეკომენდაციებსა და რჩევებს ქალთა უფლებების დაცვის კუთხით. ეს ქვეყნებია: ფილიპინები, აზერბაიჯანი, იორდანია, შრი ლანკა, ბრაზილია, ეკვადორი, ესპანეთი, ბულგარეთი, ნორვეგია, მექსიკა, არგენტინა, ერაყი, ბოლივია, რუსეთი, ლიტვა, ბანგლადეში, სერბეთი, ალჟირი, კვიპროსი.

ეს, იმ ქვეყნების ჩამონათვალია, რომლებმაც განსაკუთრებული ყურადღება გაამახვილეს ქალთა საკითხებთან დაკავშირებულ პრობლემებზე, გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ქალთა მონაწილეობა-ჩართულობაზე და მოუწოდეს სახელმწიფოს, გამოიყენოს ინსტიტუციური მექანიზმები ეროვნულ, რეგიონულ თუ საერთაშორისო დონეზე ქალთა მონაწილეობის გასაზრდელად.

RECOMMENDATIONS, COMMENTS AND FINAL CONCLUSIONS

On January 28, 2011, Georgia introduced the report on the 10th session of the UN Human Rights Council in Geneva. After report, 54 countries have presented the recommendations and comments. They welcome successful steps forward the field of the human rights.

Georgia received up to 160 recommendations and comments to improve human rights situation.

Different countries have focused their attention on women's issues in Georgia. They particularly welcomed adoption of the Law on Gender Equality and considered one of the priority issues the implementation of the law.

In Final Conclusions and Recommendations countries once again give recommendations and advice on women's rights protection. These countries are: Philippines, Azerbaijan, Jordan, Sri Lanka, Brazil, Ecuador, Spain, Bulgaria, Norway, Mexico, Argentina, Iraq, Bolivia, Russia, Lithuania, Bulgaria, Bangladesh, Serbia, Spain, Algeria, and Cyprus.

This is the list of countries that have paid special attention to women's related problems, women's participation/involvement in decision-making process and called on the government to use the institutional mechanisms at national, regional and international levels.

საქართველოს მიერ მიღებული რეკომენდაციები

2011 წლის 1 თებერვალს, საქართველოს მთავრობამ, ჟენევაში, გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს მეათე სესიაზე გაწეული 160 რეკომენდაციიდან 100 - მიიღო.

საბოლოოდ, რეკომენდაციებში გამოიკვეთა შემდეგი ძირითადი თემები: ბავშვთა კეთილდღეობაზე ზრუნვა, ქალთა უფლებები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანებისა და დევნილების დაცვა, საზოგადოების ნდობის გაძლიერება სასამართლოს მიმართ და ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფებისადმი ტოლერანტული დამოკიდებულება.

ქალთა უფლებების კუთხით, სხვადასხვა ქვეყნის მიერ, სულ 22 რეკომენდაცია გაიცა. საქართველომ, მათგან 13 რეკომენდაცია მიიღო, რომლის ნაწილი ზოგადი ხასიათისაა, ხოლო ნაწილი ერთსა და იმავე საკითხს ფარავს. მიღებული რეკომენდაციები შეიძლება შემდეგნაირად წარმოვადგინოთ:

ქალთა უფლებების სფეროში, საქართველოს კანონმდებლობის სრულყოფისა და საერთაშორისო სამართლებრივ ნორმებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით, შესრულდეს CEDAW კომიტეტის მიერ წარმოდგენილი რეკომენდაციები და გატარდეს სპეციალური ზომები; უფრო მეტი ყურადღება დაეთმოს ქალთა უფლებების დაცვასა და გენდერული თანასწორობის საკითხებს, სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებისა და რეალიზაციის დონეზე; მოხდეს სახელმწიფოს ძალისხმევის აქტივიზაცია, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისათვის, განსაკუთრებით შრომით ბაზარზე, ასევე, სტერეოტიპების აღმოსაფხვრელად. განსაკუთრებული როლი მიენიჭოს სამოქალაქო საზოგადოებას და ზოგადად, ქალთა ორგანიზაციებს, ოჯახში ძალადობის პრობლემის გადაჭრისა და ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთისათვის ბრძოლაში. უფრო მეტი აქცენტი გაკეთდეს, ქალთა უფლებებზე მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლებისთვის.

RECOMMENDATIONS ADOPTED BY GEORGIA

On February 1, 2011, Georgia received 100 recommendations from 160 in Geneva.

Finally, the recommendations outlined the following major topics: child welfare, women's rights, disabled people's protection, protection of IDPs, build public trust to the judiciary and promote tolerance toward ethnic and religious groups.

22 recommendations were adopted in terms of women's rights by various countries. Georgia has received 13 recommendations of them; parts of them are general and other parts cover same issues. The recommendations may be presented in the following way:

improve the Georgian legislation in the field of women's rights in line with the fulfillment of international legal norms of CEDAW Committee presented recommendations and to take special measures; More attention to women's rights and gender equality issues of policy and implementation levels; State's efforts to activate prevention of domestic violence and eliminate all forms of discrimination against women, especially on the labor market, as well as elimination of stereotypes. Particular role must give to the civil society and in general women's organizations to solve the domestic violence problems. To be more focused on the awareness rising of the population in these issues.

საქართველოს გენდერული პერსპექტივა:

გაეროს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის მე-17 სესია

2011 წლის ივნისი

საქართველოს მთავრობამ, რეკომენდაციების მიღებასთან დაკავშირებით[6] პასუხი, უნდა აცნობოს გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს, მე-17 სესიამდე, რომელიც 2011 წლის ივნისში გაიმართება, რათა ადამიანის უფლებათა საბჭოს სამუშაო ჯგუფმა მოამზადოს საბოლოო ანგარიში, რომელიც ეხება საქართველოს მიერ წარდგენილ უნივერსალურ პერიოდულ მიმოხილვას. ქალთა და გენდერულ საკითხებთან დაკავშირებული ის რეკომენდაციები, რომელიც საქართველოს მიერ არ იქნა მიღებული მე-10 სესიაზე და რომლის შესახებაც, სახელმწიფომ პასუხი უნდა აცნობოს ადამიანთა უფლებების საბჭოს, შემდეგია:

- დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრასთან დაკავშირებით, შეიტანოს ცვლილებები კანონმდებლობაში, სახელმწიფო პოლიტიკასა და პროგრამებში საერთაშორისო ვალდებულებების შესასრულებლად, როგორც ამას ითვალისწინებს CEDAW; (19)
- ქალთა უფლებების დაცვისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის შეიმუშაოს და განახორციელოს კომპლექსური ზომები; (26)
- გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფისა და ქალთა უფლებების საყოველთაო

6. გვ. 19-24; www.ginsc.net/upload_files/docs/Georgia-A_HRC_WG.6_10_L.9-eng.pdf

GENDER PERSPECTIVE OF GEORGIA

17th session of the UN Universal Periodic Review

June, 2011

The Government of the Georgia must notify about the adoption[6] of the recommendations to UN Human Rights Council until 17th session, which will be held in June, 2011 to prepare a final paper by Human Rights Council working group referring to the universal periodic review. The recommendations, which have not been adopted on the 10th session and on which the state must notify the Human Rights Council, are follows:

- Make changes in legislation, state policies and programs to fulfill international obligations, as provided by CEDAW to eliminate of all forms of discrimination; (19)
- Develop and implement a comprehensive set of measures to fight discrimination and protect the right of women; (26)
- Develop legislation and its implementation measures for better protection rights of women and ensuring gender equality; (27)
- Adopt specific legislation prohibiting discrimination against women on the basis of gender or marital status; (28)
- Ensure prevention of discrimination against women and adopt initiatives to ensure gender-sensitive poverty eradication programs and strategies; (29)

6. page. 19-24; www.ginsc.net/upload_files/docs/Georgia-A_HRC_WG.6_10_L.9-eng.pdf

დაცვის მიზნით, შეიმუშაოს კანონმდებლობა და მისი რეალიზაციის მექანიზმები; (27)

- შეიმუშაოს კონკრეტული კანონმდებლობა, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციისა და ოჯახში მათი დაცვის სტატუსთან დაკავშირებით; (28)
- სპეციალური გენდერული პროგრამებისა და სტრატეგიების შემუშავებით, წინ წამოწიოს ინიციატივები, რომელიც ხელს შეუწყობს ქალთა სიღარიბის აღმოფხვრას; (29)3

გაატაროს გენდერული მეინსტრიმინგი, საჯარო ინსტიტუტებსა და პოლიტიკურ პარტიებში, ასევე გაითვალისწინოს, გენდერული ასპექტები სხვადასხვა სახელმწიფო პროგრამაში; (30)

- შეიტანოს ცვლილებები კანონში პოლიციის შესახებ, მის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად, რომელიცეხებაგენდერულთანასწორობას და დისკრიმინაციის დაუშვებლობას; (31)
- მიიღოს პოლიტიკური, საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ზომები, რათა გაიზარდოს ქალთა წარმომადგენლობა გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოებსა და მაღალი რანგის თანამდებობებზე; (32)
- მიიღოს ახალი ზომები, ქალთა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში აქტივიზაციისათვის; (33)
- ხელი შეუწყოს ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდას, საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ორგანოებში; (34)
- გააძლიეროს ძალისხმევა, რათა აღმოფხვრას ძალის გადაჭარბებული გამოყენება სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლების მიერ, პატიმრობაში მყოფი ქალების მიმართ და უზრუნველყოს ბრალდებების შესაბამისი გამოძიება; (35)

- Enhance measures to promote gender equality and gender mainstreaming in public institutions, policies and programs; (30)
- Further efforts to promulgate and implement focused legislation, action-oriented strategies and implementation in accordance with the adopted international standards as regards gender equality and non-discrimination, advancement of persons with disabilities and full-fledged opportunities for ethnic minorities; (31)
- Adopt political, legislative and administrative measures guaranteeing a higher representation of women in decision-making, as well as in senior positions in all areas of the public administration; (32)
- Adopt new measures to strengthen participation of women in the decision making process; (33)
- Adopt measures to increase the level of representation of women in the legislative and executive bodies; (34)
- Intensify efforts to eliminate excessive use of force by law enforcement officials and protect women in detention, and ensure that relevant allegations are investigated, in order to strengthen accountability and prevent future violations; (35)

შეჯამება

გაეროს უნივერსალური გადახედვის მექანიზმი კარგი ინსტრუმენტია, რათა არასამთავრობო სექტორმა, წინ წამოსწიოს მნიშვნელოვანი საკითხები, ქვეყანაში ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით და, შეიძლება, გამოყენებულ იქნას, როგორც ლობირებისა და ხელისუფლებასთან კონსტრუქციული თანამშრომლობის მექანიზმი ქვეყანაში დემოკრატიული ცვლილებების მისაღწევად.

არასამთავრობო სექტორის ფართო სპექტრმა, გამოიყენა ეს შესაძლებლობა და ოპერატიულად ჩაერთო ამ პროცესში. შესაბამისად, დროულად წარადგინა ანგარიში და წინ წამოსწია ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი საკითხები ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში.

მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს მთავრობამ (საგარეო საქმეთა სამინისტრო), დროულად მოამზადა და მოგვაწოდა სახელმწიფოანგარიში,რომლისელექტრონული ვერსია განთავსდა პორტალზე www.ginsc.net, ასევე, გავრცელდა ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ელექტრონული დაიჯესტების მეშვეობით.

აღსანიშნავია, ის ფაქტიც, რომ არასამთვარობო ორგანიზაციებმა შეძლეს გაერთიანებულიყვნენ სხვადასხვა თემატურ ჯგუფებში და მონაწილეობითი გაეხადათ ალტერნატიული ანგარიშების მომზადების პროცესი.

ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა შეძლეს, კონსოლიდაცია საკითხის ირგვლივ და დროულად წარადგინეს ალტერნატიული ანგარიში. ამის შედეგად, ქვეყანას მიეცა რეკომენდაციები, რომელიც აისახა სამუშაო ჯგუფის მიერ მიღებულ საბოლოო დოკუმენტსა და ასევე, დიდი ნაწილი, საქართველოს სახელმწიფოსგან მიღებულ რეკომენდაციებში.

გაეროს უნივერსალური გადახედვის ანგარიში, წინ უსწრებს, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

SUMMARY

UN Universal Review is a good tool for the non-governmental sector in order to raise important issues in terms of human rights and can be used as a lobbying and constructive cooperation mechanism with the government to achieve democratic changes.

Broad spectrum of non-governmental organizations used this opportunity and quickly got involved in this process. Therefore, timely presented and raised important issues of human rights happening in the country.

It is important that the government timely has prepared a State report and the Foreign Ministry has provided electronic version of the report, which was placed on the portal - www.ginsc.net and was spread via Women's Information Centre digest.

Also it should be noted that the non-governmental organizations could unite in the different thematic groups to make the process as participatory.

Women's non-governmental organizations could consolidate around the issue and presented an alternative report on time. Recommendations were given to the government, which was reflected in the final document adopted by the working group and also a big part adopted by the State of Georgia.

United Nations Universal Review revises ahead Convention of all forms of Discrimination Against Women, which must be submitted by non-governmental organizations until 2011, November.

Universal Periodic Review Alternative Report is the basic document, on which CEDAW Alternative Report will be prepared.

United Nations Universal Review revises ahead Convention of all forms of Discrimination Against

კონვენციის შესრულების შესახებ ანგარიშს, რომელიც 2011 წლის ნოემბერში უნდა იქნას წარდგენილი არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ. უნივერსალური პერიოდული გადახედვის ალტერნატიული ანგარიში, არის საბაზისო მნიშვნელობის დოკუმენტი, რომელზე დაყრდნობითაც მომზადდება CEDAW ალტერნატიული ანგარიში.

საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ გაეროს პერიოდული ანგარიშის გადახედვისას, ქვეყნების რამდენიმე რეკომენდაცია, პირდაპირ ეხება ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრასა (CEDAW) და სპეციალური სტრატეგიის შემუშავებას.

ერთის მხრივ, 2011 წლის ნოემბერში, სახელმწიფომ უნდა წარადგინოს ქვეყანაში CEDAW-ს შესრულების ანგარიში, (ამ კონვენციის შესრულებისა და სტრატეგიის შემუშავებისათვის მას დამატებით მიღებული აქვს რეკომენდაციები), და მეორეს მხრივ, არასამთავრობო ორგანიზაციები წარადგენენ ალტერნატიულ ანგარიშს, რომელშიც თავის ხედვას დააფიქსირებენ.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ქვეყანამ, გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოსგან მიიღო იმ სახის რეკომენდაციები, რომელიც თანხვედრაშია არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ ხშირად დასმულ მოთხოვნებთან, განსაკუთრებით:

1. **ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა** - ამ მიმართულებით, ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიციის ინიციატივით, პარლამენტს განსახილველად წარედგინა კანონპროექტი, რომელიც ხელმოწერილია 32 400 მოქალაქის მიერ. კანონპროექტი ეხება ცვლილებებისა და დამატებების შეტანას ორ, ორგანულ კანონში: ,,საქართველოს საარჩევნო კოდექსში“ და ,,მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ კანონში.

Women, which must be submitted by non-governmental organizations until 2011, November.

Also should be mentioned the fact that on UN periodic report preview several countries are giving direct recommendations related to elimination of all forms of discrimination against women (CEDAW) and a special strategy;

On the one hand, in November 2011, the State must submit implementation of CEDAW report, for implement the Convention and develop strategy today it has received additional recommendations, and on the other hand, non-governmental organizations will present an alternative report, in which they introduce their vision.

It should be noted that the country has received from the UN Human Rights Council such kind of recommendations that women non-governmental organizations put on the agenda every day, especially:

1. **Women's political participation** - 32 400 citizens signed the Bill by the Women's NGO Coalition's initiative, presented to Parliament for discussion. Draft refers to make changes and add some amendments to the 2 Organic Laws: in the "Election Code" and in the law o the the political associations of citizens".
2. **Labor rights** - Labor Code, which is discriminatory toward employed, especially for the same work of equal value compensation issue. (According to the statistics the money, generated by men is 1.8 - times more in comparison with women). Also, International Labor Organization 183th Convention about "maternity protection" ratified by Georgia. Labor Code provides for the right to leave of absence during pregnancy, childbirth and child care, newborn adoption and additional child care, which is 477 calendar days leave of the amount. Of

2. **შრომითი უფლებები** - შრომის კოდექსი, რომელიც დასაქმებულთა მიმართ დისკრიმინაციული ხასიათის მატარებელია. განსაკუთრებით ერთი და იმავე ღირებულების შრომის, თანაბარი ანაზღაურების საკითხთან დაკავშირებით. (სტატისტიკის მიხედვით კაცის მიერ გამომუშავებული თანხა, 1,8-ჯერ მეტია ქალის ხელფასთან შედარებით). ასევე, საქართველოს მიერ, შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის №183-ე კონვენციის ,,დედობის დაცვის შესახებ", რატიფიცირება.

   შრომის კოდექსი ითვალისწინებს შვებულების უფლებას ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის, ახალშობილის შვილად აყვანის და დამატებით შვებულებას ბავშვის მოვლის გამო, რომელიც შეადგენს შვებულებას 477 კალენდარული დღის ოდენობით. აქედან მხოლოდ 126 დღე, ე.ი. შვებულების მესამედია ანაზღაურდებადი, რაც საკმაოდ ცოტაა.

არასწორმა საკანონმდებლო რეგლამენტაციამ (ორსულობისა და ბავშვის მოვლის გამო, თანხის ოდენობა და დახმარების გაცემის ხანგრძლივობა) შეიძლება გამოიწვიოს, ქალის სხვაზე დამოკიდებულების ძალიან მაღალი ხარისხი და მისი სოციალური როლის განსაზღვრა საზოგადოებაში.[7]

3. **სიღარიბის ფემინიზაცია** - მსოფლიო ბანკის მიერ სიღარიბის შეფასებისას საქართველოში სიღარიბის მაჩვენებელი 2007 წელს 23.6%, ხოლო უკიდურესი სიღარიბის მაჩვენებელი — 9,3% იყო,[8] UNICEF-ის მიერ 2009 წლის მაის-ივნისში შესრულებული კვლევის მიხედვით (Welfare Monitoring Survey) სიღარიბეში მყოფი

7. ერთობლივი ანგარიში გაეროს უნივერსალური პერიოდული განხილვისათვის; 2010 წელი.

8. ,,მსოფლიო ბანკისა და საქართველოს თანამშრომლობის პროგრამის მოკლე მიმოხილვა" 2010 წელი; ელექტრონული ვერსია იხილეთ: www.siteresources.worldbank.org/GEORGIAEXTN/Images/georgian_snapshot.pdf

which only 126 days, so, third of the leave is paid, which is quite a few. Incorrect legal regulation (because of the pregnancy and child care the amount of money and duration of assistance can be granted) may lead the women to high degree of dependence and defining its social role in the society.[7]

3. **Poverty of the feminization** – World Bank's poverty assessment Georgia rated, 23.6% in 2007, while the extreme poverty rate was 9,3%.[8] Research made by UNICEF in May-June, 2009 (Welfare Monitoring Survey) poverty in the population share 25.7% (21.1% in cities and 31.5% in rural areas), extreme poverty of the population being - 9.9%. By assessment unemployment raised from 13.3 %(2007) up to 16.5%(2008year), then 18.5%(2009). Most of the poor represent women, especially single mothers, large families, disabled people and rural residents.

4. **Elimination of stereotypes** - stereotypes in the society hinders enforcement of the law. Victims of violence, including most of the women, are afraid of perpetrators, public disclosure of secrets and family, which confirms the lack of statements in the court. In some cases, the media is contributing in the introduction of stereotypes. Regarding women's rights, domestic violence and other issues there are ironic tone and articles in Georgian press, which contributes to the tabooing these issues and strengthening stereotypes. Elimination of all forms of Discrimination against Women Committee (CEDAW) calls in its recommendations to the state to continue its efforts to eliminate gender stereotypes.

7. Joint Report for the UN Universal Periodic review; 2010

8. "Short Review on the Collaboration of Georgia and World Bank", 2010; to see follow this link: www.siteresources.worldbank.org/GEORGIAEXTN/Images/georgian_snapshot.pdf

მოსახლეობის წილი 25.7% იყო (21.1% ქალაქებში და 31.5% სოფლად), უკიდურეს სიღარიბეში მყოფი მოსახლეობისა კი — 9.9%. შეფასების მიხედვით უმუშევრობა 13.3%-დან (2007 წ.) 16.5%-მდე (2008 წ.), შემდეგ კი -18.5%-მდე (2009 წ.) გაიზარდა. ღატაკთა უმეტესობას ქალები, განსაკუთრებით მარტოხელა დედები, მრავალშვილიანი ოჯახები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები და სოფლად მცხოვრებნი შეადგენენ.

4. **სტერეოტიპების აღმოფხვრა** - საზოგადოებაში გამეფებული სტერეოტიპები, ხელს უშლის, არსებული კანონის აღსრულებას. ძალადობის მსხვერპლთ, რომელთა შორის უმეტესობა ქალია, ეშინიათ მოძალადის, საზოგადოების გაკიცხვისა და ოჯახური საიდუმლოების გამჟღავნების, რასაც ადასტურებს, მათი მხრიდან სასამართლოში შესული განცხადებების სიმცირე. მედია, ზოგიერთ შემთხვევაში, ხელს უწყობს ამ სტერეოტიპების დანერგვას. ქალთა უფლებების, ოჯახში ძალადობისა და სხვა საკითხებთან მიმართებაში, ქართულ პრესაში, ხშირია, ირონიული და სარკაზმული ტონით შეფერილი სტატიები, რაც ხელს უწყობს აღნიშნული თემების ტაბუირებასა და სტერეოტიპების გამყარებას.

ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღკვეთის კომიტეტი (CEDAW) 2006 წელს გაცემულ რეკომენდაციებში, მოუწოდებს ,,მონაწილე სახელმწიფოს გააგრძელოს ძალისხმევა გენდერული სტერეოტიპების აღმოფხვრის მიზნით".

5. **ოჯახში ძალადობა** - კანონი ,,ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ" განსაზღვრავდა, რომ მუხლები, რომლებიც ითვალისწინებდნენ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვას, ძალაში შევიდოდა 2008 წლის იანვარში, რაც არ მომხდარა. დღესდღეობით, ქვეყანაში

5. **Domestic Violence** - Law on the "Prevention of Domestic Violence, domestic violence victim protection and assistance" determined that the articles that provided domestic violence victims protection would be forced in January, 2008, which did not happen. Nowadays, the existing 4 non-governmental and 2 state shelter does not meet the growing demand of social services. State should provide violence victims with sufficient number of services.

6. **Prisoner rights of women** - economically unprotected and vulnerable women, more often are sitting in pre-trial places, because they can not release before the court as a result of the mortgage or pay the lawyer's expenses. For most women there is no proper institution in their need to leave, since they are accused of minor crime and non-violent crime in the community and do not represent a threat. Many of them are in prison because of poverty (they can not pay the fine), a lot of them are mentally unbalanced or drinking, drug-dependent and need more specific help, rather than isolation from the society.

We think it is important to implement recommendations for the progress of democratic principles in the country. We hope that the state will begin on the one hand implementation of the recommendations and on the other hand, adoption of the remaining women's rights recommendations on time. As for women's issues of non-governmental organizations, we hope they will facilitate the lobbying and implementation of recommendations process.

It is important that in the recommendations there is no clearly mentioned gender approach in post-conflict process, on which implies UN Security Council Resolution 1325.

არსებული არასამთავრობო ორგანიზაციების ოთხი და სახელმწიფოს მხოლოდ ორი თავშესაფარი ვერ აკმაყოფილებს თავშესაფრისა და სოციალური მომსახურების მზარდ მოთხოვნას. შახელმწიფომ, ძალადობის მსხვერპლნი, უნდა უზრუნველყოს შესაბამისი და საკმარისი რაოდენობის სერვისებით.

6. **პატიმარი ქალების უფლებები** - ეკონომიურად დაუცველი და მოწყვლადი ქალები უფრო ხშირად ხვდებიან წინასწარი პატიმრობის ადგილებში იმის გამო, რომ მათ არ შეუძლიათ განთავისუფლდნენ სასამართლომდე, გირაოს შედეგად, ან გადაიხადონ ადვოკატის მომსახურების ხარჯები. ქალთაუმრავლესობისათვის არარსებობს გამოსასწორებელ დაწესებულებაში მათი დატოვების აუცილებლობა, რადგან მათ ბრალი ედებათ, მცირე, ან არაძალადობრივ დანაშაულში და საზოგადოებისათვის საფრთხეს არ წარმოადგენენ. ბევრი მათგანი ციხეში იმყოფება სიღარიბის გამო (არ შეუძლიათ გადაიხადონ დაკისრებული ჯარიმა), ბევრი - ალკოჰოლსა და ნარკოტიკებზე დამოკიდებულების გამო, ზოგიერთ მათგანს კი - ფსიქიკური პრობლემები აქვთ და სპეციალურ დახმარებას უფრო საჭიროებენ, ვიდრე საზოგადოებისაგან იზოლაციას.

ვფიქრობთ, რეკომენდაციების შესრულება მნიშვნელოვანია, ქვეყნის წინსვლისა და დემოკრატიული განვითარებისათვის. ვიმედოვნებთ, სახელმწიფო დაიწყებს, ერთის მხრივ, მიღებული რეკომენდაციების განხორციელებას და, მეორეს მხრივ, ქალთა უფლებების კუთხით დარჩენილ რეკომენდაციების მიღებას დადგენილ ვადამდე. რაც შეეხება, ქალთა საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებს, იმედი გვაქვს, ისინი, ხელს შეუწყობენ ლობირებისა და მიღებული რეკომენდაციების იმპლემენტაციის პროცესს.

In the end, regardless the work of the state and non-governmental organizations in the sphere of the human rights, where the gender component must be an important component, neither the state nor the NGO thematic groups reports, especially for particular target groups, such as disable persons, ethnic minorities and other rights reflecting recommendations does not provide gender approach. This again indicates that the importance of gender equality is not fully understood in the country yet. Thus, the laws, the adoption of the recommendations with implementation and public awareness in terms of gender remain one of the significant task in the country.

საგულისხმოა, რომ ამ რეკომენდაციებში, გამოკვეთილად არსად არის ნახსენები, გენდერული მიდგომა პოსტ-კონფლიქტურ პროცესში, რომელსაც გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია №1325 გულისხმობს.

და ბოლოს, მიუხედავად სახელმწიფოსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ გაწეული შრომისა, ადამიანის უფლებების სფეროში, სადაც, გენდერული კომპონენტი მნიშვნელოვან შემადგენელ ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს, არც სახელმწიფო და არც არასამთავრობო ორგანიზაცათა თემატური ჯგუფების ანგარიშებში, განსაკუთრებით ცალკეული მიზნობრივი ჯგუფების, მაგალითად: შშმპ, ეთნიკური უმცირესობებისა და სხვ., უფლებების ამსახველ რეკომენდაციებში, არ არის გათვალისწინებული გენდერული მიდგომა, ეს კიდევ ერთხელ მიანიშნებს, რომ გენდერული თანასწორობის მნიშვნელობა, ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის სრულად გაცნობიერებული. ასე რომ, კანონებისა და რეკომენდაციების მიღებასთან ერთად, იმპლემენტაცია და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება გენდერული კუთხით, ქვეყნის ერთ-ერთი მნიშვნელოვან ამოცანად რჩება.

ნაწილი II
PART II

უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვისთვის
წარდგენილი საქართველოს არასამთავრობო
ორგანიზაციების ერთობლივი ანგარიში

joint NGO report presented to an
Universal **P**eriodic **R**eview

უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვისთვის
წარდგენილი საქართველოს ეროვნული ანგარიში*

Georgian national report presented to an
Universal **P**eriodic **R**eview*

* ანგარიშის ელექტრონული ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ვებ-გვერდზე: www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=628

* Electronic verison of the report you can find at the following web-page: www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=628

უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვისთვის წარდგენილი საქართველოს არასამთავრობო ორგანიზაციების ერთობლივი ანგარიში

JOINT NGO REPORT PRESENTED TO AN UNIVERSAL PERIODIC REVIEW

ერთობლივი ანგარიში მომზადდა, ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ, გაეროს უნივერსალური პერიოდული განხილვის (UPR) ფარგლებში. ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაცია, მომზადებულია, გაეროს გენერალური ასამბლეის 2006 წლის 15 მარტის №60/251 რეზოლუციისა და ადამიანის უფლებათა საბჭოს მიერ, 2007 წლის 27 სექტემბრის №5/1 რეზოლუციის მოთხოვნების გათვალისიწნებით.

The joint report was prepared by women's rights NGOs in the framework of the UN Universal Periodic Review (UPR). Information presented in the report was prepared according to the requirements of the UN General Assembly Resolution 60/251 of March 15, 2006 and Human Rights Council Resolution 5/1 of September 27, 2007.

საქართველო
2010 წლის 12 ივლისი

Georgia,
July 12, 2010

ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციები, დიდ მადლობას უხდიან გაეროს ქალთა ფონდს, ანგარიშის მომზადებაში გაწეული ტექნიკური დახმარებისთვის. ანგარიშში წარმოდგენილი მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს, რაც შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს გაეროს ქალთა ფონდის პოზიციას.

The NGOs would like to express gratitude to the United Nations Development Fund for Women (UNIFEM) for the provided technical assistance in the preparation of this report. The views expressed in the report are those of the authors and do not necessarily represent the views of UNIFEM.

ანგარიშზე მუშაობდნენ ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციები :

1. ქალთა საინფორმაციო ცენტრი (WIC);
2. ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი;
3. ქალთა იმედი;
4. დინამიური ფსიქოლოგია განვითარებისა და დემოკრატიისათვის;
5. ძალადობისგან დაცვის ეროვნული ქსელი საქართველოში;
6. ქალთა საგანმანათლებლო ცენტრი „თორი";
7. საზოგადოება "ბილიკი";
8. სამცხე-ჯავახეთის დემოკრატ ქალთა საზოგადოება;
9. ინვალიდ ქალთა და ინვალიდ ბავშვთა დედათა ასოციაცია "დეა";
10. კოალიცია დევნილთა უფლებებისათვის;
11. ასოციაცია „ლიდერები დემოკრატიისათვის";
12. ქალთა საკონსულტაციო ცენტრი „სახლი";
13. ქალთა კლუბი „პეონი";
14. საქართველოს აზერბაიჯანელ ქალთა კავშირი;
15. საინფორმაციო, სამედიცინო-ფსიქოლოგიური ცენტრი „თანადგომა";
16. „კონსტიტუციის 42-ე მუხლი";
17. ხანდაზმულ ქალთა ასოციაცია „ღირსეული სიბერე";
18. კულტურულ-ჰუმანიტარული ფონდი „სოხუმი";
19. აფხაზ ქალთა ასოციაცია „საბინები";
20. ქალთა პოლიტიკური რესურს-ცენტრი;
21. კავშირი „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი";
22. ასოციაცია „ქალი და ბიზნესი".

The following Women's Rights NGOs worked on the Report:

1. Women's Information Center (WIC);
2. International Advisory Center for Education of Women;
3. Women's Hope;
4. Democrat Women's Organization;
5. Dynamic Psychology for Development and Democracy;
6. Anti - Violence Network of Georgia (AVNG);
7. Women's Educational Center "Tori";
8. Association "Biliki"
9. Association of Disabled Women and Mother of Disabled Children "DEA";
10. Coalition "For IDPs Rights",
11. Leaders for Democracy;
12. Advice Center for Women "Sakhli";
13. Women's Association "Peoni";
14. Azeri Women's Union of Georgia;
15. "Tanadgoma" Center for Information, Counseling on Reproductive Health;
16. "Article 42 of the Constitution" ;
17. "Sabinebi" Association of Abkhazian Women;
18. Old ladies' association "Dignified Old Age";
19. Cultural-Humanitarian Fund "Sokhumi";
20. Women in Business;
21. Women's Political Resource Center;
22. Union "Women's Initiatives Supporting Group"

შესავალი

საქართველო მიუერთდა მთელ რიგ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს, ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის სფეროში. მათ შორისაა: ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია; სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი და მისი დამატებითი ოქმები; სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი; ქალთა ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია და მისი დამატებითი ოქმი; კონვენცია ქალისა და მამაკაცის შრომის თანაბარი ანაზღაურების შესახებ; ჟენევის კონვენციები შეიარაღებულ კონფლქიტებში მსხვერპლთა დაცვის შესახებ და მისი დამატებითი ოქმები, ასევე, ადამიანის უფლებათა შესახებ, გაეროს სხვა დოკუმენტები. საქართველო, ადამიანის უფლებათა თითქმის ყველა, უნივერსალური და რეგიონალური კონვენციიის მონაწილეა. აქედან გამომდინარე, საქართველოს ნაკისრი აქვს ვალდებულებები, ადამიანის უფლებათა სფეროში მოქმედი საერთაშორისო სტანდარტების, ეროვნულ კანონმდებლობაში იმპლემენტაციისა და ქმედითი მექნიზმების შესაქმნელად.

INTRODUCTION

Georgia acceded to a number of international conventions in the sphere of protection of human rights and freedoms, among them: Universal Declaration of Human Rights, International Covenant on Civil and Political Rights and its Additional Protocols, International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol, Convention concerning Equal Remuneration for Men and Women Workers for Work of Equal Value, Geneva Conventions on protecting victims of armed conflict and its additional protocols, as well as other UN human rights documents. Georgia is a state party to almost all of the universal and regional human rights conventions. Thus, Georgia is under obligation to implement existing international standards in the sphere of human rights and create effective mechanisms for human rights protection on national level.

ზოგადი მიმოხილვა

საქართველოს კონსტიტუცია შეესაბამება, საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს. საქართველოს მიერ დადებული საერთაშორისო ხელშეკრულებები, თუკი ისინი არ ეწინააღმდეგებიან კონსტიტუციას, უპირატესი ძალით სარგებლობენ სხვა, შიდასახელმწიფოებრივი ნორმატიული აქტების მიმართ, წარმოადგენენ საქართველოს კანონმდებლობის შემადგენელ ნაწილს, ანუ, მოქმედებენ უშუალოდ.[1] სახელმწიფო სცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს, და არ უარყოფს ადამიანისა და მოქალაქის სხვა, საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებს, თავისუფლებებსა და გარანტიებს, რომლებიც აქ არ არის მოხსენიებული, მაგრამ თავისთავად გამომდინარეობს კონსტიტუციის პრინციპებიდან.[2]

საქართველოს კანონმდებლობა, დე-იურე თვალსაზრისით, აღიარებს სქესთა თანასწორობის პრინციპს. თუმცა, თანასწორობის საკითხი, დე-ფაქტო თვალსაზრისით, პრობლემად რჩება. საქართველოში, ქალისა და კაცის თანასწორობა, დეკლარირებულია კონსტიტუციის მე-14 მუხლით: ,,ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია, განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა".

ამ მუხლში, "სქესი", მოხსენიებულია სხვა დანარჩენ კატეგორიებთან ერთად, რომლის მიხედვითაც დაუშვებელია, ადამიანების განსხვავება კანონის წინაშე. ტექსტში არ

1. საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 6
2. საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 7

GENERAL OVERVIEW

The Constitution of Georgia is in compliance with universally recognized principles and norms of international law. Treaties concluded by Georgia, if they correspond to the Constitution, shall take precedence over domestic normative acts.[1] Treaties are a part of the Georgian legislation and they have direct force of operation. In addition, the state acknowledges and protects universally recognized human rights and freedoms as eternal and supreme human values.[2]

The legislation of Georgia de jure recognizes the principle of gender equality. However, de facto equality is still an issue. In the Constitution of Georgia, we find article 14, which states: "Everyone is born free and is equal before the law, regardless of race, skin color, language, sex, religion, political and other beliefs, national, ethnic and social origin, property and title of nobility or place of residence." Here "sex" is listed among other variables upon which a person cannot be discriminated against before the law. There is no special mentioning of men and women having equal rights and fundamental freedoms; the Georgian Constitution uses "person", "citizen" or "individual" for both sexes, for instance in Article 18, Paragraph 1: "The freedom of a person is inviolable". In the document legislators put "person", "citizen" or "individual" as an embodiment of both sexes, with the indication that there is no need to differentiate citizens based on their sex.

1. Constitution of Georgia, Art. 6.
2. Constitution of Georgia, Art. 7

ჩანს სპეციალური მითითება იმის შესახებ, რომ ქალებსა და მამაკაცებს თანასწორი უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები აქვთ; საქართველოს კონსტიტუცია ორივე სქესის წარმომადგენლთათვის იყენებს სიტყვებს: "ადამიანი", "მოქალაქე" ან "პირი". მაგალითად, მე-18 მუხლის პირველი პუნქტი: "ადამიანის პატივი და ღირსება ხელშეუხებელია". კანონმდებლები, კონსტიტუციაში, "ადამიანს", "მოქალაქეს" ან "პირს", ორივე სქესის მნიშვნელობით ხმარობენ და ამით მიუთითებენ, რომ არ არსებობს მოქალაქეების განსხვავების აუცილებლობა სქესის საფუძველზე.

კონსტიტუციაში, ქალები, მხოლოდ ორჯერ არიან მოხსენიებულნი. . კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მე-4 პუნქტში, რომელიც მიუთითებს, რომ "არასრულწლოვანისა და ქალის შრომის პირობები განისაზღვრება კანონით", არასრულწლოვანთა გვერდით ქალების მოხსენიება, რაც ხაზს უსვამს, სახელმწიფოს მიერ, მათი შრომის პირობების სპეციალური კანონით დაცვის საჭიროებას, მიანიშნებს იმაზე, რომ კონსტიტუციის შემქმნელები აღიარებენ, (თუმცა, ეს აშკარად არ არის გაცხადებული), არასრულწლოვნების მსგავსად, ქალების საგანგებო დაცვის აუცილებლობას.. 36-ე მუხლში ლაპარაკია ქალებზე, მხოლოდ როგორც მეუღლეებსა და დედებზე: "ქორწინება ემყარება მეუღლეთა უფლებრივ თანასწორობასა და ნებაყოფლობას" და იქვე, მე-3 პუნქტით, გაცხადებულია, რომ "დედათა და ბავშვთა უფლებები დაცულია".

,,გენდერულად ნეიტრალური" ენა და სქესობრივი დისკრიმინაციის აკრძალვის ზოგადი აღიარება, გვხვდება ქვეყნის თითქმის ყველა, ძირითად საკანონმდებლო აქტში.[3] თუმცა, ამ კანონების ზოგად დებულებებს, არ ახლავთ აღსრულების ქმედითი სამართლებრივი მექნიზმები და კონკრეტული ზომების ჩამონათვალი ამ თანას-

3. საქართველოს შრომის კოდექსი, კანონი საჯარო სამსახურის შესახებ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი და მისი მე-5 ნაწილი - საოჯახო სამართალი, კანონი საქართველოს საშუალო განათლებაზე, კანონი საქართველოს უმაღლესი განათლების შესახებ, კანონი ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრის შესახებ, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვა და მხარდაჭერა, საქართველოს საარჩევნო კოდექსი და ა.შ.

In the Constitution, women are mentioned only twice; in article 30, paragraph 4: "the working conditions of minors and women are determined by the law". This mention of women together with minors, which underlines the need for the state protection of their labor rights by special legislation, indicates that although it is not explicitly stated, the creators of the Constitution acknowledge that women, like minors, need special protection. The second mentioning of women – though only as spouses and mothers – comes in Article 36, which states that: "marriage is based upon the equality of rights and free will of spouses" and below, Paragraph 3 states: "the rights of mothers and children are protected by law".

The "gender neutral" language and general recognition of the non-discrimination on the basis of sex could be found in almost all the major legislative acts of the country.[3] However, each of these general provisions are not complemented with realistic legal mechanisms, concrete measures for ensuring equality. For example, the Election Code of Georgia recognizes equal active and passive political rights of men and women. However, the lack of special measures (either temporary or permanent) that would make this general provision operational results in gender inequality in the realization of passive electoral right and extremely low representation of women in the elected bodies.

The Georgian legislation does not use the term "Gender Based Violence" (GBV). However, the

3. Labor Code of Georgia, Law on Public Service of Georgia, Civil Code of Georgia and its V part- Family Law, Law of Georgia on Secondary Education, Law of Georgia on High Education, Law of Georgia on Elimination of Domestic Violence, Protection of and Support to its Victims, Election Code of Georgia, etc.

წორობის უზრუნველსაყოფად. მაგალითისათვის მოვიტანთ საარჩევნო კოდექსს, რომელიც აღიარებს ქალისა და მამაკაცის თანაბარ, პასიურ და აქტიურ საარჩევნო უფლებას, თუმცა ამ უფლების უზრუნველმყოფი, კონკრეტული სამართლებრივი ნორმების არარსებობა, იწვევს პასიური საარჩევნო უფლების რეალიზაციის დისბალანსს.

საქართველოს კანონმდებლობაში, არ იხმარება ტერმინი, "გენდერულ ნიადაგზე ძალადობა", მაგრამ კანონი, "ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ" და კანონი ,,ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ", არეგულირებს, სწორედ, გენდერულ ნიადაგზე ძალადობასთან ბრძოლის საკითხებს. აღნიშნულ ტერმინს, ვერ ვხვდებით, ვერც 2010 წლის 26 მარტს მიღებულ კანონში "გენდერული თანასწორობის შესახებ". სისხლის სამართლის კოდექსი, დანაშაულად აცხადებს "ადამიანის თანასწორუფლებიანობის დარღვევას" (მუხლი 142). კოდექსის XXII თავი შეეხება "დანაშაულს სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ". [4]

მიუხედავად, უკანასკნელ წლებში განხორციელებული, გარკვეული ცვლილებებისა დემოკრატიული განვითარების გზაზე, ქალის უფლებებს და გენდერული თანასწორობის პოლიტიკას, ადეკვატური ყურადღება არ ექცევა. გენდერული თანასწორობის პრინციპის გაცნობიერება სახელმწიფოს მიერ, კვლავ პრობლემად რჩება, ამაზე მიუთითებს, 2007-2009 წლებში, ამ საკითხებზე შექმნილი არამდგრადი ინსტიტუციური მექანიზმები ხელისუფლების აღმასრულებელ შტოში. გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განხორციელებისთვის, სახელმწიფოს მხრიდან გაღებული, არასაკმარისი რესურსები

4. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, თავი XXII, დანაშაული სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის შესახებ. მუხლი 137. გაუპატიურება; მუხლი 138. სექსუალური ძალადობა; მუხლი 139. იძულებითი სახის სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვა ძალადობრივი ქმედება; მუხლი 140. იძულებითი სახის სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვა ძალადობრივი ქმედება 16 წელს დაბლა მოზარდთან.

Law of Georgia on Elimination of Domestic Law Violence, Protection of and Support to its Victims and the Law of Georgia on Combating Trafficking in Human Beings regulate different aspects and manifestations of GBV. Gender Based Violence does not appear either in the Law of Georgia on Gender Equality (adopted on 26 March 2010), which however introduces and condems sexual harrasment at workplace. It is noteworthy, that the Criminal Code of Georgia criminalizes infinging upon the equality of persons (Art. 142) and its Chapter XXII concerns "Crimes against Sexual Freedom and Inviolability".[4]

Despite certain positive changes on the path towards building a democratic state in the recent years, adequate attention is not paid to women's rights and gender equality issues on policy-making level. Insufficient resources provided by the government to implement the Gender Equality National Action Plan of 2007-2009 and the lack of the political will, especially in the executive branch of the government to tackle inequality problems, leads to ineffective protection of women's rights and slow progress towards enhanced gender equality.

The low level of citizens' human rights, especially women's rights awareness is a result of the lack of special gender sensitive programs for small business development, youth education (starting from secondary to higher education institutions), promotion of zero tolerance to violence against women, etc. Civil society – wom-

4. Criminal Code of Georgia, Chapter XXII, Crime against sexual freedom and inviolability. Art. 137. Rape; Art.138. Sexual abuse under violence; Art. 139. Coercion into sexual intercourse or other action of sexual character; Art.140. Sexual intercourse or other action of sexual character with one under sixteen.

და პრობლემების გადასაჭრელად პოლიტიკური ნების არარსებობა, განსაკუთრებით, აღმასრულებელ ხელისუფლებაში, განაპირობებს, ქალის უფლებათა არაეფექტურ დაცვას და სუსტ პროგრესს გენდერული თანასწორობის მისაღწევად.

საზოგადოების დაბალი სამართლებრივი მართლშეგნების, განსაკუთრებით კი, ქალის უფლებების შესახებ ინფორმაციის ნაკლებობის, სპეციალური, გენდერულად სენსიტიური, მცირე ბიზნესის განვითარების პროგრამების არარსებობის, ახალგაზრდების განათლების (ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებიდან უმაღლეს სასწავლებლებამდე), სპეციალური გენდერული პროგრამების არქონის, ქალთა მიმართ ძალადობისას "ნულოვანი ტოლერანტობისა" და ა.შ. გამო, დაბალია, სამოქალაქო სექტორის ინიციატივები ქალთა და გენდერული საკითხების აქტუალიზაციის კუთხით. სამოქალაქო საზოგადოება და ქალთა უფლებების დამცავი არასამთავრობო ორგანიზაციები, ცდილობენ შეავსონ ეს დანაკლისი, მაგრამ მათი რესურსები შეზღუდულია, საქართველოში ქალთა, მამაკაცთა, ვაჟთა და გოგონათა საჭიროებების გათვალსიწინებით.

ადამიანის უფლებათა კომიტეტი და CEDAW კომიტეტი მოუწოდებს სახელმწიფოს, განაგრძოს მუშაობა, რათა აღმოფხვრას გენდერული სტერეოტიპები და ხელი შეუწყოს, სასკოლო პროგრამებში, გენდერის საკითხებზე სწორი შეხედულებების დანერგვას. CEDAW კომიტეტის რეკომენდაციების თანახმად, უნდა გაიზარდოს, საგანმანათლებლო სფეროში დაკავებული კადრების ტრენინგი გენდერული თანასწორობის კუთხით. კომიტეტი მოითხოვს სახელმწიფოსაგან, გაავრცელოს ინფორმაცია საგანმანათლებლო სისტემაში, ადამიანის უფლებებისა და გენდერის საკითხებზე, (კონვენციის მიხედვით), რათა შეიცვალოს უკვე არსებული სტერეოტიპები ქალისა და მამაკაცის თანასწორობასთან მიმართებაში.

2007 წლის 26 სექტემბერს, №211 დადგენილებით, შეიქმნა საქართველოს გენდერული

en's rights NGOs are trying to cover this gap but their resources are limited in comparison with the different needs of women, men, boys and girls of Georgia.

The UN Human Rights Committee and CEDAW Committee have repeatedly called on the State to continue its work in order to eliminate discriminatory gender stereotypes and incorporate gender-sensitive education into the school programs. CEDAW Committee recommends intensifying the training of staff involved in the education sector on women's rights and gender equality issues. The Committee requests the State to disseminate the information about the Convention in the educational institutions in order to alter existing stereotypes on the roles and responsibilities of men and women that lead to unequal distribution of labor, resources and reaffirm gender inequality.

On September 26, 2007, through Order N211, there was established the Interagency Governmental Commission on Gender Equality Issues and respective "Action Plan on carrying out gender equality policy in Georgia in 2007-2009" was elaborated and adopted on the same day. However, the Commission proved to be ineffective (it was never convened since it establishment) and the Action Plan was carried out with significant deficiencies.[5] On this background, the legislative branch of the government is showing more progress where there was established a Council on Gender Equality Issues in December 2004, which has greatly stipulated the adoption of the State

5. See Ketevan Chkheidze, Irma Aladashvili, Monitoring of the Progress Implementation of the National Action plan on Gender Equality, Tbilisi, 2009.

თანასწორობის შემმუშავებელი უწყებათა-შორისი კომისია, მომზადდა და 2007 წლის 26 სექტემბერს, საქართველოს მთავრობის №539-ე განკარგულებით დამტკიცდა „საქართველოში გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განხორციელების ღონისძიებათა 2007-2009 წლების სამოქმედო გეგმა", რომელიც განხორციელდა მნიშვნელოვანი ხარვეზებით.[5] ამ მხრივ, საკანონმდებლო ორგანომ მეტ პროგრესს მიაღწია, რადგან 2004 წლის დეკემბერში, დაარსა, პარლამენტის თავმჯდომარესთან არსებული, გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭო, რამაც ხელი შეუწყო 2006 წელს გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფციის შემუშავებას და 2010 წლის მარტში, პარლამენტის მიერ, "გენდერული თანასწორობის შესახებ" კანონის მიღებას. კანონმა, ,,გენდერული თანასწორობის შესახებ", გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოს, მიანიჭა, მუდმივმოქედი ორგანოს სტატუსი და აქცია მთავარ პასუხისმგებელ სტრუქტურად, ეროვნული კოორდინაციის, შეფასების, გენდერული თანასწორობის პოლიტიკისა და კანონმდებლობის იმპლემენტაციის მონიტორინგის საქმეში.

,,გენდერული თანასწორობის შესახებ" კანონი აწესებს, კონკრეტულ მექნიზმებს და გზებს, კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებების რეალიზაციისათვის და ცდილობს გადმოიტანოს ქალთა უფლებებისა და გენდერული თანასწორობის საერთაშორისო სტანდარტები ეროვნულ კანონმდებლობაში. მიუხედავად იმისა, რომ კანონი საჭიროებს დახვეწას (რასაც ქვემოთ განვიხილავთ), იგი პოზიტიური ნაბიჯია და ძლიერი მექნიზმია, საქართველოში გენდერულ თანასწორობასა და ქალთა უფლებებზე ცნობიერების ასამაღლებლად. ქალთა უფლებების დამცავი არასამთავრობო ორგანიზაციები, რეკომენდაციას უწევენ, გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოს, მიიღოს ყველა საჭირო ზომა, აღმასრულებელი ხელისუფლების ჩაბმისათვის კანონის იმპლემენტაციის საქმეში,

5. იხ. ქეთევან ჩხეიძე, ირმა ალადაშვილი; გენდერული თანასწორობის ეროვნული სამოქმედო გეგმის განხორციელების მონიტორინგი, თბილისი, 2009

Concept on Gender Equality Issues in 2006 and then the Law of Georgia Gender Equality in March 2010. The Gender Equality Law has granted the Parliamentary Council on Gender Equality Issues a permanent status, transforming it into the main state structure responsible for national coordination, elaboration, and monitoring of implementation of gender equality policies and legislation.

In addition, the Gender Equality Law sets forth concrete mechanisms, and ways for the realization of the rights declared in the Constitution and tries to translate international women's rights and gender equality standards into Georgian national legislation. Although, the Law needs further improvements (discusses below) it is a very positive step and a powerful mechanism for awareness raising on gender equality and women's rights issues in Georgia. It is the strong recommendation of women's NGOs to the Parliamentary Council on Gender Equality Issues to do its best to ensure strong involvement of the executive branch of the government in the implementation of the Law and formation and implementation of the national gender equality policy. Women's rights NGOs are concerned that legislative branch of the government alone cannot ensure full-fledged implementation of the Law. Moreover, there needs to be established a special forum/space for civil society representatives' (women's rights NGOs, scholars, media) informed participation in the elaboration of relevant gender equality policies and laws at the Parliamentary Council for Gender Equality Issues. Especially, given the fact that women's NGOs were invited members of the Advisory Council on Gender Equality Issues at the

ასევე, ეროვნული გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის ფორმირებასა და იმპლემენტაციაში. ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციები, შეშფოთებას გამოხატავენ და მიუთითებენ, რომ მხოლოდ საკანონმდებლო ორგანოს არ შეუძლია მოახდინოს კანონის ყოველმხრივი იმპლემენტაცია. საჭიროა, გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოში, შეიქმნას სპეციალური ფორუმი, სივრცე, სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლთათვის (ქალთა უფლებების არასამთავრობო ორგანიზაციები, მკვლევარები, მედია), გენდერული თანასწორობის შესაბამისი პოლიტიკისა და კანონების შესამუშავებლად. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციები იყვნენ პარლამენტის თავმჯდომარესთან არსებული გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭოს მიწვეული წევრები, როდესაც საბჭო ჯერ კიდევ არ წარმოადგენდა მუდმივმოქმედ ორგანოს.

კანონი, "გენდერული თანასწორობის შესახებ", წინგადადგმული ნაბიჯია, მაგრამ გააჩნია გარკვეული ხარვეზები: კანონი დეკლარაციული ხასიათისაა, პრინციპების დონეზე წარმოაჩენს გენდერული თანასწორობის პათოსს, ახდენს შრომის კანონმდებლობის, საოჯახო სამართლის და სხვა სფეროებში, სამართლებრივ დონეზე გაბატონებული დებულებების აკუმულირებას, თუმცა არ მიუთითებს, აღნიშნული პრინციპების აღსრულების ხელშემწყობ მექანიზმებზე:

1. არ იკვეთება იმ პირთა ვალდებულებების ჩამონათვალი, რომელთა ხელშია გადაწყვეტილების მიღების ბერკეტები, რამეთუ ამ ბერკეტების მქონე სუბიექტების მიერ, უნდა განხორციელდეს ეფექტური გენდერული პოლიტიკა ქვეყანაში;
2. არ არის გაწერილი პროცედურული ღონისძიებები, პირდაპირი თუ ირიბი დისკრიმინაციის პირობებში, დისკრიმინირებულ პირთა უფლებების დაცვა;

Speaker of the Parliament, when it was still a temporary and not yet a standing body.

The Gender Equality Law is a step forward, but it has some deficiencies, namely, it is more declarative than practical in its character. It sets forth the pathos of gender equality on the level of principles, accumulates existing provisions, in the labor, family and other spheres of life, but, the Law does not indicate the supporting mechanisms for actual implementation of these principles:

1. there is no enumeration of obligations of the executive branch officials, who have the decision-making capacity and are entrusted with the implementation of gender equality policy in the country.
2. there is no set of procedures on how to protect human rights of victims of direct or indirect discrimination on the basis of sex;
3. upon affirming the fact of discrimination or sexual harassment, there exists no established compensation and the rule for paying damages.
4. there exists no list of specific forms the discrimination on the basis of sex can take in different areas (such as for instance political life, social protection, healthcare, etc.). 5. And even though the State Concept on Gender Equality (adopted in 2006) introduced the concept of "gender mainstreaming" it has unfortunately, remained outside the scope of the Gender Equality Law.

3. დისკრიმინაციის ფაქტის დადასტურების შემთხვევაში, არ არის გაწერილი კომპენსაციის ოდენობა და მისი გადახდის წესი;

4. არ არსებობს დისკრიმინაციის კონკრეტული ფორმების ჩამონათვალი. მაგ.: შრომის, სოცუზრუნველყოფის, ჯანდაცვის, განათლების სფეროების მიხედვით;

5. კანონის რეგულირების გარეთ რჩება ისეთი საკითხი,(ტერმინი),როგორიცაა "გენდერული მეინსტრიმინგი", რომელიც ჩადებული იყო, 2006 წელს მიღებულ, გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფციაში.

რეკომენდაცია

- მიზანშეწონილია, საქართველოში მიმდინარე კონსტიტუციური რეფორმისას, სახელმწიფო კომისიამ გაითვალისწინოს, ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აკრძალვის შესახებ კონვენციის მე-2 მუხლი და საერთაშორისო პაქტისა და სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის მსგავსად, კონსტიტუციის ტექსტში შეიტანოს, ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობის განსაზღვრის ახალი, საკანონმდებლო კონსტრუქცია.
- სახელმწიფოს მხრიდან, შემუშავდეს, საკანონმდებლო და ინსტიტუციური მექანიზმების მონიტორინგის ინდიკატორები;
- ეროვნული სასწავლო პროგრამებით (განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ), განისაზღვროს გენდერული საკითხების სავალდებულო სწავლება სკოლებში და გენდერულ საკითხთა სწავლების კომპონენტის ჩართვა პედაგოგთა უწყვეტი განათლების სისტემაში;
- დროულად წარიმართოს მუშაობა, გენდერული თანასწორობის 2010-2012 წლების სამოქმედო გეგმის შემუშავებაზე. მოხდეს სახელმწიფო ბიუჯეტის ანალიზი და სახელმწიფო ბიუჯეტი გენდერულად ორინეტირებული იქნას.

Recommendations:

1. The State Commission on Constitution while implementing the constitutional reform in Georgia, should take into account Art.2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and incorporate the definition of equality between men and women within the new Constitution in compliance with the internationally set standards;
2. The state should elaborate indicators to monitor gender equality work of legislative and institutional mechanisms;
3. Through national educational program (by the Ministry of Education and Science) gender education should be introduced in schools and the component of gender education should be incorporated in the teachers' continuing education program;
4. Timely measures should be taken to elaborate 2010-2012 National Action Plan on Gender Equality. State budget should be analyzed from the perspective of responsiveness to different needs of women, men, boys and girls;
5. Needed financial resources should be allocated from the state budget to carry out the National Action Plan on Gender Equality 2010-2012;
6. Gender equality principles must be considered (gender mainstreaming) in planning and implementation of state policies in different spheres;

Political Rights: The legislation of Georgia recognizes the equality of men and women in realization of their civil and political rights. The legislation of Georgia[6] grants equal political rights to men and women. Women comprise over 59% of the elector-

6. See Ketevan Chkheidze, Irma Aladashvili, Monitoring of the Progress Implementation of the National Action plan on Gender Equality, Tbilisi, 2009.

- შესაბამისად, სამოქმედო გეგმის განხორციელებისათვის, სახელმწიფო ბიუჯეტში გამოიყოს საჭირო ფინანსური რესურსები;
- განხორციელდეს გენდერული თანასწორობის პრინციპების გათვალისწინება (გენდერული მეინსტრიმინგი), სხვადასხვა სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესებში.

პოლიტიკური უფლებები. საქართველოს კანონმდებლობით[6] აღიარებულია, ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობა, მათ მიერ, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებით სარგებლობისას. საქართველოს კანონმდებლობა, ქალს და მამაკაცს თანაბარ, პოლიტიკურ უფლებებს ანიჭებს. ქალები შეადგენენ ელექტორატის 59%-ზე მეტს და თანაბრად, აქტიურად მონაწილეობენ არჩევნებში (აძლევენ ხმას), როგორც სოფლად, ისე ქალაქებში.[7] მიუხედავად ამისა, ქალთა ჩართულობის დონე, პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებაში, დაბალია. აღსანიშნავია, რომ პოლიტიკური პარტიების წევრთა 30% ქალები არიან.[8] პარტიული სიებით ისინი ძალზე იშვიათად არიან წარმოდგენილნი, როგორც პოლიტიკური პარტიის ლიდერები.

1995, 1999 და 2004 წლების მოწვევის პარლამენტებში, ქალები, შესაბამისად შეადგენდნენ 7%, 6,4% და 9,4%-ს, (მიუხედავად იმისა, რომ 2004 წლის მოწვევის პარლამენტის თავმჯდომარე იყო ქალი და 3 კომიტეტს ქალები ხელმძღვანელობდნენ). ამჟამად, ქალები შეადგენენ პარლამენტის წევრთა მხოლოდ 6%-ს. ეს ფაქტი მიუთითებს კულტურულ, საკანონმდებლო და შიდაპარტიულ ბარიერებზე, რაც ხელს უშლის, ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალთა როლის გაძლიერებას და შესაბამისად, იწვევს

6. საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 2001, მუხლი 5;

7. ნანა სუმბაძე, გენდერი და საზოგადოება: საქართველო, თბილისი, 2008, გვ. 35.

8. მაია კუპრავა-შარვაშიძე, საქართველოში ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის არსებული სიტუაცია, თბილისი, 2006 , იხ. რეალობა: ქალთა თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები საქართველოში, გვ.18.

ate and they are equally active voters in villagers, as well as in cities[7]. Still, the level of women's participation in the political decision-making is low. It is noteworthy that 30% of political party members are women[8], in the parties they occupy lower positions and only rarely are represented in the party leadership. The fact that at present women account only for 6% of Members of the Parliament is indicative of the cultural, legislative and internal party barriers hinder women's political empowerment (in the parliaments elected in 1995, 1999, and 2004 women comprised 7%, 6.4%, and 9.4% respectively.) Considering the low representation of women in the Parliament, it has to be noted that in the 2004-2008 Parliament was chaired by a woman and women obtained 3 committee heads' posts. The low representation of women in the parliament results in the low interest of discussing dealing with issues related to women[9].

The political party lists for the 2008 parliamentary elections did not indicate the increase of women's participation in party leadership. In the 12 entities registered for the elections (blocks and independent parties), only 9.2% of women were on top positions of party lists from 1 up to 10, 20.8% from 11 up to 20 and 15% from 21 to 30. In sum, women comprised 22.5% in the party lists and very little number had the chances of getting elected. Out of majoritarian candidates, women comprised 10.1 percent[10]. In 2008 parliament the deputy head of the Parliament is a woman, who also chairs the Parliamentary Council on Gender Equality Issues and is a great supporter of women's rights groups.

7. Nana Sumbadze, Gender and Society: Georgia, Tbilisi, 2008, page.35

8. Maia Kuprava-Sharvashidze, Saqartveloshi qalta politikuri monatsileobis arsebuli situatsia (The Situation around Women's Political Participation in Georgia,) Tbilisi, 2006, see Reality: Women's Equal Rights and Equal Opportunities in Georgia,. page. 18.

9. Cynical and ironic remarks of male parliamentarians while discussing the draft law on domestic violence in February 2006 can serve as an example confirming this.

10. Nana Sumbadze, Gender and Society: Georgia, Tbilisi, 2008, page.42

ქალთა საკითხების განხილვისა და გადაწ-ყვეტისადმი დაბალ ინტერესს. [9]

2008 წლის საპარლამენტო არჩევნების პოლიტიკური პარტიების სია, ვერ მიგვანიშნებს პარტიის ხელმძღვანელობაში ქალების მონაწილეობის გაზრდაზე. არჩევნებში დარეგისტრირებულ 12 ერთეულს შორის (ბლოკები და დამოუკიდებელი პარტიები), პარტიულ ი სიებ ის პირველ ათეულ ში, ადგილები, ქალების მხოლოდ 9,2%-ს ეკავა, მეორე ათეულში -20,8%-ს, ხოლო მესამეში-15%-ს. . საერთო ჯამში, ქალები პარტიული სიების 25.5%-ს, ხოლო მაჟორიტარი კანდიდატების -10,1%-ს შეადგენდნენ.[10] არჩევის შანსი, მათგან ძალზე მცირე რაოდენობას ჰქონდა.

2008 წლის მოწვევის პარლამენტში, პარლა-მენტის თავმჯდომარის ერთ-ერთი მოადგილე ქალია, რომელიც აგრეთვე თავმჯდომარეობს გენდერული თანასწორობის საპალამენტო საბჭოს და მხარს უჭერს ქალთა უფლებების დამცველთა ჯგუფებს. ამ პარლამენტში, მხ-ოლოდ ერთ კომიტეტს ხელმძღვანელობს ქალი და მხოლოდ სამ მათგანს უკავია კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობები. ქალთა რიცხვი, ადგილობრივი თვითმმართ-ველობის ორგანოებში, თანდათანობით მცირდებოდა. ქალთა რაოდენობა, 1998 წლის ადგილობრივ არჩევნებში, 2002 წელს, 14%-დან 12%-მდე დაეცა. 2006 წლის 5 ოქტომბრის არჩევნების შედეგებით, 1750 არჩეული პირი-დან 195, ანუ 11,14% იყო ქალი. 2006 წლის მაი-სის მონაცემებით, საქართველოს არც ერთი ქალაქის მერი ქალი არ გამხდარა. ქალების მცირე რაოდენობა იყო საკრებულოებშიც, არ-ჩეული 989 წევრიდან, ქალი იყო 54 (მხოლოდ 5,5%).[11] სამართლებრივი გარემო, ქალთა ადგილობრივ ორგანოებში მონაწილეობასთან

9. 2006 წლის თებერვალში ოჯახში ძალადობის კანონის განხილვისას ციინიკური და ირონიული შენიშვნები მამრობითი სქესის დეპუტატების მიერ ამის დამადასტურებელი მაგალითია.

10. ნანა სუმბაძე, გენდერი და საზოგადოება: საქართველო, თბილისი, 2008, გვ.42

11. ლია სანიკიძე, რეალობა: ქალთა თანაბარი უფლებები და შესა-ძლებლობები საქართველოში, გვ.17

In addition, only one head of the Parliamentary committee and 3 deputy heads are women.

The number of women in local self-governance bodies has been decreasing from election to election. From 14% after the local elections of 1998, the percentage of women dropped to 12% in 2002. As a result of 5 October 2006 elections, only 195 out of 1,750 elected individuals, i.e. 11.14%, were women. According to May 2006 data no cities in Georgia had women as mayors and only 5.5% of the chairs of sakrebulo - local representative bodies - were women (i.e. among 989 chairpersons there were only 54 women)[11]. The legal environment is far from favorable for women's participation in the bodies of local self-governance, partially due to the large self-governing units, as well as existence of single-mandate election constituencies[12]. The 2010 local government elections have also resulted in low number of elected women – out of 1688 totally elected MPs only 169, i.e. 10% are women[13].

Women are a minority in the cabinet as out of 19 ministers only 2 are women[14]. The gender balance situation is much better in the judicial branch according to the 2008, there are 94 women and 74 men in the Supreme Court of Georgia, 167 women and 95 men in City Court; and there are 117 women and 75 men in District Court judges in all court instances[15].

11. Lia Sanikidze, et al., Reality: Women's Equal Rights and Equal Opportunities in Georgia, 17.

12. See Tamar Bagratia, Elections of the Bodies of Local Self-Governance and Women's Participation, Discussion Paper, Gender Development Association, September 2006.

13. Official data provided by the Central Election Commission on 12 July 2010.

14. Government of Georgia, official web-page, available on-line at: www.government.gov.ge>

15. Nina Tsikhistavi, Nana Berekashvili, Gender Equality in Georgia: 2006-2008 Report, Caucasus Women's Network, Tbilisi, 2009, page 22.

დაკავშირებით, არც თუ ისე სახარბიელოა, რისი მიზეზიც, გარკვეულწილად, თვითმმართველობის მსხვილი ერთეულების და ერთმანდატიანი საარჩევნო ოლქების არსებობაა.[12] 2010 წლის ადგილობრივი ხელისუფლების არჩევნები, ასევე, არჩეული ქალების დაბალი რიცხვით დასრულდა. პარლამენტის 1688 არჩეული წევრიდან, მხოლოდ 169, ანუ 10% იყო ქალი.[13]

ქალები, მთავრობაშიც უმცირესობას შეადგენენ - 19 მინისტრიდან მხოლოდ ორია ქალი.[14] მდგომარეობა, გენდერული ბალანსის მხრივ, ბევრად უკეთესია სასამართლო ორგანოებში. 2008 წლის მონაცემებით, საქართველოს უზენაეს სასამართლოში 94 ქალი და 74 მამაკაცი მუშაობდა; თბილისის საქალაქო სასამართლოში — 167 ქალი და 95 მამაკაცი; თბილისის სააპელაციო სასამართლოში, 2008 წელს - 117 ქალი და 75 მამაკაცი იყო.[15]

საქართველოში არ არსებობს სახელმწიფო პოლიტიკა, რომლიც მიზნად ისახავს ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის გაზრდას. მიუხედავად იმისა, რომ 2010 წლის კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ, მიუთითებს ქალისა და მამაკაცის თანასწორობაზე არჩევნების პროცესში, კანონი არ ქმნის ქმედით მექანიზმებს თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.[16]

In Georgia there exists no state policy aimed at increasing women's political participation. Even though the 2010 Law on Gender Equality refers to the equality of men and women in election process, the law does not create substantial mechanisms ensuring the equality[16].

Recommendations:

1. The state to put in place relevant temporary special measures to ensure increased participation of women in political decision-making processes at central as well as local levels;
2. The state to demonstrate commitment to women's empowerment issues through increased engagement of the executive branch of the government in gender equality policy formation and implementation processes;
3. The State to provide funding from the state budget to the Parliamentary Council on Gender Equality Issues to ensure its smooth operation (to cover both administrative as well as programmatic costs);
4. To establish a civil society advisory group at the Parliamentary Council on Gender Equality issues comprising of the representatives women's NGOs, academia, and media;

Domestic Violence: In 2006 the Parliament of Georgia adopted the Law of Georgia on Elimination of Domestic Violence, Protection of and Support to its Victims. The first amendments

12. იხ. თამარ ბაგრატია, ადგილობრივი თვითმართველობის არჩევნები და ქალთა მონაწილეობა, სადისკუსიო დოკუმენტი, გენდერის განვითარების ასოციაცია, სექტემბერი, 2006.

13. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ოფიციალური მონაცემები, 12 ივლისი, 2010 14. საქართველოს მთავრობის ოფიციალური ვებ. გვერდი, ხელმისაწვდომია: www.government.gov.ge

15. ნინა ციხისთავი, ნანა ბერეკაშვილი, გენდერული თანასწორობა საქართველოში: 2006-2008 წლის ანგარიში, კავკასიის ქალთა ქსელი, თბილისი, 2009, გვ.22

16. საქართველოს კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ, მუხლი 11. თანასწორი საარჩევნო უფლებების გარანტიები: 1. ყველას აქვს უფლება, მონაწილეობა მიიღოს არჩევნებში თანასწორი პირობებით, დისკრიმინაციის გარეშე. 2. წარმომადგენლობით ორგანოში არჩევის უფლების რეალიზაციის უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ორივე სქესის პირთათანასწორი მონაწილეობის შესაძლებლობა. 3. ქალები და მამაკაცები შეიძლება არჩეულ იქნენ თანასწორი პირობებით, დისკრიმინაციის გარეშე.

16. The Law of Georgia on Gender Equality, Article 11. Guarantees for Equal Rights to Vote: 1.Everyone has the right to take part in elections under equal conditions and without discrimination. 2. While exercising the right to vote in a representative body, the possibility of equal participation for men and women shall be provided. 3. Women and men shall be elected under equal conditions without discrimination.

რეკომენდაცია:

1. გენდერული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად, გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოებში და პოლიტიკურ სრტუქტურებში (ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე), ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად, სახელმწიფომ გააატაროს შესაბამისი სპეციალური ზომები;
2. გენდერული თანასწორობის და ქალთა საჯარო თანამდებობებზე დაწინაურების ხელშესაწყობად, ხელისუფლების მიერ ჩამოყალიბდეს მდგრადი ინსტიტუციონალური მექანიზმები;
3. სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოიყოს თანხები, გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოს საქმიანობის უზრუნველსაყოფად (როგორც ადმინისტრაციული, ისე პროგრამული დაფინანსებისათვის).

ძალადობა ოჯახში. 2006 წელს პარლამენტმა მიიღო კანონი "ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ". 2009 წლის დეკემბერში, კანონში შევიდა ცვლილებები, რომლის ინიცირება გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საკონსულტაციო საბჭოს თავმჯდომარემ, რუსუდან კირვალიშვილმა მოახდინა. კანონპროექტის შემუშავებაში მონაწილეობდნენ არასამთავრობო ორგანიზაციები.[17]

კანონი "ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ" განსაზღვრავდა, რომ მუხლები, რომლებიც ითვალისწინებდნენ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვას, ძალაში შევიდოდა 2008 წლის იანვარში,[18]

17. სამხრეთ კავკასიის გენდერული საინფორმაციო ქსელი, ოჯახში ძალადობის შემსწავლელი სპეციალური ჯგუფი, ხელმისაწვდომია: www.ginsc.net/main.php?option=view_article&mode=0&article=9981&lang=ge

18. ოჯახში ძალადობის კანონის მიხედვით, თავი VII, მუხლი 22, მე -8 მუხლი სოციალურ მომსახურებასთან დაკავშირებით; 17, 18, და 19 მუხლები მსხვერპლთა დროებით საცხოვრებელთა (თავშესაფრები) და მოძალადეთა სარეაბილიტაციო ცენტრებთან დაკავშირებით; მუხლი მე-20 მოძალადეთა სარეაბილიტაციო ცენტრების შესახებ ძალაში შევიდეს 2008 წლის 1 იანვრიდან.

to the Law were made in December 2009 and were initiated by Ms. Rusudan Kervalishvili, the Vice-Speaker of the Parliament and the Chair of the Parliamentary Council on Gender Equality Issues. The Women's NGOS have participated greatly in the drafting as of the Domestic Violence Law as well as in the amendments to the Law[17].

The Law provided that provisions regarding establishment of shelters for the victims of domestic violence would enter into force in January 2008[18], which has not been the case. For the time being there exist only four NGO-run shelters in the country that are unable to meet increasing demand on shelter and social services. The Government of Georgia has established the Interagency Council on the Measures to Eliminate Domestic Violence, on 28 December 2008. The main responsibility of the Council is to support the implementation of the above mentioned Domestic Violence Law. The Council, in close collaboration with the State Fund for Protection and Assistance of (Statutory) Victims of Human Trafficking and Domestic Violence[19] and assistance from international development organizations, especially Sida and UNIFEM, is in the process of establishing two shelters and a nation-wide hotline for the victims/survivors of domestic violence. The establishment of state supported shelter and a hotline for victims of do-

17. Gender Information Network of South Caucasus, Special Group for Investigating Violence in the Family, available on-line at: www.ginsc.net/main.php?option=view_article&mode=0&article=9981&lang=ge

18. According to the Domestic Violence Law, Chapter VII, article 22 of the Law, article 8 with regard to social service, articles 17, 18, and 19 with regard to the establishment and functioning of shelters for domestic violence victims, and article 20 about the establishment of rehabilitation centers for the perpetrators should have entered into force from 1 January 2008.

19. The Fund has been assigned by the government to work on domestic violence issues on the eve of 2009, for the time being it is in the process of changing its decree and title to reflect the new mandate.

რაც არ მომხდარა. დღესდღეობით ქვეყანაში არსებობს მხოლოდ არასამთავრობო ორგანიზაციების 4 თავშესაფარი, რაც, ვერ აკმაყოფილებს, თავშესაფრებსა და სოციალურ მომსახურებაზე მზარდ მოთხოვნას. 2008 წლის 28 დეკემბერს, საქართველოს მთავრობამ შექმნა, ოჯახში ძალადობის აღკვეთის ღონისძიებათა განმახორციელებელი საუწყებათაშორისო საბჭო. საბჭოს მთავარი მოვალეობაა, ოჯახში ძალადობის აღკვეთის შესახებ კანონის იმპლემენტაციის ხელშეწყობა. საბჭომ, ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდთან მჭიდრო თანამშრომლობით,[19] ასევე საერთაშორისო განვითარების ორგანიზაციების, განსაკუთრებით Sida-ს და UNIFEM-ის მხარდაჭერით, მოაწყო ორი თავშესაფარი. ასევე, საქართველოს მასშტაბით მუშაობს ცხელი ხაზი, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის. თავშესაფრისა და ცხელი ხაზის შექმნა, (სახელმწიფოს მხარდაჭერით), სექსუალური ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის, პრიორიტეტად იქნა მიჩნეული 2008 წლის აგვისტოს მოვლენების დროს, „საქართველოს ერთობლივი საჭიროებების შეფასების“ მიხედვითაც. [20]

არანაკლებ მნიშვნელოვანია, მაღალკვალიფიციურ სოციალურ მუშაკთა მომზადება. ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დასაცავად გასატარებელ ღონისძიებათა 2007-2008 წლების სამოქმედო გეგმის მიხედვით (საქმიანობა 2.), გათვალისწინებული იყო სოციალური მუშაკებისათვის დროებითი სტატუსის განსაზღვრა და მათი საქმიანობის ლეგიტიმაცია, თუმცა, აღნიშნული აქტივობა არ განხორციელდა და გადავიდა 2009-2010 წლის სამოქმედო გეგმაში, რომლის შემსრულებლად

19. ფონდი შექმნილია მთავრობის მიერ რათა იმუშაოს 2009 წელს მიმდინარე ოჯახში ძალადობის საკითხებზე, დროთა განმავლობაში ის იცვლება სხვა დადგენილებით და ასახავს თავის ახალ მანდატს.

20. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, მსოფლიო ბანკი, საქართველოს საჭიროებების შეფასება, 9 ოქტომბერი, 2008, 107

mestic and sexual violence has been prioritized also in the Georgia Joint Needs Assessment of August 2008 events[20].

Preparing highly qualified social workers is of no less significance. According to the 2007-2008 Action Plan on Measures for Fighting Violence in the Family and Protecting the Violence Victims (Action 2), determining temporary status for social workers and legitimizing their activities was considered. However, the mentioned activity was not undertaken and was postponed into the 2009-2010 Domestic Violence National Action Plan, with Ministry of Labor, Health and Social Affairs and Interdepartmental Council put being in charge of this activity. NGOs prepared university module for social workers “Basic Gender Issues and Fighting against Domestic Violence”, which was piloted with practicing social workers in 2009 and was agreed with the Ministry of Labor, Health and Social Affairs and since the academic year 2010-2011 been introduced as an optional course for bachelor and master students of Tbilisi State University[21].

Non-governmental human rights organizations work effectively to resolve the abovementioned problem. According to the statistics, victims of violence in Georgia are generally women and the perpetrators are mostly men. According to the official data of the Ministry of Internal Affairs, in 2007, 523 offenders were men, whilst 509 women proved to be victims. In 2008 there were 178 male perpetrators and 189 female victims, in 2009 164 and 163 respectively. In the first quarter of 2010 there are 39 male perpetrators and 40 female victims[22].

20. The United Nations, the World Bank, Georgia Joint Needs Assessment, October 9, 2008, 107.

21. “Interdepartmental and Societal Measures for eliminating Family Violence in Georgia”- project implemented with the assistance of the UN Trust Fund for Eliminating Violence against Women

22. Data of the National Statistics Office of Georgia, official web-page, available on-line at: www.statistics.ge

განსაზღვრულია შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო და საუწყებათაშორისო საბჭო.

არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ, მომზადდა, საუნივერსიტეტო კურსი, ,,გენდერის ძირითადი საკითხები და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლა", სოციალური მუშაკებისათვის, რომელმაც აპრობაცია გაიარა ჯანდაცვის სამინისტროს სოციალურ მუშაკებთან (ტრენინგების სახით) და 2010 წლის სექტემბრიდან, თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტში ინერგება, როგორც არჩევითი საგანი ბაკალავრებისა და მაგისტრებისათვის.[21]

ადამიანის უფლებათა დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციები, ეფექტურად მუშაობენ ზემოთაღნიშნული პრობლემის გადასაჭრელად. სტატისტიკის მიხედვით, საქართველოში ძალადობის მხსვერპლნი, ძირითადად, ქალები არიან, ხოლო მოძალადეთა შორის, ძირითადად, კაცები სჭარბობენ. 2007 წელს, მოძალადე - 523 მამაკაცი იყო, მაშინ, როდესაც მსხვერპლს - 509 ქალი წარმოადგენდა. 2008 წელს, მოძალადე -178 მამაკაცი, ხოლო, მსხვერპლი - 189 ქალი, 2009 წელს, მოძალადეთა შორის 164 მამაკაცია, მსხვერპლი - 163 ქალი, 2010 წლის I კვარტალში, მოძალადე - 39 მამაკაცი, ხოლო მსხვერპლი - 40 ქალი. [22]

სხვადასხვა დროს ჩატარებული კვლევები ცხადყოფს, რომ საქართველოში გამოვლენილია ძალადობის ფორმათა მთელი სპექტრი - სექსუალური, ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური. ძალადობის ფაქტებმა იმატა, სხვადასხვა დროს გაჩაღებული კონფლიქტებისა და სამოქალაქო ომის შედეგად. ძალადობის ფაქტებს ადგილი ჰქონდათ აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში კონფლიქტების დროს. სხვადასხვა

21. ,,საუწყებათაშორისო და საზოგადოებრივი ზომები ოჯახში ძალადობის აღმოსაფხვრელად საქართველოში" - პროექტი განხორციელდა ქალთა მიმართ ძალადობის დასაძლევად გაეროს სატრასტო ფონდის მხარდაჭერით.

22. საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები, ხელმისაწვდომია: www.statistics.ge

Studies conducted in different periods make known that in Georgia the whole specter of different forms of violence – sexual, physical, psychological and economic. The facts of violence increased as a result of conflicts and civil wars in different periods in Abkhazia and South Ossetia. Different forms of violence, among them sexual violence, are documented during the armed conflict of August 2008. In partnership with Institute for Policy Studies, UNIFEM carried out the Needs Assessment of Internally Displaced Women as a Result of August Events. Through 5-29 September, 1,144 IDPs (47.1 percent men and 52.9 percent women) were surveyed. The survey revealed that 6.3 percent of respondents had information about sexual violence committed against women, out of this 6.3 percent (70 respondents) - 21.4 percent said they had information about cases of rape, 32.8 percent about group rape, 14.3 percent about attempt of rape and 31 percent did not specify the kind of sexual abuse. Only 1 percent i.e. 10-11 respondents reported witnessing rape. Taking into consideration the taboo associated with the issue of sexual violence in the Georgian society, we may assume that the findings of the survey shed light only on the tip of the iceberg, clearly signaling the need for having respective response mechanisms in place. When asked about family conflicts during the displacement, 3.6 percent of men and 8.6 percent of women reported witnessing such conflicts and instances of domestic violence.

Women's Advice Center "Sakhli" started to research domestic violence in 2001. Violence in the Family - the Study of the Gender Attitudes was published 2002, revealed that 94.8% of interviewed 400 respondents (50.5% women and 49.5% men) identified beating/battering as the

სახის ძალადობა, მათ შორის სექსუალურიც, დაფიქსირებულია 2008 წლის აგვისტოს შეიარაღებული კონფლიქტის დროსაც. პოლიტიკის კვლევის ინსტიტუტთან თანამშრომლობით, UNIFEM-მა განახორციელა, აგვისტოს მოვლენების შედეგად, იძულებით გადაადგილებულ ქალთა საჭიროებების შეფასება. 5-დან 29 სექტემბრამდე, 1144 იძულებით გადაადგილებული პირი (27,1.% მამაკაცი და 52,9% ქალი) იქნა გამოკითხული. კვლევამ ცხადყო, რომ რესპონდენტების 6,3%-ს ჰქონდა ინფორმაცია, ქალის მიმართ, სექსუალური ძალადობის შესახებ. ამ 6,3%-დან (70 რესპონდენტი) 21,4%-მა აღნიშნა, რომ ფლობდნენ ინფორმაციას გაუპატიურების, 32.8%-მა — ჯგუფური გაუპატიურების, ხოლო 14.3%-მა — გაუპატიურების მცდელობის შესახებ. 31%-მა არ დააკონკრეტა, თუ რა სახის სექსუალური ძალადობის შესახებ ჰქონდა ინფორმაცია. მხოლოდ 1%-მა, ე.ი. 10-11-მა რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ გახდა გაუპატიურების მოწმე. ქართულ საზოგადოებაში გაუპატიურებასთან დაკავშირებული ტაბუს არსებობის გათვალისწინებით, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ კვლევის შედეგები აისბერგის მხოლოდ თავს ასახავს, რაც ცხადყოფს, ადგილზე, ეფექტური რეაგირების მექანიზმების საჭიროებას. რესპოდენტები გამოკითხულ იქნენ, გადაადგილების დროს, ოჯახში კონფლიქტის შესახებ - მამაკაცთა 3.6%-მა და ქალთა 8.6%-მა დააფიქსირა, რომ შეესწრო ამგვარ კონფლიქტებსა და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებს.

2001 წელს, ქალთა საკონსულტაციო ცენტრმა "სახლი", დაიწყო ოჯახში ძალადობის კვლევა. ,,ძალადობა ოჯახში — გენდერული დამოკიდებულებები"-ს კვლევამ, რომელიც

manifestation of domestic violence[23]. 62.1% of men and 52.5% of women acknowledged that domestic violence takes place in Georgian families[24]. The NGO Caucasus Women's Research and Consulting Network completed their multi-component domestic violence research in 2005[25]. The aim of this research was to understand the dominating forms of domestic violence as well as to explore the scope of the problem[26]. In the framework of this study there were interviewed 1000 women[27] selected through random sampling from those women in Georgia who have experienced married life for longer than one year. Women were interviewed in all but conflict regions of Georgia. The research found out that "every fourth or fifth woman (22.2%) admits that they have experienced physical abuse. And for 5.2% of women this experience was very frequent[28]." According to the most recent (2009-2010) and wide-scale representative study of the UNFPA every 10-11 woman in Georgia has suffered physical violence at least once in her life time from her husband or a partner[29].

According to the Art.20 of the law, rehabilitations centers for perpetrators of domestic violence

23. Rusudan Pkhakadze, dzaladoba ojaxshi – genderuli damokidebulebebis kvleva, (Violence in the family – the study of gender attitudes), NGO Sakhli, OXFAM GB, Tbilisi, 2002, 6.

24. Ibid, 8.

25. Nino Tsikhistavi, Nana Berekashvili, (eds.), Domestic Violence against Women: Multi-Component Research, Tbilisi, 2006. The research was carried out with the financial support of the Global Fund for Women in 2005 and was published in English and Georgian with financial support of the UN Country Team in Georgia in 2006.

26. Ibid, 8.

27. Plus 50 women for a pilot study. Ibid. 11. Out of 1000 women 79.2% was in their first marriage, 7.3% was divorced, 2.4% was remarried after divorce, 8.7% was widowed. 0.6% was in a new marriage after widowhood, 1.1% was in unregistered marriages. Ibid. 13.

28. Ibid, 41.

29. UNFPA, National Survey of Domestic Violence against Women in Georgia, Tbilisi, 2009, preliminary findings shared with civil society in June 2010.

2002 წელს დაიბეჭდა, გამოავლინა, რომ 400 გამოკითხული რესპონდენტის 94.8% (50.5% ქალი და 49.5% მამაკაცი) მიიჩნევს, ცემას ოჯახში ძალადობის გამოვლინებად.[23] მამაკაცთა 62.1%-მა და ქალთა 52.5%-მა აღიარა, რომ ოჯახში ძალადობა ხდება ქართულ ოჯახებში.[24] არასამთავრობო ორგანიზაციამ ,,კავკასიის ქალთა ქსელი", 2005 წელს, განახორციელა, მრავალკომპონენტიანი კვლევა ოჯახში ძალადობის შესახებ.[25] კვლევის მიზანი იყო, ოჯახში ძალადობის დომინანტური ფორმების განსაზღვრა, აგრეთვე პრობლემის მასშტაბების კვლევა.[26] აღნიშნული კვლევის ფარგლებში 1000 ქალი გამოიკითხა,[27] რომლებიც შემთხვევითი არჩევის წესით შეარჩიეს, ერთ წელზე მეტი ხნის მანძილზე, ქორწინებაში მყოფი ქალებიდან. ქალების გამოკითხვა მოხდა საქართველოს ყველა რეგიონში, გარდა კონფლიქტური ზონებისა. კვლევამ ცხადყო, რომ ყოველი მეოთხე ან მეხუთე ქალი (22.2%), აღიარებს, რომ განიცადა ფიზიკური ძალადობა. ქალთა 5.2%-თვის ეს გამოცდილება ძალიან ხშირი იყო. UNFPA-ს უახლესი (2009-2010) და ფართომასშტაბიანი წარმომადგენლობითი კვლევის თანახმად, საქართველოში ყოველ მე-10, მე-11 ქალს, ცხოვრებაში ერთხელ მაინც, გამოუცდია ფიზიკური ძალადობა ქმრის ან პარტნიორისგან. [29]

were to start operation after 1 January, 2008, which did not happen. After the amendments on 28 December 2009, their establishment was postponed until 1 July, 2015. Thus, violence perpetrator does not go through rehabilitation (Art.20 of the law on domestic violence did not take effect) and women victims of violence still stay confronted to the perpetrators. Except for that, stereotypes prevailing in the society lead to problems in applying to law-enforcement mechanisms. Victims/survivors of violence, the majority of whom are women fear that violence perpetrator, being shunned by society and exposure of the family secrets, which is indicated by the less number of applications to court compared with the police applications to affirm the issuing of preventive warrants. The above-mentioned fact reveals that legal measures for the protection of victims are not sufficient and do not adequately correspond with the objective reality.

Recommendations:

1. The state to ensure timely establishment of the shelters and a nation-wide hotline for the victims/survivors of domestic violence and ensure its support from the state budget;
2. The state to define the role of social workers explicitly in the national referral mechanism of the victims of domestic violence making sure that social workers are institutionally strengthened and supported by the Ministry of Labor, Health and Social Affairs to actively engage in the work against domestic violence;
3. The state to take active steps towards elaboration of the strategy of rehabilitation of the perpetrators of domestic violence and establish rehabilitation centers for them.

23. რუსუდან ფხაკაძე, ძალადობა ოჯახში - გენდერული დამოკიდებულებების კვლევა, "სახლი", ოქსფამი, თბილისი, 2002, გვ. 6.

24. იქვე, გვ.8

25. ნინო ციხისთავი, ნანა ბერეკაშვილი, ოჯახში ძალადობა ქალზე - მრავალკომპონენტიანი კვლევა, თბილისი, 2006. კვლევა განხორციელდა ქალთა გლობალური ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით 2005 წელს და გამოიცა ქართულ და ინგლისურ ენებზე გაეროს ფინანსური მხარდაჭერით 2006 წელს.

26. იქვე, გვ.8

27. პლიუს 50 ქალი საპილოტე კვლევისთვის. იქვე გვ.11. 1000 ქალიდან 79.2% იყო პირველ ქორწინებაში, 7.3% იყო გაშორებული, 2.4% გაშორების მერე დაქორწინებული, ხოლო 8.7% ქვრივი. 0.6% თავიდან დაქორწინდა დაქვრივების შემდეგ, 1.1% არარეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებოდა. იქვე, გვ.13.

28. იქვე, გვ.41

29. UNFPA, ქალის მიმართ ოჯახში ძალადობის შესახებ ეროვნული კვლევა, თბილისი, 2009, წინასწარი დასკვნები საზოგადოებისთვის ცნობილი გახდა 2010 წლის ივნისში

„ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ" კანონის მე-20 მუხლის თანახმად, სარეაბილიტაციო ცენტრები მოძალადეებისთვის უნდა ამოქმედებულიყო 2008 წლის 1 იანვრიდან, რაც არ მომხდარა, ხოლო 2009 წლის 28 დეკემბრის ცვლილებების შემდეგ, მათი ამოქმედება 2015 წლის პირველ ივლისამდე გადაიდო. მოძალადე არ გადის რეაბილიტაციას (ანუ ოჯახში ძალადობის შესახებ კანონის მე-20 მუხლი არ ამოქმედებულა). აქედან გამომდინარე, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ქალები, ისევ მოძალადეებთან პირისპირ რჩებიან.

აღნიშნულის გარდა, საზოგადოებაში გამეფებული სტერეოტიპები, პრობლემას ქმნის კანონის აღსრულების მექანიზმის გამოსაყენებლად. ძალადობის მსხვერპლთ, რომელთა შორის უმეტესობა ქალებია, ეშინიათ მოძალადის, საზოგადოების გაკიცხვისა და ოჯახური საიდუმლოების გამჟღავნების, რასაც ადასტურებს, მათი მხრიდან სასამართლოში შესული განცხადებების სიმცირე, დამცავი ორდერების გაცემის მოთხოვნით, პოლიციიდან შემაკავებელი ორდერის დასამტკიცებლად შესულ განცხადებებთან შედარებით. აღნიშნული იმაზე მეტყველებს, რომ მსხვერპლთა დაცვის კანონიერი მექნიზმები არასაკმარისია და არ არის ობიექტური რეალობის ადეკვატური.

რეკომენდაციები

1. სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს, ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრებისა და ეროვნული მასშტაბის ცხელი ხაზების დროულად გახსნასა და ამოქმედებაზე და უზრუნველყოს, მათი შენახვა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან;
2. სახელმწიფომ მკაფიოდ უნდა განსაზღვროს, სოციალურ მუშაკთა როლი, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა რეფერალურ ეროვნულ მექანიზმებში; უზრუნველყოს, სოციალური მუშაკების ინსტიტუცი-

Trafficking: On April 28, 2008 the Parliament of Georgia adopted the Law of Georgia on Combating Human Trafficking. On 20 January 2009, by the Presidential order, there was adopted a National Action Plan on Fighting against Human Trafficking 2009-2010. In the autumn 2010 there will be completed the drafting the 2011-2013 National Action Plan, which will be presented the President for approval in December.

The state achieved certain positive results in combating trafficking in human beings. Georgia satisfies minimum standards for fighting trafficking[30]. Despite the achievements, we face problems. In the 1st half of 2009, investigation was commenced on 4 trafficking cases. Three of them were under Art.143 (human trafficking) and one under 1431 (underage trafficking). Procedural bargaining was conducted with 3 of the accused and the case proceeded in court in regard to others. According to the data of the first half of 2009, investigation is being conducted on 4 cases. Accusatory verdict was announced for 3 persons. Georgia still remains a transit, destination and a resource country[31]. There exist various reasons of women trafficking in the country – unemployment, where major share are women, illegal migration of women, which is caused by poverty and unemployment, presumable number of trafficking victims on uncontrolled territories.

30. The National referral Mechanism (NRM) in Georgia is codified in the Law on Trafficking in persons. The NRM was put into operation in 2006. The NRM represents detailed guidelines for the effective cooperation of the state agencies, local NGOs and international organizations in the fight against trafficking in human beings. For more see Women's Informational Centre, Responses to Trafficking in Persons in Georgia: An Assessment, available on-line at: www.wicge.org/publications.php?pageNum_publications=1&totalRows_publications=18&lang=ge

31. In compliance with the 2009 Presidential order N46 the National Action Plan for Fighting against Trafficking was drafted. Referral mechanisms for combating trafficking are adopted and interdepartmental council was created. Public Defender of Georgia, Annual Report of Public Defender of Georgia, II part. 2009, page .221.

ურად გაძლიერება და მათი მხარდაჭერა შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ, რათა ისინი, აქტიურად ჩაებან, ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ მუშაობაში;

3. სახელმწიფომ უნდა გადადგას აქტიური ნაბიჯები, ოჯახში ძალადობის ჩამდენთა რეაბილიტაციის სტრატეგიის შესამუშავებლად და სარეაბილიტაციო ცენტრების დასაარსებლად.

ტრეფიკინგი. საქართველოს პარლამენტის მიერ, 2008 წლის 28 აპრილს, მიღებული იქნა კანონი "ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ". 2009 წლის 20 იანვარს, საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულებით, დამტკიცდა ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის 2009-2010 წლების სამოქმედო გეგმა. შემოდგომაზე კი, დასრულდება 2011-2013 წლების სამოქმედო გეგმის შემუშავება, რომელიც დეკემბერში წარედგინება პრეზიდენტს.

სახელმწიფომ ტრეფიკინგთან ბრძოლის საქმეში, გარკვეულ, დადებით შედეგებს მიაღწია. საქართველო აკმაყოფილებს ტრეფიკინგთან ბრძოლის მინიმალურ სტანდარტებს.[30] მიუხედავად ამ მიღწევებისა, ვაწყდებით პრობლემებს. 2009 წლის I ნახევარში გამოძიება დაიწყო ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) 4 საქმეზე, აქედან, 3 საქმე აღიძრა — 143-ე მუხლით (ადამიანით ვაჭრობა) და ერთი საქმე — 1431-ე მუხლით (არასრულწლოვანთა ვაჭრობა). 3 ბრალდებულთან გაფორმდა საპროცესო შეთანხმება, ხოლო დანარჩენთა მიმართ, საქმე წარიმართა სასამართლოში. 2009 წლის I ნახევრის მონაცემებით, ტრეფიკ-

30. საქართველოს კანონში შევიდა ეროვნული რეფერალური მექანიზმი (NRM) ადამიანით ვაჭრობის შესახებ და ამოქმედდა 2006 წელს. NRM წარმოადგენს ადამიანით ვაჭრობის წინააღმდეგ ბრძოლის დეტალურ სახელმძღვანელო პრინციპებს სახელმწიფო სტრუქტურების, არასამთავრობო ადგილობრივი ორგანიზაციებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების ეფექტური თანამშრომლობისთვის. მეტი ინფორმაციისთვის იხილეთ ქალთა საინფორმაციო ცენტრის გამოცემა Responses to Trafficking in Persons in Georgia: An Assessment, ხელმისაწვდომია: www.wicge.org/publications.php?pageNum_publications=1&totalRows_publications=18&lang=ge

Low indicator of the number of trafficking victims is a result of the latency of the crime. This requires implementing effective measures by the government for the Ministry of Internal Affairs and investigative bodies to reveal and record the crime of trafficking. In addition, international legal cooperation and mutual assistance especially among the bordering states is important.

Recommendations:

1. The state to implement consequential and permanent measures to fight trafficking in human beings.

Internally Displaced Persons (IDPs) and their Rights: At the beginning of the 1990s, the development of internal conflicts within Georgia was followed with internal displacement of hundreds of thousands of citizens from Abkhazia (1992-1993) and South Ossetia (1989-1992). Following an increase in the number of military actions in early August 2008, the situation in the conflict zone of South Ossetia, Georgia escalated into a full-scale combat between the Georgian Army and armed formations under control of the de facto authorities of Tskhinvali region and Russian Armed Forces. The outbreak resulted in civilian casualties, destruction and suffering along with a new wave of forced displacement of more than 127,000 citizens[32]. Out of this 127,000, the majority of the internally displaced individuals (about 100 000) were able to return home after hostilities ended and Russian armed forces withdrew from undisputed (i.e. beyond South Ossetia) villages and towns of the country and the Georgian side re-

32. UNHCR, Georgia: Country Operations Profile, available on-line at: www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e48d2e6

ინგის 4 საქმეზე მიმდინარეობდა გამოძიება, ხოლო გამამტყუნებელი განაჩენი გამოსულია 3 პირის მიმართ. საქართველო ისევ სატრანზიტო, მიმღებ და დონორ ქვეყნად რჩება.[31] ქვეყანაში, ქალთა ტრეფიკინგის, სხვადასხვა მიზეზები არსებობს - უმუშევრობა, რომლის ხვედრითი წილი ქალებზე მოდის და ქალთა უკანონო მიგრაცია, რაც განპირობებულია სიღარიბით და უმუშევრობით; არაკონტროლირებად ტერიტორიაზე იზრდება ტრეფიკინგის მსხვერპლთა სავარაუდო რიცხვი.

ტრეფიკინგის მსხვერპლთა რაოდენობის დაბალი მაჩვენებელი, განპირობებულია ამ დანაშაულის ლატენტურობით. აღნიშნული კი მოითხოვს, სახელმწიფოს მხრიდან ქმედითი ღონისძიებების გატარებას, შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და გამოძიების ორგანოების მიერ ტრეფიკინგის დანაშაულის გამოსავლენად და აღსარიცხად. ასევე, მნიშვნელოვანია, საერთაშორისო სამართლებრივი თანამშრომლობა და ურთიერთდახმარება მოსაზღვრე სახელმწიფოებთან.

რეკომენდაციები

- თანმიმდევრული და პერმანენტული ღონისძიებების გატარება ტრეფიკინგთან ბრძოლის საქმეში.

დევნილები და მათი უფლებები. 90-იანი წლების დასაწყისში, საქართველოში განვითარებულ შიდა კონფლიქტებს, მოჰყვა მოსახლეობის იძულებითი გადაადგილება აფხაზეთიდან (1992-1993წწ) და ცხინვალის რეგიონიდან (1989-1992წ). სამხედრო მოქმედებების გაზრდის შედეგად, აგვისტოს დასაწყისში, მდგომარეობა რეგიონში გარ-

gained control over these territories[33]. Returned villagers whose homes were damaged or destroyed during the conflict face particularly difficult socio-economic conditions.

It is noteworthy, that from over 127 000 internally displaced citizens as a result of August 2008 events, around 35 000 individuals have not been able to return to their homes in South Ossetia. “The fighting did not end the political conflict nor were any of the issues that lay beneath it resolved.”[34] In total, for the time being there are over 293,048 Internally Displaced Persons in Georgia[35] as a result of the internal conflicts of early 1990s as well as the recent August 2008 war and women and girls comprise about 55 per cent of all IDPs, in both the so called “old” (early 1990’s) and “new” (August 2008) waves.

Access to durable and adequate housing has been one of the most acute problems faced by the IDPs, which sometimes is much more complex for single women, including single elderly women, single mothers and of course IDP women who face domestic violence and would like to seek divorce. The Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories, Accommodation and Refugees of Georgia Refugees estimated that more than 100 000 persons are residing in so called Collective Centers (CCs), which in fact are publicly owned build-

31. შესაბამისად, 2009 წლის პრეზიდენტის N46 განკარგულების მიხედვით შემუშავებულ იქნა ეროვნული სამოქმედო გეგმა ტრეფიკინგთან ბრძოლის წინააღმდეგ. შეიქმნა რეფერალური მექანიზმების ტრეფიკინგთან ბრძოლის წინააღმდეგ და შეიქმნა უწყებათაშორისი საბჭო. საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიში, ნაწილII. 2009, გვერდი 221

33. These citizens were forced to flee during the August 2008 events, as they faced looting, torture, destruction of their property and other forms of humanitarian law’s violation.

34. Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, Report, September 2009, 5, available on line at: www.ceiig.ch/Report.html

35. Report of the UN Secretary General, Status of internally displaced persons and refugees from Abkhazia, Georgia, A/63/950, 24 August 2009, 2.

დაიქმნა სრულმასშტაბიან დაპირისპირებად საქართველოს არმიას, დე ფაქტო ცხინვალის ხელისუფლებასა და რუსეთის შეიარაღებულ ძალებს შორის. შეტაკებას მოჰყვა მსხვერპლი სამოქალაქო მოსახლეობაში და ქონების განადგურება. ამასთანავე, გაჩნდა იძულებით გადაადგილებულ მოქალაქეთა (127000) ახალი ტალღა.[32] იძულებით გადაადგილებულ პირთა უმეტესობამ (დაახლოებით 100 000), შეიარაღებული დაპირისპირების დამთავრების, რუსეთის ჯარების გასვლისა და ქართული მხარის მიერ, ამ ტერიტორიებზე კონტროლის აღდგენის შემდეგ, შეძლო, სახლში (არაოკუპირებულ სოფლებსა და ქალაქებში) დაბრუნება.[33] დაბრუნებული მოსახლეობა, რომელთა სახლები დაზიანდა ან განადგურდა კონფლიქტის განმავლობაში, აწყდება განსაკუთრებით რთულ, სოციალ-ეკონომიკურ პირობებს.

2008 წლის აგვისტოს მოვლენების შედეგად, 127 000-ზე მეტი იძულებით გადაადგილებული მოქალაქიდან დაახლოებით 35 000-მა პირმა ვერ შეძლო დაბრუნებულიყო თავის სახლში — ცხინვალის რეგიონში. „შეიარაღებულმა ბრძოლამ ვერ დაასრულა პოლიტიკური კონფლიქტი, ვერც რომელიმე წინამდებარე საკითხი გადაჭრა."[34] საბოლოო ჯამში, 1990-იანი წლების დასაწყისში მომხდარი შიდა კონფლიქტების, ასევე 2008 წლის აგვისტოს ომის შედეგად საქართველოში, 293 048-ზე მეტი იძულებით გადაადგილებული პირია.[35] აქედან, 55%-ს ქალები და ბავშვები შეადგენენ.

32. გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატი, Georgia: Country Operations Profile, ხელმისაწვდომია: www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e48d2e6

33. ეს მოქალაქეები 2008 წლის აგვისტოს მოვლენების დროს იძულებულნი იყვნენ დაეტოვებინათ თავიანთი საცხოვრებლები, მათ შორის მოროდიორობის, ადამიანების წამების, საკუთრების განადგურებისა და სხვა სახის კანონის დარღვევები.

34. დამოუკიდებელი საერთაშორისო ფაქტების დამდგენი მისიის საქართველოს კონფლიქტის ანგარიში, სექტემბერი 2009, ხელმისაწვდომია: www.ceiig.ch/Report.html

35. მოხსენებაში გაეროს გენერალური მდივნის ანგარიში, აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა და ლტოლვილთა სტატუსი, საქართველო, A/63/950, 24 აგვისტო 2009, გვ. 2.

ings used earlier for schools, factories, hospitals, kindergartens, farms, etc.[36] For the time being all ("old" and "new" waves) IDPs are concentrated either in the CCs, or in the new IDP cottage settlements constructed by the government especially for IDPs of August 2008 conflict or in so called private accommodation i.e. with their relatives, friends and sometimes also in rented or procured flats/houses.

The government of Georgia has adopted a number of legal and policy documents in relation to IDPs[37] and among them the Action Plan for the Implementation of the State Strategy on IDPs 2009-2012 (hereafter IDP Action Plan), which foresees concrete measures for addressing the question of durable housing of IDPs by offering them compensations or self-privatization (transfer of ownership) of the state provided shelters i.e. CCs where they have been leaving during the displacement for a symbolic price of 1 (one) Georgian Lari (USD 0.6). According to this Action Plan, about 50 000 IDPs will receive 400 CCs under their ownership in 2009-2010, and additional CCs will be identified for self-privatization in 2011.[38]

Women's NGOs managed to successfully advocate for mainstreaming gender into the IDP Action Plan during its elaboration in spring 2009.

36. Norwegian Refugee Council, NRC Georgia: Basic Facts, available online at: www.nrc.ge/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=52&lang=en

37. Such as the Law of Georgia on IDPs (last amended in 2006), IDP Strategy (adopted in 2007) and IDP Action-Plan for 2009-2012 (adopted in 2009); The Law primarily deals with process of applying for and granting the status of internal displacement as well as the grounds for suspension or loss of the status. The Strategy spells out the main directions of work and the key principles to be followed while dealing with the IDPs including "Gender Equality, Protection of the Rights of the Child and Respect for Other Recognized Human Rights" as one of the key principles. (See: Government of Georgia, Strategy for Internally Displaced Persons, 2007, paragraph 1.9.)38. Report of the UN Secretary General, Status of internally displaced persons and refugees from Abkhazia, Georgia, A/63/950, 24 August 2009, 2.

38. Government of Georgia, Action Plan for the Implementation of the State Strategy on IDPs, 2009-2012, 1-2.

იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის, გრძელვადიან და სათანადო საცხოვრებელზე ხელმისაწვდომობა ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მწვავე პრობლემაა, რომელიც კიდევ უფრო რთულდება დევნილი მარტოხელა ქალების, (მათ შორის მარტოხელა დედების), ხანშიშესულების და იმ პირებისათვის, რომლებიც ოჯახში ძალადობას განიცდიან და სურთ განქორწინება. საქართველოს ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს მონაცემებით, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთაგან 100 000 პირი, ცხოვრობს ეგრეთწოდებულ კომპაქტურ ცენტრებში - საჯარო საკუთრებაში არსებულ შენობებში, რომლებიც ადრე გამოიყენებოდა სკოლებად, ქარხნებად, საბავშვო ბაღებად, ფერმებად და სხვა.[36] ამჟამად, ყველა დევნილი („ახალი" და „ძველი" ტალღის) კონცენტრირებულია, ან კომპაქტური ჩასახლების ცენტრებში, ან ახალ დევნილთა კოტეჯებში, (რომელიც ხელისუფლებამ ააგო 2008 წლის აგვისტოში, იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის), ან ე.წ. კერძო ბინებში, ნათესავებთან, მეგობრებთან და, ასევე, ნაქირავებ, ან დაუფლებულ ბინებშიჰსახლებში.

საქართველოს მთავრობამ, მიიღო, დევნილებთან დაკავშირებული[37] მთელი რიგი სამართლებრივი და პოლიტიკური დოკუმენტები. მათ შორის, საქართველოში იძულებით გადაადგილებულ პირთა-დევნილთა მიმართ, სახელმწიფო სტრატეგიის განხორციელების 2009-2012წწ. სამოქმედო გეგმა (ამის შემ-

However, due to low human rights' awareness of the IDPs on the one hand and the lack of clarity on actual implementation mechanisms of the Action Plan (such as uniformity/criteria for calculating compensations, clarity of privatization procedures) on the other, women's NGOs are convinced that in the process of the Action Plan's implementation, the IDPs, especially IDP women will be in need of better awareness on legal recourse to prevent discrimination based on sex.

Already in September 2008 UNIFEM commissioned the Needs Assessment of Internally Displaced Women as a Result of August Events to the Institute for Policy Studies; through 5-29 September 1144 IDPs (47.1 percent men and 52.9 percent women) were surveyed. The Assessment has found a striking impoverishment trend among the displaced persons, the portion of households with monthly income of more than GEL 200 (about USD 120) decreased from 59 percent to 13 percent. Some 14.7 percent of the respondents pointed at having no income at all. The Assessment has also demonstrated that 56 percent of men and 44 percent of women were interested in taking loans to start / develop small businesses.[39]

For many IDPs, displacement is a humiliating experience, often associated with being completely dependent on others' help. As a group of internally displaced women mentioned, the risks are high that being an IDP i.e. passive and victimized recipient of someone's support will become a permanent state. IDPs, both male and female, want to be active agents, subjects rather than objects in the processes that concern their lives and future.[40]

36. ნორვეგიის ლტოლვილთა საბჭო, NRC Georgia: Basic Facts, ხელმისაწვდომია: www.nrc.ge/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=52&lang=en

37. როგორიცაა საქართველოს კანონი იძულებით გადაადგილებულ პირთა (ბოლო ცვლილებები 2006 ნელს), იძულებით გადაადგილებულ პირთა 2009-2012 წლის სტრატეგია (მიღებულია 2007 წელს); იძულებით გადაადგილებულ პირთა სამოქმედო გეგმა 2009-2012 წლებში (მიღებულია 2009 წელს); კანონი ძირითადად ეხება როგორც სტატუსის მინიჭებასა და სარგებლობის უფლებას შიდა გადაადგილებისას, აგრეთვე მის დაკარგვას საკუთრებასთან ერთად. სტრატეგია განსაზღვრავს სამუშაოს ძირითად მიმართულებებს და მთავარ პრინციპებს, რომლებიც დაცული უნდა იქნას დევნილებთან მიმართებაში მათ შორის "გენდერული თანასწორობის, ბავშვთა უფლებების დაცვის და სხვა აღიარებული ადამიანის უფლებების" შესახებ, როგორც ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი. (იხილეთ: საქართველოს მთავრობის სტრატეგია იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ, 2007, პუნქტი 1.9.)

39. Institute for Policy Studies / UNIFEM, Rapid Needs Assessment of Internally Displaced Women as a Result of August 2008 Events in Georgia, Tbilisi, 2008, 27.

40. Ibid, 21.

დეგ — სამოქმედო გეგმა), რომელიც განსაზღვრავს კონკრეტულ ზომებს, კომპენსაციის, ან სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილ თავშესაფარზე საკუთრების უფლების გადაცემის გზით, დევნილთა გრძელვადიანი საცხოვრებლის საკითხის გადასაწყვეტად. მასში შედის კომპაქტური ცენტრები, რომლისთვისაც ისინი იხდიდნენ სიმბოლურ საფასურს - 1 ლარს (0.6 აშშ დოლარი). ამ სამოქმედო გეგმის თანახმად, 2009-2010წ.წ.-ში, კომპაქტური ჩასახლების 400 ცენტრში, საკუთრების უფლებით, დაახლოებით 50 000 დევნილი იცხოვრებს. ამასთან, კომპაქტური ცენტრების პრივატიზაცია მოხდება 2011 წელს.[38]

ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა, 2009 წლის გაზაფხულზე, სამოქმედო გეგმის შემუშავების დროს, შეძლეს გენდერული მეინსტრიმინგის წარმატებული ადვოკატირება. თუმცა, ერთი მხრივ, ადამიანის უფლებათა შესახებ დევნილთა ინფორმირებულობის დაბალმა დონემ, და მეორე მხრივ, გეგმის ნაკლებად მკაფიო იმპლემენტაციის მექანიზმებმა (როგორიცაა ერთგვაროვანი წესები კრიტერიუმები კომპენსაციის გამოსათვლელად, პრივატიზაციის პროცედურის განჭვრეტადობა), ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციები დაარწმუნა, რომ სამოქმედო გეგმის იმპლემენტაციისას, დევნილი ქალები, გენდერული დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად, დგებიან სამართლებრივი რესურსების ცოდნის საჭიროების წინაშე.

ჯერ კიდევ 2008 წლის სექტემბერში, UNIFEM-ის მხარდაჭერით, პოლიტიკის კვლევის ინსტიტუტმა ჩაატარა აგვისტოს მოვლენების შედეგად, იძულებით გადაადგილებულ ქალთა საჭიროებების შეფასება. 2008 წელს (5-29 სექტემბერი), 1144 დევნილის (47.1% კაცი და 52.9% ქალი) გამოკითხვისას, გამოვლინდა,

38. საქართველოს მთავრობის სამოქმედო გეგმის განხორციელების სახელმწიფო სტრატეგია დევნილთა შესახებ, 2009-2012, გვ. 1-2.

For the time being, the aid for IDPs living in organized settlements (collective centers and new cottage settlements) is 22 GEL (equivalent to USD 12) for one person. IDPs living in private sector (e.g. those living with relatives or in rented facilities) receive 28 GEL (equivalent to USD 15) per person[41]. We think that the state assistance provided to IDPs is very low and classification of IDPs according to their living place is unfair.

In a country with unresolved conflicts, it is an absolute necessity to integrate principles of UN SCR 1325 and now also SCR 1820 (as well as UN SCR 1888 and 1889) in any work aimed at gender equality and poverty reduction to ensure the sustainability of the impact made. Efforts must be made to raise awareness and capacity of decision-makers as well as women and men at the grassroots level, about the importance of gender equality and women's participation in post-crises rehabilitation, peace building and conflict resolution processes. The resolutions are popularized mainly by international and non-governmental organizations. In the Georgian State Concept on the Gender Equality of July 2006, UN Security Council Resolution 1325 is reflected but as of now there exists no special national Action Plan on Women, Peace and Security in Georgia.

Recommendations:

1. The state to take effective measures for establishing adequate conditions for the rehabilitation and empowerment of internally displaced women;

41. The Law of Georgia on State Budget of 2010. Art.34, point 9.

გაღარიბების სერიოზული ტენდენცია დევნილთა შორის. ოჯახების წილი, რომელთა თვიური შემოსავალი 200 ლარზე მეტი იყო (დაახლოებით 120 აშშ დოლარი) 59%-დან 13 %-მდე შემცირდა. რესპონდენტების 14.7%-მა აღნიშნა, რომ სრულებით არ ჰქონდათ შემოსავალი. შეფასებამ ასევე გამოავლინა, რომ მამაკაცთა 56% და ქალთა 44% დაინტერესებული იყო სესხის გამოტანით, მცირე ბიზნესის დასაწყებად ან გასანვითარებლად.[39]

დევნილთათვის გადაადგილება დამამცირებელი პროცესია, რაც ხშირად აღიქმება სხვა ადამიანებზე დამოკიდებულებად. როგორც დევნილ ქალთა ჯგუფმა აღნიშნა, დევნილად ყოფნის თანამდევი რისკები მაღალია, რადგან პასიური და ვიქტიმიზებული ადამიანი ხდება მუდმივი დახმარების მიმღები. დევნილებს, როგორც მამაკაცებს, ისე ქალებს, სურთ იყვნენ აქტიური პირები, სუბიექტები და არა ობიექტები ისეთი პროცესების დროს, რომლებიც ეხება მათ ცხოვრებას და მომავალს.[40] დღეისათვის, ორგანიზებულად განსახლებული (კომპაქტურად ჩასახლების ცენტრები და ახალი დასახლებები) დევნილებისთვის შემწეობის ოდენობა შეადგენს ერთ სულზე 22 ლარს (12 აშშ დოლარის ექვივალენტი), ხოლო კერძო სექტორში მაცხოვრებელი დევნილებისთვის (მაგალითად, ნათესავთან ან ქირით მაცხოვრებელი დევნილები) - სულზე 28 ლარს (15 აშშ დოლარის ექვივალენტი).[41] ვფიქრობთ, დევნილთა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით კლასიფიკაცია, არასამართლიანად უნდა იქნას მიჩნეული.

ქვეყანაში, სადაც გადაუჭრელი კონფლიქტებია, მეტად მნიშვნელოვანია 2000 წელს გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ მიღებული რეზოლუცია №1325-ის და მისი შემავსებელი

39. საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტი / UNIFEM, სწრაფ საჭიროებათა შეფასება იძულებით გადაადგილებულ ქალების შესახებ 2008 წლის აგვისტოს მოვლენების დროს, საქართველო, თბილისი, 2008, გვ. 27

40. იქვე, გვ. 21

41. საქართველოს კანონი სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ, 2010. მუხლი 34, პუნქტი 9.

2. The state to develop and adopt the National Action Plan on Women, Peace, and Security for enhanced implementation of the UN SCR 1325 and UN SCR 1820 in collaboration with civil society;

3. The state has to acknowledge the immense resource of women in confidence building, and especially support women's people-to-people diplomacy initiatives as well as their involvement in the formal peace talks.

Poverty and Employment: Poverty is one of the gravest problems in Georgia. According to the department of Statistics, consumer basket constitutes less than USD 100.[42] It is noteworthy that the large-scale Targeted Social Assistance (TSA) program, operational since 2006, provides cash assistance along with healthcare insurance to 10.6% of the poorest segment of the population,[43] still, many Georgian families that fallout from the TSA coverage remain affected by high levels of poverty and unemployment. According to official data the poverty rate of the population equalled 22.1% in 2008.[44] Using a different methodology – limiting comparability of the data – the World Bank Georgia Poverty Assessment reported a poverty rate of 23.6% for 2007, with rural and urban poverty at 29.7% and 18.3% respectively.[45] The majority among the impoverished are women, particularly single mothers, families with many children, disabled pensioners, and women residing in rural areas.

42. Data of the National Statistics Office of Georgia, official web-page, available on-line at: www.ginsc.net/main.php?option=view_article&mode=0&article=12713&lang=ru

43. Social Service Agency official webpage, available on-line at: www.ssa.gov.ge/index.php?id=897

44. Statistics Georgia, available on-line at www.statistics.ge/main.php?pform=49&plang=1, last visit April 9, 2010.

45. World Bank, Georgia Poverty Assessment, Report No. 44400-GE, April 2009, 59, 65.

№1820, №1888 და №1889 რეზოლუციების ამოქმედება, რომელთა მიზანია ქალთა მონაწილეობის გაზრდა მშვიდობის, აღმშენებლობისა და კონფლიქტების მოგვარების პროცესებში, მათი უფლებების დაცვა კონფლიქტებისას და შემდეგ ეტაპებზე. საზოგადოებას არ გააჩნია ინფორმაცია ამ რეზოლუციების მნიშვნელობისა და მოქმედების შესახებ. მის პოპულარიზაციას ძირითადად, საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციები ეწევიან. საქართველოს 2006 წლის ივლისის, გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფციაში, ასახულია, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია №1325, მაგრამ დღესდღეობით არ არსებობს რაიმე სპეციალური, ეროვნული სამოქმედო გეგმა, რეზოლუციებში დასახული მიზნების განსახორციელებლად (მშვიდობისა და უსაფრთხოების საქმეში ქალების როლის შესახებ).

რეკომენდაცია

1. სახელმწიფომ მიიღოს ეფექტური ზომები, იძულებით გადაადგილებული ქალების რეაბილიტაციისა და გაძლიერებისთვის სათანადო პირობების შესაქმნელად;
2. ახელმწიფომ მიიღოს უშიშროების საბჭოს №1325 და №1820 რეზოლუციების განხორციელებისათვის შესაბამისი, ეროვნული სამოქმედო გეგმა მშვიდობისა და უსაფრთხოების საქმეში ქალების როლის შესახებ.
3. სახელმწიფომ ცნოს ქალთა რესურსი ნდობის შენების პროცესში და მხარი დაუჭიროს ქალთა უშუალო დიპლომატიის ინიციატივებს, ასევე, მათ ჩაბმას ფორმალურ სამშვიდობო მოლაპარაკებებში.

სიღარიბე და დასაქმება: საქართველოში სიღარიბე ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს. სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით, სამომხმარებლო კალათა შეადგენს 100 აშშ დოლარზე ნაკლებს.[42] მიზნობრივი სოციალური დახმარების პროგრამა, რომელიც 2006 წლის შემდეგ

42. საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები, ხელმისაწვდომია: www.ginsc.net/main.php?option=view_article&mode=0&article=12713&lang=ru

The majority of women remain employed in the low-paying fields of agriculture, education, healthcare and light industry.[46] The vertical and horizontal gender segregation of the labor market is obvious from the high concentration of women either in lower positions or in the less profitable sectors of economy; According to official state statistics, in 2005 the average nominal monthly salary of women in all fields of the economy and all sectors was 49% of that of men.[47] The lack of employment opportunities in the public as well as private sectors led big number of women and men to migrate or seek self-employment.[48] Among the self-employed in the agriculture sector, women comprised 85% while men made 74%. However, despite the high concentration of women in agriculture still their average monthly income was 58% of what men earned.[49] As for the concentration of employees by sectors, women comprised 83% of all employees in the education sector and 85% of all employees in the fields of healthcare and social services according to 2008 data.[50]

In addition, many fields employing predominantly women are undergoing privatization processes, which has led to many women being made redundant or having their pay cut.[51] Unfortunately, no research exists on the impact of privatization

46. According to 1989 data 50.2% of employed in agriculture, 77.4% in healthcare and 70.4% in light industry were women. See Gender Development Association, Status of Women in Georgia, Tbilisi, 1999, 7.

47. Ministry of Economic Development of Georgia, Department of Statistics, Woman and Man in Georgia, Statistical Abstract, Tbilisi, 2006, 54.

48. See Lia Sanikidze, et al., Reality: Women's Equal Rights and Equal Opportunities in Georgia, 2006. Also see Charita Jashi, Gender Economic Issue: the Georgian Case, 2005.

49. Ibid, 59-60.

50. Ibid. 48.

51. Charita Jashi, Gender Economic Issue: the Georgian Case, 90-91.

მოქმედებს, უზრუნველყოფს ნაღდი ფულით დახმარებას, ჯანმრთელობის დაზღვევასთან ერთად მოსახლეობის ყველაზე ღარიბი 10.6%-თვის.[43] მიუხედავად ამისა, ბევრი ოჯახი, რომელიც არ მოხვდა ამ კატეგორიაში, დარჩა სიღარიბისა და უმუშევრობის პირისპირ. ოფიციალური მონაცემებით, მოსახლეობის სიღარიბის მაჩვენებელი 2008 წელს 22.1% შეადგენდა.[44] განსხვავებული კვლევის მეთოდის გამოყენებით - მონაცემების შეზღუდული შედარებით - მსოფლიო ბანკის მიერ სიღარიბის შეფასებისას, საქართველოში სიღარიბის დონე 2007 წელს იყო 23.6%, აქედან სოფლად სიღარიბე შეადგენდა 29.7%-ს, ხოლო ქალაქად - 18.3%-ს.[45] ღატაკთა უმეტესობას ქალები, განსაკუთრებით მარტოხელა დედები, მრავალშვილიანი ოჯახები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები და სოფლად მცხოვრებნი შეადგენენ.

ქალთა უმეტესობა დასაქმებულია დაბალანაზღაურებად სფეროებში, როგორებიცაა სოფლის მეურნეობა, განათლება, ჯანდაცვა და მსუბუქი მრეწველობა.[46] შრომის ბაზრის ვერტიკალური და ჰორიზონტალური გენდერული სეგრეგაცია ნათელია ქალთა მაღალი კონცენტრაციით დაბალ პოზიციებზე, ან ეკონომიკის ნაკლებად მომგებიან სექტორებში. ოფიციალური სახელმწიფო სტატისტიკის თანახმად, 2005 წელს, ქალთა საშუალო თვიური ხელფასი ეკონომიკის დარგებსა და სექტორებში შეადგენდა მამაკაცთა ხელფასის 49%-ს.[47] დასაქმების შესაძლებლობების ნაკლებობამ, როგორც

43. სოციალური მომსახურების სააგენტოს ოფიციალური ვებ გვერდი, ხელმისაწვდომია: www.ssa.gov.ge/index.php?id=897

44. საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები,ხელმისაწვდომია: www.statistics.ge/main.php?pform=49&plang=1 ბოლო ვიზიტი 9 აპრილი, 2010 45. მსოფლიო ბანკი, საქართველოს სიღარიბის შეფასების, ანგარიში 44400-GE, აპრილი, 2009, 59, 65.

46. 1989 წლის მონაცემების თანახმად საქართველოში ქალთა 50,2% სოფლის მეურნეობაში, 77,4% ჯანდაცვაში, ხოლო 70,4% მსუბუქ მრეწველობაში იყო დასაქმებული. იხილეთ გენდერის განვითარების ასოციაცია აგრეთვე გენდერული განვითარების ასოციაცია, ქალთა მდგომარეობა საქართველოში, თბილისი, 1999, გვ. 7

47. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, სტატისტიკის დეპარტამენტი, ქალი და კაცი საქართველოში სტატისტიკური რეზიუმე, თბილისი, 2006, გვ. 54

on women in the education and healthcare sectors, but the privatization process of healthcare and educational institutions in many instances has not been transparent and has been damaging to the interests of the employees[52].

In 2005, instead of the assistance for kindergartens and orphanages, child caring program was created, founding the program financing in the sphere. Reorganization of pre-school institutions was carried out. Pre-school education became the sphere of funding for self governance, as well as private funding. As a result of sharp decrease in hiring, the child care in pre-school institutions moved largely to families and its burden rested on the mother and other family members. These facts had particularly negative effect on poor families. This condition increased the need for women labor and sharply effected on the reduction if their share in active labor force. Looking after the family took most of a woman's time, affecting negatively on her socio-economic status.[53]

The infringement of women's labor rights was intensified by Labor Code adopted in 2006, which contains a lot of deficiencies with regard to women's employment and protection of their labor rights. E.g. the Code envisages the right of the employer to fire the employee without any explanation,[54] making the "non-discrimination" one of the key principles of the Code declared by Art.2 of the Labor Code just a phrase. The

52. Lia Sanikidze, et al., Reality: Women's Equal Rights and Equal Opportunities in Georgia, 13.

53. Charita Jashi, Mikhail Tokmazishvili, Gender aspects of the Financial Policy of Georgia, Tbilisi, 2009, page 43.

54. Labor Code., Art. 5, point 8.: The employer has not obligations to argued his (her) decision about discharge of worker. Labor Code, Art. 5, point 8.

საჯარო, ასევე კერძო სექტორში, ქალთა და მამაკაცთა დიდ ნაწილს მიგრაციისკენ ან თვითდასაქმებისკენ უბიძგა.[48] სასოფლო-სამეურნეო სფეროში თვითდასაქმებულებიდან ქალები შეადგენენ 85%-ს, ხოლო მამაკაცები — 74%-ს. სოფლის მეურნეობაში ქალთა დიდი კონცენტრაციის მიუხედავად, საშუალო თვიური შემოსავალი შეადგენდა მამაკაცის შემოსავლის 58%-ს.[49] 2008 წლის მონაცემებით, დასაქმებულთა სექტორების მიხედვით კონცენტრაციის თვალსაზრისით, ქალები შეადგენდნენ საგანმანათლებლო სფეროში დასაქმებულთა 83%-ს და ჯანდაცვისა და სოციალური მომსახურების სფეროებში დასაქმებულთა 85%-ს.[50]

ამასთანავე, ბევრი სფერო, რომელშიც დომინანტურად ქალები არიან დასაქმებული, პრივატიზაციის პროცესს განიცდის, რამაც კადრების შემცირება, ან ხელფასის დაკლება გამოიწვია.[51] არ არსებობს რაიმე კვლევა განათლების და ჯანდაცვის სექტორების პრივატიზაციის ქალებზე ზეგავლენის შესახებ. პრივატიზაციის პროცესი ჯანდაცვისა და საგანმანათლებლო ინსტიტუტებში, უმეტეს შემთხვევაში, არ იყო გამჭვირვალე და ზიანს აყენებდა დასაქმებულ ქალთა ინტერესებს.[52]

2005 წელს, ბაგა-ბაღების და ბავშვთა სახლების ხელშეწყობის ნაცვლად, შეიქმნა ბავშვების ზრუნვის პროგრამა, საფუძველი ჩაეყარა ამ სფეროში პროგრამულ დაფინანსებას, განხორციელდა სკოლამდელი დაწესებულებების რეორგანიზაცია. სკოლამდელი განათლება როგორც თვითმმართველობის, ასევე კერძო დაფინანსების სფეროდ იქცა. დაქირავებით დასაქმების მკვეთრი შემცირების შედეგად,

48. იხილეთ ლია სანიკიძე, რეალობა: ქალთა თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები საქართველოში, 2006. ასევე იხილეთ ჩარიტა ჯაში, გენდერული ეკონომიკის საკითხები: ქართული შემთხვევა 2005

49. იქვე გვ. 59-6050. იქვე გვ. 48

51. ჩარიტა ჯაში, გენდერული ეკონომიკის საკითხები: ქართული შემთხვევა 2005, გვ. 90-91

52. ლია სანიკიძე, რეალობა: ქალთა თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები საქართველოში, 2006, გვ. 13

Labor Code envisages the right to leave during pregnancy, childbirth, and child caring, or adoption a newly born baby and additional leave to look after the baby, comprising of 477 calendar days. Out of these days, only 126 – one third of the leave is paid, which is quite insignificant.

International treaties oblige the state to ensure that pregnant women and mothers with newly born babies are afforded adequate social insurance, which, quite often, is not complied with. Art.27 of the Code sets the remuneration for 140 days in cases of complicated pregnancy or the birth of twins. On adopting a baby under 1 year, a woman is given the leave of 365 days, out of which only 70 days are remunerable. Incorrect legislative promulgation (the amount of money for pregnancy and child caring and the length of paying) might cause a very high degree of woman's dependence on others and affect determining her social role in the community. The aid for women with multiple children is also meager. Families raising 7 or more children under 18 are given the assistance amounting 25 GEL (equivalent to USD 13,50).[55]

High level of unemployment, low remuneration and the problem of finding a place on labor market, imperfections of labor legislation, pushed many people to emigration. The process is becoming more dramatic, as gender inequality has increased over the recent years. Majority of the young people leaving the country are women, which, in long-term perspective, can cause serious socio-demographic problems. In Georgia, demographic situation, together with other cir-

55. Data of the National Statistics Office of Georgia, official web-page, available on-line at: www.statistics.ge

ბავშვებზე ზრუნვამ სკოლამდელი დაწესებულებიდან დიდ წილად გადაინაცვლა ოჯახებში და მისი ტვირთი, ძირითადად, დააწვა დედებსა და ოჯახის სხვა წევრებს. ეს, განსაკუთრებით უარყოფითად, ღარიბი ფენების ოჯახებზე აისახა. ამ გარემოებამ, გაზარდა ქალის შრომის მნიშვნელობა და მკვეთრად იმოქმედა მისი წილის შემცირებაზე აქტიურ სამუშაო ძალაში. ოჯახზე ზრუნვამ დაიკავა ქალის დროის მნიშვნელოვანი ნაწილი, რომელმაც უარყოფითი გავლენა იქონია მის სოციალურ-ეკონომიკურ სტატუსზე. [53]

ქალის შრომის უფლებების დაუცველობას, ხელი შეუწყო 2006 წელს მიღებულმა შრომის კოდექსმა, რომელიც ქალთა დასაქმებისა და შრომითი უფლებების დაცვის კუთხით ხარვეზიანია. მაგალითად, კოდექსი ითვალისწინებს დამსაქმებლის მიერ უარის უფლებას დასაქმებულისადმი ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე.[54] შრომის კოდექსი ითვალისწინებს ორსულობის, მშობიარობის და ბავშვის მოვლის, ახალშობილის შვილად აყვანისა და ბავშვის მოვლის გამო შვებულების უფლებას, რაც 477 კალენდარულ დღეს შეადგენს. აქედან მხოლოდ 126 დღე, ე.ი. შვებულების მესამედია ანაზღაურდებადი, რაც საკმაოდ ცოტაა.

საერთაშორისო ხელშეკრულებები, სახელმწიფოს ავალდებულებს, ბავშვის გაჩენამდე და შემდგომ პერიოდში, ორსული და მეძუძური დედები უზრუნველყოს ადეკვატური სოციალური უზრუნველყოფით, რაც ნაკლებად ხორციელდება. კოდექსის 27-ე მუხლი გამონაკლისის სახით უშვებს, ორსულობის გართულების ან ტყუპების შეძენის შემთხვევაში, 140 დღის ანაზღაურებას. ერთ წლამდე ახლადშობილის შვილად აყვანის შემთხვევაში, ქალს შვებ-

53. ჩარიტა ჯაში, მიხეილ თოქმაზიშვილი, საქართველოს ფინანსური პოლიტიკის გენდერული ასპექტები, თბილისი, 2009, გვ. 43

54. შრომის კოდექსი. თავი 5, პუნქტი 8, დამსაქმებელი ვალდებული არ არის დაასაბუთოს თავისი გადაწყვეტილება დასაქმებაზე უარის თქმის შესახებ.

cumstances, is particularly burdened by emigrational processes of the population (particularly women and young people).

The intensive increase of women's labor emigration considerably changed the family structure and gender roles. In addition, cases of family violence have intensified, moral influence on young people and children has weakened, trafficking, prostitution and other offences have become widespread, while the majority of violence victims constitute women. In 2005 there existed 13 registered cases of trafficking, 10 of them was committed against women. In 2007 29 cases were registered, out of which 14 was committed against a woman. With the increase of trafficking, the number of crimes committed against men also raised.[56] Outside the country, women are mostly engaged in informal sectors, where there is no legal mechanism for protecting labor rights. Large part of women work illegally in the immigration. This is the reason why the majority of them cannot come back to their homelands and are in fact cut put of relatives. Such kind of persons comprises 57.5 % of emigrants.[57]

Today in Georgia, there is no conception of population migration, in which the uniform strategic vision of migration processes will be reflected. Unfortunately, the latest researches on migration do not consider gender aspects at all. Complex study of the labor market and emigration processes is needed.

56. In 2007, with the order of the Georgian Office of International Organization for Migration, existing migration management processes were assessed by foreign experts. They mentioned that in Georgia massive and complex study of migration processes has not been conducted yet. gender aspects are not considered during the studies; there exists no institutional legislative body for migration administration, which will show the real picture of migration processes in the country (see the review of migration management in Georgia, 2008, Assessor. mission report, IMO)

57. Charita Jashi, Mikheil Tokmazashvili, Gender Dimensions of the Financial Policy of Georgia, Tbilisi, 2009, page 10.

ულება ეძლევა 365 კალენდარული დღის ოდენობით, ამ შვებულებიდან კი ანაზღაურებადი მხოლოდ 70 დღეა.

არასწორმა საკანონმდებლო რეგლამენტაციამ, (ორსულობისა და ბავშვის მოვლის გამო თანხის ოდენობა და დახმარების გაცემის ხანგრძლივობა), შეიძლება გამოიწვიოს ქალის სხვაზე დამოკიდებულების ძალიან მაღალი ხარისხი და მისი სოციალური როლის განსაზღვრა საზოგადოებაში. მიზერულია მრავალშვილიანი დედების დახმარების ოდენობაც. მრავალშვილიანი ოჯახებისათვის, რომლებსაც ჰყავთ 7 ან მეტი 18 წლამდე ასაკის ბავშვები, ეძლევათ 25 ლარის (13,50 აშშ ექვივალენტი) ოდენობის დახმარება. [55]

უმუშევრობის მაღალმა დონემ, დაბალმა ანაზღაურებამ, შრომით ბაზარზე დამკვიდრების პრობლემამ, შრომითი კანონმდებლობის გაუმართაობამ, ბევრს მიგრაციისაკენ უბიძგა. აღნიშნულ პროცესს, განსაკუთრებულ დრამატულობას სძენს ის გარემოება, რომ ბოლო წლებში იზრდება გენდერული უთანასწორობა. საქართველოდან გასულ ახალგაზრდებში უფრო მეტი ქალია, ვიდრე მამაკაცი, რამაც გრძელვადიან პერსპექტივაში შეიძლება გამოიწვიოს სერიოზული სოციალურ-დემოგრაფიული პრობლემები. საქართველოში დემოგრაფიულ ვითარებას, სხვა გარემოებებთან ერთად, მნიშვნელოვნად ამძიმებს მოსახლეობის (ძირითადად ახალგაზრდების) გარემიგრაციული პროცესები.

ქალთა შრომითი ემიგრაციის ინტენსიურობის ზრდამ, მნიშვნელოვნად შეცვალა ოჯახის სტრუქტურა და გენდერული ფუნქციები. ამასთან, გახშირდა ოჯახში ძალადობის შემთხვევები, შესუსტდა ახალგაზრდებსა და ბავშვებზე ოჯახის მორალური ზეგავლენა, გავრცელდა ტრეფიკინგი, პროსტიტუცია

55. საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები, ხელმისაწვდომია: www.statistics.ge

Recommendation:

1. The state to elaborate gender-sensitive social assistance policies, which will be reflected in the state budget;
2. The state to elaborate and implement special vocational education programs for women;
3. The state to create information bank of labor migrants and setting the strategies and regulation mechanisms of migration policy, improving the mechanisms of the protection of the migrants and returnees social and economic rights;
4. The state to revise the Labor Code to fully reflect the ILO regulations in the sphere of labor, as well as the international gender equality and non-discrimination standards.

Right to Health: Reforms implemented after 2007, which aimed at improving the healthcare of the population, caused the rise in the prices of healthcare services. Thus, access to healthcare has become highly problematic for impoverished citizens of Georgia, among them single, elderly, and disabled women.

Development of healthcare sector is important for reaching gender equality and social justice, as well as for the reduction of poverty. Even though the state budget investments in health sphere were not so high, such programs as safe motherhood, improving women's reproductive health, prophylactic programs of infective and social deceases, deceases bearing high risks for women, etc., were still financed.[58] Howev-

58. Ibid, page 15.

და სხვა დანაშაულობები, სადაც ძალადობის მსხვერპლთა შორის ქალები უმრავლესობას წარმოადგენენ. თუ 2005 წელს რეგისტრირებული იყო ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) 13 შემთხვევა, რომელთაგანაც 10 იყო ქალის მიმართ ჩადენილი, 2007 წელს რეგისტრირებული იყო - 29 შემთხვევა, საიდანაც 14 იყო ქალის მიმართ განხორციელებული.[56] ტრეფიკინგის ზრდასთან ერთად, გაიზარდა კაცების მიმართ ჩადენილი დანაშაულობების რაოდენობაც.

ქვეყნის გარეთ, ქალები ძირითადად დაკავებული არიან არაფორმალურ სექტორში, სადაც არ არსებობს შრომითი უფლებების დაცვის ლეგალური მექანიზმი. ემიგრაციაში ქალების დიდი ნაწილი არალეგალურად მუშაობს. ამის გამო, მათი უმრავლესობა, წასვლის შემდეგ ვეღარ ბრუნდება სამშობლოში და ფაქტიურად მოწყვეტილნი არიან ახლობლებს. ასეთი ადამიანები შეადგენენ ემიგრანტთა 57,5%.[57]

დღეს, ქვეყანაში არ არსებობს მოსახლეობის მიგრაციის კონცეფცია, რომელშიც აისახება მიგრაციული პროცესების მართვის ერთიანი სტრატეგიული ხედვა. სამწუხაროდ, მიგრაციის შესახებ ბოლო პერიოდის გამოკვლევები, საერთოდ არ ითვალისწინებს გენდერულ ასპექტებს. საჭიროა შრომის ბაზრისა და მიგრაციული პროცესების კომპლექსური გამოკვლევა.

56. 2007 წელს, იმ მიზნით, საქართველოს მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის ოფისის დაკვეთით უცხოელი ექსპერტების მიერ მოხდა მიგრაციის მართვის პროცესების შეფასება. მათ აღნიშნეს, რომ საქართველოში მიგრაციის პროცესების მასიური და კომპლექსური შესწავლა ჯერ არ ჩატარებულა. გენდერული ასპექტები არ განიხილება შესწავლის დროს; არ არსებობს ინსტიტუციური მიგრაციის ადმინისტრაციული ორგანო საკანონმდებლო დონეზე, რომელიც დაგვანახებს ქვეყანაში არსებულ რეალურ სურათს. (იხილეთ მიგრაციის მართვის პროცესების განხილვა საქართველოში, 2008, მისიის მოხსენება, IMO)

57. ჩარიტა ჯაში, მიხეილ თოქმაზიშვილი, საქართველოს ფინანსური პოლიტიკის გენდერული ასპექტები, თბილისი, 2009, გვ. 10

er, because of the small budget, the mentioned programs were not accessible for everyone and many of them ceased existence in 2004-2005.[59] Along with the increase of private funding in the healthcare sector, the government share has been reduced and healthcare became inaccessible for many of the citizens. Only in Tbilisi, the capital, there exists the free of charge cervical and breast cancer screening and diagnostic program funded from the state budget with UNFPA's technical support. Diagnostics and treatment for other types of oncology diseases services are not supported from the state budget.

On the background of aging population and low birth-rates, medical service for pregnant women seems to be particularly alarming. The expenses for one pregnant woman are limited only to 55 GEL (equivalent of USD 30).[60] Medical treatment of high risk pregnant and delivering mothers is compensated with 200 GEL (equivalent of USD 108) (for women below the poverty line the compensation is 400 GEL (equivalent to USD 216), with co-payment from the patient. The average cost of the mentioned treatment is 883 GEL (equivalent to USD 477). The cost of the pregnant with sepsis decease are 3000 GEL (equivalent of 1626 USD).[61] The state only finances immunization of children under 3 years and prophylactic examinations. Even though cheap medical insurance program operates for the IDPs and the poor, the insurance is limited and does not allow getting complete medical service.

During the last two years the state financing of programs have declined. In 2009, transition to

59. Ibid, page 12.

60. Exchange rate 1 USD-1,85 GEL.

61. Social Service Agency official webpage, available on-line at: www.ssa.gov.ge/index.php?id=34&lang=1

რეკომენდაცია

- სახელმწიფოს მიერ შემუშავებულ იქნას გენდერზე ორიენტირებული სოციალური დახმარების პოლიტიკა, რომელიც თავის ასახვას ჰპოვებს სახელმწიფო ბიუჯეტში;
- სახელმწიფოს მიერ მოხდეს ქალთა პროფესიული გადამზადების პროგრამების შემუშავება და დანერგვა;
- სახელმწიფოს მიერ მოხდეს შრომითი მიგრანტებისა და დევნილების საინფორმაციო ბანკის შექმნა, მიგრაციული პოლიტიკის სტრატეგიისა და რეგულირების კონკრეტული მექანიზმების შემუშავება, სოციალურ-ეკონომიკური უფლებების დაცვის მექანიზმების სრულყოფა;
- საკანონმდებლო ორგანომ განახორციელოს შრომის კოდექსის დახვეწა და მასში, შრომის სფეროში, შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის რეგულირებებისა და სხვა საერთაშორისო სტანდარტების სრულად ასახვა.

უფლება ჯანმრთელობაზე. საქართველოში 2007 წლიდან განხორციელებულმა რეფორმებმა, რომლებიც მოსახლეობისათვის ჯანდაცვის გაუმჯობესებას ისახავდა მიზნად, გამოიწვია ჯანდაცვის მომსახურების გაძვირება. ამის გამო, ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობა პრობლემური გახდა საქართველოს ღარიბი მოსახლეობისათვის, მათ შორის მარტოხელა, ხანშიშესული და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ქალებისათვის.

ჯანდაცვის სფეროს განვითარება მნიშვნელოვანია, როგორც გენდერული და სოციალური თანასწორობის მიღწევის, ასევე სიღარიბის შემცირების თვალსაზრისითაც. მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ჯანდაცვის სფეროში დაბანდებული ინვესტიციები არც ისე მაღალი იყო, ჯანდაცვაში მაინც ფინანსდებოდა ისეთი პროგრამები როგორიცაა — უსაფრთხო დედობა, ქალთა რეპროდუქციული

patient co-financing of programs began. Despite some positive and negative sides of the program, informational accessibility was not guaranteed. It is particularly vivid in regard to women living in the regions. It is important to promote and prioritize primary healthcare, prophylactic medicine through state programs.

Persons with disabilities proved to be particularly vulnerable. In Georgia there are about 20 000 persons registered as disabled,[62] while according to the World Bank Statistics there are 137 896 disabled persons lives in Georgia.[63] Pension for 1st group disabled person is 80 GEL, II and III group – 70 GEL. In the conditions of unemployment and poverty (most of the disabled persons are from socially unprotected layers of society), the situation is very meager for these persons. The issues related o obtaining the disability status are also problematic. Fostering the ratification of 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol would enhance significantly the protection of the rights of disabled persons.

Recommendation:

1. The state to increase number of free of charge healthcare programs, especially for patients with cancer and disabled;
2. The state to increase the accessibility of the population to informational on healthcare programs and healthcare insurance schemes;

62. Data of the National Statistics Office of Georgia, official web-page, available on-line at: www. statistics.ge

63. World Bank, The Prevalence of Disability in Europe and Eurasia Executive Summery, September 2009, page. 2.

ჯანმრთელობის გაუმჯობესება, ინფექციური და სოციალური დაავდებების პროფილაქტიკური პროგრამები, ქალთა მაღალი რისკის მატარებელი დაავადებები და სხვა. მაგრამ, ბიუჯეტის სიმცირის გამო აღნიშნული პროგრამები არ იყო ყველასთვის ხელმისაწვდომი,[58] ხოლო ზოგიერთი მათგანი დაიხურა კიდეც2004-2005 წლებში.[59] შეიქმნა სიტუაცია, როდესაც კერძო დაფინანსების ზრდასთან ერთად, სახელმწიფოს წილი შემცირდა და ჯანდაცვა ბევრი მოქალაქისათვის ხელმიუწვდომელი გახდა. მხოლოდ თბილისის მასშტაბით არსებობს საშვილოსნოს და ძუძუს კიბოს სკრინინგისა და დიაგნოსტიკის უფასო პროგრამა, რომელიც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ფინანსდება UNFPA-ს ტექნიკური დახმარებით. სხვა სახის ონკოლოგიური დაავადებების დიაგნოსტიკას და მკურნალობას სახელმწიფო ბიუჯეტი არ აფინანსებს.

მოსახლეობის დაბერებისა და დაბალი შობადობის ფონზე, საგანგაშოდ გამოიყურება მაღალი რისკის მქონე ორსულთა და მელოგინე ქალთა სამედიცინო მომსახურება. ერთი ორსულის მართვის ღირებულება განისაზღვრება 55 ლარით (30 აშშ დოლარის ეკვივალენტი).[60] მაღალი რისკის ორსულთა, მშობიარეთა და მელოგინეთა სამედიცინო მომსახურება, მძიმე შემთხვევების დროს, 200 ლარით (108 აშშ დოლარის ეკვივალენტი) ანაზღაურდება, ხოლო სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ქალებისათვის 400 ლარს (216 აშშ დოლარის ეკვივალენტი) შეადგენს. აღნიშნული მომსახურების საშუალო ღირებულება პაციენტის თანაგადახდით - 883 ლარია (477 აშშ დოლარის ეკვივალენტი). მელოგინეთა სეფისის მკურნალობის საშუალო ღირებულება კი - 3000 ლარს შედაგენს (1626 შშ დოლარის ეკვივალენტი).[61] სახელმწიფოს მხრიდან ფი-

3. The state to elaborate a special demographic policy with participation of civil society, especially women's NGOs that will be aimed at increasing birth rate, decreasing maternal and child mortality and overall improvement of the reproductive health and rights of women and men;

4. Ratify the UN Disability Convention without reservations and its Optional Protocol and implement their provisions in national legislation.

58. იქვე, გვ.15

59. იქვე, გვ.12

60. ვალუტის კურსი 1 USD-1, 85 ლარი.

61. სოციალური მომსახურების სააგენტოს ოფიციალური ვებ გვერდი, ხელმისაწვდომია: www.ssa.gov.ge/index.php?id=34&lang=1

ნანსდება, მხოლოდ 3 წლამდე ბავშვთა იმუნიზაცია და პროფილაქტიკური გამოკვლევები. მართალია, იაფი სამედიცინო დაზღვევის პროგრამა მოქმედებს სოციალურად დაუცველ ფენებსა და დევნილებზე, მაგრამ ის შეზღუდულია და არ იძლევა სრულფასოვანი სამედიცინო დახმარების მიღების საშუალებას.

უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში, სახელმწიფოს მხრიდან პროგრამების დაფინანსება შემცირდა. 2009 წლიდან დაიწყო პროგრამების პაციენტების მიერ თანადაფინანსებაზე გადასვლა. პროგრამის დადებითი და უარყოფითი მხარეების მიუხედავად, ინფორმაციული ხელმისაწვდომობა ვერ იქნა უზრუნველყოფილი. განსაკუთრებით, ეს შეეხება, რეგიონებში მცხოვრებ ქალებს. მნიშვნელოვანია, პირველადი ჯანდაცვის, პროფილაქტიკური მედიცინისა და ჯანმრთელობის ხელშეწყობა სახელმწიფო პროგრამებით და მათი პრიორიტეტულ მიმართულებად აღიარება.

განსაკუთრებით დაუცველი აღმოჩნდნენ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები (შემდგომში - შშმპ). საქართველოში დაახლოებით 20000 შეზღუდული შესაძლებლობის ადამიანია აღრიცხული,[62] მაშინ, როდესაც მსოფლიო ბანკის სტატისტიკით, საქართველოში, 137 896 შეზღუდული შესაძლებლობის პირი ცხოვრობს.[63] სტატისტიკური დეპარტამენტის მონაცემებით, პენსიას უნარშეზღუდულობის გამო ღებულობს 14 ათასზე მეტი, აქედან 62 726 ქალია. I ჯგუფის შშმპ-თა პენსია 80 ლარს შეადგენს, II და III ჯგუფებისათვის ეს თანხა 70 ლარით განისაზღვრება. უმუშევრობის და სიღარიბის პირობებში (შშმპ-თა უმრავლესობა სოციალურად დაუცველ ფენას მიეკუთვნება), ამ კატეგორიის პირთა მდგომარეობა მეტად მძიმეა. პრობლემას წარმოადგენს უნარშეზრუდულთა სტატუსთან დაკავშირებული საკითხები. შშმპ-თა უფლებების დაცვას საგრძნობლად შეუწყობდა ხელს, გაეროს 2006 წლის, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმის რატიფიცირების დაჩქარება.

რეკომენდაცია

1. სახელმწიფომ მოახდინოს უფასო ჯანდაცვის პროგრამების რაოდენობის ზრდა, განსაკუთრებით, ონკოლოგიური და შეზღუდული შესაძლებლობების პაციენტებისთვის;
2. სახელმწიფომ უზრუნველყოს მოსახლეობისათვის ჯანდაცვის პროგრამების და ჯანმრთელობის დაზღვევის სქემების ხელმისაწვდომობა;
3. სახელმწიფომ შეიმუშაოს, სპეციალური დემოგრაფიული პოლიტიკა სამოქალაქო საზოგადოების, განსაკუთრებით ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობით, რაც მიმართული იქნება შობადობის გაზრდაზე, დედათა და ბავშვთა სიკვდილიანობის შემცირებასა და ქალთა და მამაკაცთა რეპროდუქციული ჯანმრთელობის ზოგად გაუმჯობესებაზე;
4. სახელმწიფომ მოახდინოს გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობების პირთა შესახებ კონვენციის რატიფიკაცია დათქმების გარეშე და უზრუნველყოს კონვენციის დებულებების იმპლემენტაცია შიდა კანონმდებლობაში.

62. საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები, ხელმისაწვდომია: www.statistics.ge

63. მსოფლიო ბანკი, ინვალიდობის გავრცელება ევროპასა და ევრაზიაში, შეჯამება, სექტემბერი 2009, გვ. 2

უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვისთვის წარდგენილი საქართველოს ეროვნული ანგარიში*

Georgian national report presented to an **U**niversal **P**eriodic **R**eview*

* მიმოხილვა ქალთა უფლებების შესახებ იხილეთ პუნქტი F, გვ. 69

* Review about Women's Rights - See the Section F, page 69

United Nations A/HRC/WG.6/10/GEO/1

General Assembly

Distr.: General
8 November 2010

Original: English

Human Rights Council
Working Group on the Universal Periodic Review
Tenth session
Geneva, 24 January – 4 February 2011

National report submitted in accordance with paragraph 15 (a) of the annex to Human Rights Council resolution 5/1*

Georgia

* The present document was not edited before being sent to the United Nations translation services.

GE.10-17200

I. Methodology and consultation process

1. The Ministry of Foreign Affairs (MFA) coordinated the preparation of this report on the basis of the guidelines issued by the Human Rights Council. Post of the Ambassador-at-Large dealing with the Reporting on the Human Rights was created at the MFA in the beginning of 2010. Relevant stakeholders including governmental institutions, Office of the Public Defender (PDO), civil society representatives, have contributed to the content of the report. Several coordination meetings were called by MFA in 2010 with the participation of the relevant government institutions with an aim of drafting this Report.

2. MFA hosts the web site[1], based on the principle of one-stop, which contains the information on the UPR, as well as the treaty body reporting process, including the recommendations issued by the committees. All stakeholders were invited to contribute to the process via this web page, which also serves as an information gateway. Received recommendations were carefully assessed and discussed before compiling the final version of the report.

II. Legal and institutional framework

A. International obligations and legislation

3. In the field of human rights Georgia actively cooperates with the UN human rights agencies, Council of Europe (CoE), and the Organization for the Security Co-Operation in Europe (OSCE). Georgia is a State party to most of the main UN human rights instruments. Georgia is a member of the CoE and has thereby acceded to a series of CoE conventions, inter alia, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its protocols 2, 4, 6, 7, 11, 12 and 13, European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman and Degrading Treatment or Punishment, European Convention on Human Rights and Biomedicine, Framework Convention for the Protection of National Minorities and the European Social Charter.

4. Georgia is a State party to all thirteen international antiterrorism conventions (acceded to the final thirteenth – Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism on 23 April 2010). Georgia ratified CoE Convention on the Suppression of Terrorism and its Amending Protocol. Most of the provisions of these conventions have already been incorporated in the Georgian legislation.

5. Pursuant to the voluntary pledges made in April 2006, Georgia ratified Additional Protocol to the Convention on Biomedicine, concerning Biomedical Research (April 2010). Referred Protocol took effect in respect of Georgia in August 2010. Georgia also pledged to ratify the European Convention on Action against Trafficking in Human Beings. The referred Convention entered into force for Georgia in February 2008.

6. The Constitution of Georgia, adopted in 1995, represents the cornerstone of the Georgian legislation. Chapter II of the Constitution covers basic principles of the universally recognized human rights and freedoms, such as freedom of speech, thought, conscience, belief and expression, inviolability of human honor and dignity,

protection of property rights and prohibition of punishment without law and prohibition of torture, capital punishment (abolished in 1997), etc.

7. On 15 October, 2010 Parliament of Georgia approved changes to the Constitution, which were prepared by the State Constitutional Commission established in 2009, through the inclusive process involving a wide spectrum of stakeholders, domestic and international experts, civil society representatives, academics, political parties and the general public. The amendments were debated during three parliamentary hearings, as well as three hearings in the committees, during which the agreement was reached with the parties representing opposition. The recommendations of the European Commission for Democracy through Law (the Venice Commission) were taken into account. These amendments significantly transformed the structure of the Government of Georgia (GoG) and the balance of powers among the various branches of government. As a result, the Constitution enhanced the protection of private property, strengthened the independence of the judiciary and local governments and increased the role of political parties in the decision-making process. The amendments introduced the so-called "mixed system" of governance, which provides for a clearly defined system of checks and balances, where the different branches balance each other to avoid the concentration of power in any single branch. The amendments were drafted.

8. The system of Common Courts is comprised of Regional (City) Court, Appellate Court and Supreme Court of Georgia. Apart from the system of common courts, the Constitutional Court is also entitled to exercise judiciary power. The Constitutional Court considers constitutionality of international treaties and agreements, and normative acts, and individual complaints regarding the same issue. The judgment of the Constitutional Court is final.

9. The Georgian authorities and courts ensure compliance of domestic legislation and practice with international and regional human rights standards. As a state party to the European Convention on Human Rights, Georgia is subject to the jurisdiction of the European Court of Human Rights.

10. Georgia is actively engaged in cooperation with international procedures and mechanisms for the promotion and protection of human rights. A standing invitation was issued to the UN Special Procedures in March 2010. Special Rapporteur on Freedom of Religion or Belief, and Special Rapporteur on Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment have also visited the country. The Representative of the UN Secretary-General on the Human Rights of Internally Displaced Persons, Dr. Walter Kalin visited Georgia and its occupied regions in 2009 and 2010. The visit of the Special Rapporteur on Independence of Judges and Lawyers' is scheduled for late 2010.

11. Georgia has always welcomed the human rights missions of various international organizations. Thus, the Commissioner for Human Rights of the CoE visited Georgia 4 times during 2009–2010 (the last visit was carried out in April 2010). European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) carried out five periodic visits to Georgia. Last such visit took place in February 2010. In May 2009 CPT visited Abkhazia, Georgia, though it is unable to exercise its mandate in the occupied Tskhinvali region/South Ossetia, Georgia. European Commission for the Prevention of Racism and Intolerance

(ECRI) carried out 3 contact visits to Georgia (the last visit took place in October 2009). The OSCE High Commissioner on National Minorities visits Georgia at least once a year (the last visit was carried out in March 2010) and usually also goes to the occupied regions. The OSCE representative on Freedom of Media visited Georgia in April 2010.

12. All visit reports have been made public at the request of the Georgian authorities. The recommendations by the aforesaid missions have also inspired a number of recent reforms in various areas.

13. The GoG is committed to establish a mechanism to ensure prompt reporting process and eliminate late submissions of the national reports. In May 2010 a pending report under the CERD was submitted. In 2010 Georgia has accepted new procedure for CAT reporting, based on the replies to the list of questions submitted before.

B. Institutional framework

14. One of the key institutions entrusted with the protection of human rights is the Parliamentary Committee on Human Rights and Civil Integration (Committee). As one of the standing Committees within the Parliament, it elaborates legislative initiatives and proposes amendments to existing laws with regard to the promotion and protection of human rights in Georgia. The Committee also supervises implementation of human rights by governmental institutions. The Committee's work covers a broad spectrum of issues: freedom of press, places of detention, rights of child, matters concerning religious organizations, rights of national and ethnic minorities, trafficking in human beings, instruments and measures to combat ill-treatment, etc.

15. The Inter-agency Coordination Councils (Councils) are tasked, inter alia, with facilitating and coordinating the activities of the government institutions, elaborating the strategies and action plans in the relevant spheres, monitoring the implementation of the action plans and submitting relevant recommendations to the President. The Councils include the representatives of the international organizations and civil society associations alongside the representatives of various state institutions, the judiciary, the Parliament and the PDO. Participatory character of the Councils makes the process transparent and credible. These Councils are in charge of coordinating such as issues as the criminal justice reform and civil integration, fight against trafficking in human beings, fight against domestic violence, fight against corruption and fight against torture and other cruel, inhuman and degrading treatment. The role of each Council is described in greater detail below under the relevant thematic sections.

16. Human rights protection and monitoring units have been created at the law enforcement agencies, namely at the Ministry of Internal Affairs (MIA), Office of the Chief Prosecutor of Georgia (OCPG), and the Ministry of Corrections and Legal Assistance (MCLA). One of the main duties of these units is to implement the internal monitoring of human rights protection system and to supervise compliance with national and international human rights standards. These units represent an effective tool for speedy and adequate redress to both individual and systemic challenges.

17. The Office of the Public Defender of Georgia (PDO) was created in line with Paris Principles by Organic Law N230 dated 16 May 1996. The PDO is an independent constitutional human rights institution. It is mandated to monitor and assess the observance of human rights and freedoms and examine cases concerning alleged human rights violations, either based on the applications and complaints received, or on its own motion. The Public Defender receives applications and complaints from citizens of Georgia, foreign nationals and stateless persons residing in Georgia. Non-governmental organizations are also entitled to submit application to the PDO. Applications, complaints and letters sent to the PDO by persons held in police custody, pre-trial detention or in other places of deprivation of liberty are confidential and mailed without opening or censorship. Any such correspondence is delivered to the PDO without delay. The Public Defender is independent in exercising his/her functions and is bound only by the Constitution and the law. The law prohibits any undue pressure or interference in the Public Defender's activities.

18. Tolerance Center supported by United Nation's Development Programme (UNDP) operates under the PDO since 2005. Tolerance Center coordinates two Councils – the Council of National Minorities (CNM) and the Council of Religions (CR). CNM includes eight minority organizations and its main function is to act as a platform for on-going dialogue and consultation between national minorities and government institutions.

19. Since October 2008, Centre for Disability Rights has been established within the PDO. The Center of Children's Rights operates from 2001.

III. Promotion and protection of human rights

A. Access to justice

20. Judicial power in Georgia is exercised by the courts of common jurisdiction and the Constitutional Court. Independence of the judiciary is guaranteed by the Constitution. A court decision is binding and enforceable in Georgia. Access to the court is guaranteed by Article 42 of the Constitution. Right to appeal is guaranteed by law and implemented through the Courts of Appeals and the Supreme Court of Georgia. A decision of a Supreme Court is non-appealable.

21. The High Council of Justice (HCJ) is a supervisory body for the judiciary. After the reforms in 2007, the HCJ is chaired by the Chairman of the Supreme Court of Georgia and has full and exclusive authority to appoint and dismiss judges. The decision-making power of the HCJ rests on the judges. The Secretary of the HCJ is elected for a three-year period by the Conference of Judges.

22. Another important institution, established in 2006, is the High School of Justice (School). It is in charge of training and retraining of judicial professionals. According to the Law on High School of Justice, completion of a full 14-month course at the School is mandatory to become a judge.

23. Under the Law of Georgia on Disciplinary Administration of Justice and Disciplinary Responsibilities of Judges of Common Courts of Georgia (2006), only the Disciplinary Panel at the HCJ is authorised to review the allegations regarding

the misconduct of judges (except those related to criminal offences). The decision of the Disciplinary Panel can be appealed to the Disciplinary Chamber of the Supreme Court.

24. In 2007, the Law on the Rules of Communication with Judges of Common Courts of Georgia was adopted by the Parliament. The Law regulates the ex parte communication of a judge and thus aims to guarantee his/her independence. Violation of the Law entails criminal sanction.

25. The principle of lifetime appointment of judge became guaranteed in the new Constitution, adopted in October 2010. Another core element of the reform of the judiciary is its financial independence. Hence, in the course of the reform, the judges' salaries have been gradually increased. In addition, the reforms within the judiciary apart from developing institutional capacity of judges, aim to improve working conditions, create unified computer network and electronic data management system, as well as deploy new technologies assisting judges in performing their duties efficiently.

26. In 2007, the Law on Legal Aid was adopted by the Parliament. The Law established Free Legal Aid Service that includes free legal consultation in all fields of law, lawyers' representation in criminal cases for socially vulnerable population as well as representation in the cases sentencing a person to a compulsory psychiatric treatment.

27. Criminal Justice Reforms are led by the Criminal Justice Reform Inter Agency Coordination Council (the CJR Council). The CJR Council represents a key policy-making body that is chaired by the Minister of Justice. It has developed biannual consultation forums with the donor community and civil society representatives; while its working groups create inclusive process, with participation being offered to any organization or interested individual expert. In 2009, the CJR Council adopted strategies and action plans – on Criminal Procedure Legislation, Juvenile Justice, Penitentiary, Probation and Legal Aid, Prosecution, Police, Judiciary and the PDO. The progress reports of the CJR Council are publicly available at www.justice.gov.ge.

28. In October 2009, the Parliament of Georgia adopted a new Criminal Procedure Code. The CPC entered into force in October 2010. The Code is based on a number of fundamental principles, such as the independence of judiciary, adversarial proceedings and the jury trials. Particular attention is paid to the protection of human rights, i.e. access to fair, rapid and effective justice. The new CPC includes, inter alia, improved defendants rights from the moment of initiation of the investigation till the pronouncement of the final judgment, transfer of operational activities to the domain of pre-trial investigation and its placement under the strict control of a judge, setting of strict time limit – i.e. 60 days for investigation, reduction of pre-trial detention term while emphasizing non-custodial measures, restriction of the role of the prosecutor in course of criminal prosecution and the reinforcement of principle of discretion, introduction of the new evidentiary standards, making testimony of witnesses voluntary in the pre-trial stage of investigation and construction of judicial investigation on the principle of direct examination of the evidence and principle of orality.

29. The Government developed a CPC Implementation Action Plan that streamlines all major activities and targets for the Government. It has served as a tool for coordination of the Government, as well as donor efforts and encompasses all parties of the judicial process: the judiciary, prosecution and defense lawyers. The Action Plan prioritizes continued improvement of legislative basis, professional training of all parties, raising awareness among public and increasing accessibility to justice. It has been in action since 2009 and is carefully monitored by the CPC Working Group comprising of state representatives, international organizations and of civil society. Notably, before the entrance into force of the CPC, all relevant stakeholders of the criminal justice system have been trained and prepared for the new Code.

30. Georgia has adopted its Juvenile Justice Strategy in 2009, in close collaboration with UNICEF and other national and international experts. It includes a wide range of measures, all to be conducted in the best interest of a child. Recently, the minimum age of criminal responsibility has been raised and set as 14 years (Article 33 of the Criminal Code of Georgia). The new amendments to the criminal legislation allow diversion of juveniles from the criminal responsibility; currently, the diversion schemes are piloted in 4 cities. Police, prosecutors and judges are trained in juvenile justice on continued basis. A particular attention is paid to the development of individual approaches, rehabilitative and educational measures for juveniles deprived of liberty. Currently a separate parole board for juveniles is under preparation.

31. In March 2010, a new Code on Imprisonment (CI) was adopted by the Parliament. The Law entered into force on 1 October 2010. The CI represents a step forward for overall reform of the penitentiary system. Apart from setting prison standards and rights of detainees, it also regulates complaint procedure and disciplinary proceedings within the penitentiary institutions.

32. The MCLA along with the Ministry of Labor, Health and Social Affairs of Georgia (MoLHSA) is drafting a comprehensive healthcare strategy for the penitentiary system. The Government directs its efforts to ensure adequate healthcare for the detainees.

33. Since the Rose Revolution Georgia has declared “zero tolerance” policy towards the crime. The Government also acknowledges the challenge it faces in relation to prison overcrowding. After the years of successful anti-criminal policy of the Government, focus has been shifted to prevention.

34. Probation system was introduced in 2000 and its successful reform represents one of
the priorities within the CJR Council. New initiatives in the probation system include amended legislative framework, strengthened administrative capacity, increased skilled workforce and improved system of supervision.

35. As a result of the constitutional amendments in 2008, the OCPG became subordinated to the Ministry of Justice (MoJ). However, functionally, the OCPG retained its independence: neither legislative nor executive power has authority to give instructions to the prosecution on concrete cases. This new institutional development carefully balances the prosecutorial independence vis-à-vis accountability and transparency of the prosecution.

36. Within its mandate, the OCPG supervises pretrial investigation and carries out criminal prosecution. Particular attention is paid to the continued legal education of the prosecutors at the MoJ Training Center. The OCPG has recently established the Prosecution Council that aims to increase transparency and public participation in the activities of the prosecution. Since 2006, the OCPG has been successfully implementing Community Prosecution Project (in 15 regions) that aims at increasing accountability and transparency of the service, adequately responding to the local/ community needs and raising awareness on crime prevention among public.

B. Policy of fight against ill-treatment

37. In recent years Georgia has attained significant progress in fight against torture, cruel and inhuman treatment. The Public Defender of Georgia has consecutively affirmed that there is no systemic problem of torture in detention facilities. In addition, the wellrespected CoE Committee on the Prevention of Torture has also noted 80 per cent decrease in number of ill-treatment cases from the police in course of last five years.

38. This progress is a result of considerable efforts and reforms undertaken by the Government on legislative and institutional level (particularly in law enforcement agencies). In addition, Georgia considered it important to develop an advisory body that would facilitate and coordinate the activities of governmental institutions alongside the civil society.

39. In 2007, the Inter-agency Coordinating Council against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (the Council) was established in order to enhance the fight against all forms of ill-treatment. In the summer of 2008, the Council has elaborated first Action Plan and monitored its 2nd year of implementation. The Council's report is public and available at the MoJ website – http://www.justice.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=526.

40. In September 2010, the Council adopted a new Strategy on Fight against Illtreatment. The new Strategy prioritizes the following areas: development of effective complaint procedure for persons deprived of liberty; development of prompt, impartial and effective investigation of all allegations of ill-treatment; protection, compensation and rehabilitation of victims of ill-treatment; improvement of internal and external monitoring systems for early detection and prevention of ill-treatment in detention facilities, capacity building of relevant state and other institutions. The Action Plan for 2011–2013 is currently under elaboration and will be finalized by the end of 2010. 41. In 2008, the PDO has been designated as the National Preventive Mechanism (NPM) under the Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT). The Parliament of Georgia adopted relevant legislative amendments in order to secure the Public Defender with respective authority and functions. Special preventive group – Department of Prevention and Monitoring, was set up at the PDO to examine the conditions of persons deprived of liberty in order to prevent occurrence of torture, inhuman and degrading treatment or punishment. In June 2010, the NPM published its first report and made it publicly available at the PDO website.

42. Torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment is prohibited under the Constitution of Georgia as an absolute right (Article 17 (2)). In 2003, Georgia amended definition of torture, inhuman and degrading treatment in line with the international standards and passed several legislative initiatives in criminal proceedingsafeguarding persons from torture and ill-treatment. Definition of torture under the Criminal Code of Georgia is consistent with Article 1 of the UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. Current Georgian legislation criminalizes the crimes of torture, threat of torture and inhuman or degrading treatment.

43. Investigations into the crimes of torture, inhuman or degrading treatment committed by law enforcement officials are conducted only by the Investigation Department of Chief Prosecutor's Office. All other incidents of the crimes of torture, inhuman and degrading treatment are supervised by Prosecutor's Office.

44. Under the Georgian legislation, victims of ill-treatment have enforceable right to compensation for the inflicted damage; namely, Article 413 of the Civil Code of Georgia provides basis for compensation for non-pecuniary damages. In addition, Article 92 of the Criminal Procedure Code (CPC) foresees opportunity to initiate civil/administrative procedure to request a compensation for damages suffered during the criminal proceedings or as a result of an unlawful court decision.

C. Freedom of expression, religion, association and peaceful assembly and political rights

45. Freedom of expression and freedom of press are safeguarded by the Constitution and other relevant legislation. Fostering media freedom and pluralism in the country remains one of the priorities for the Government. Important steps have been undertaken in this respect.

46. The Law on Freedom of Speech and Expression guarantees a long list of journalistic freedoms was passed in June 2004. Highlights include the effective decriminalization of defamation; a specific distinction between public and private citizens in libel proceedings; and the protection of publications from libel suits, so long as the publisher can prove that he or she took reasonable measures to ensure accuracy. Thus, the burden of proof has been reversed and rests on the plaintiff. Furthermore, only owners of media outlets can be held liable in court, not individual journalists. The Law on Freedom of Speech and Expression protects journalists not only from the state but also from private persons or entities. Journalists can take editors or owners to court in cases of intimidation or unlawful pressure.

47. Courts, as well as investigators and prosecutors, can no longer require journalists to disclose their sources, and the media can no longer be held liable for disclosing lawfully obtained state secrets in the press. Moreover, tax benefits now are available to media entities. Finally, the Government of Georgia abolished state-controlled television and created a vibrant Public Broadcasting entity managed by a board of Georgian citizens, the first of its kind in the former Soviet Union.

48. In 2004, the Government of Georgia discontinued its financial support for several newspapers and adopted a new Law on Broadcasting. This law transformed the State Television and Radio Company into a Georgian Public Broadcaster (GPB).

The Law on Broadcasting contains firm guarantees of editorial, managerial, and financial independence for public broadcasting.

49. The Law on Broadcasting was amended by the Parliament on 25 December 2009. According to these amendments the GPB budget was set to a sum "not less" than equivalent to 0.12 percent of the country's GDP. The amendment gives the GPB a consistent financial guarantee and means it will not need to depend on the goodwill of the government for funding. The amendment has been welcomed by the OSCE Representative on Freedom of the Media, commending Georgia for "making public television both more independent and more in service of the public" (http://www.osce.org/fom/item_1_42400.html).

50. The positive trends in the diversification of the media environment have been highlighted in the Regular Report of the OSCE Representative on Freedom of the Media (4 March 2010), where it was stated that the "diversity in the television media is advancing in Georgia". The special political television channel, so called Second Channel, was launched in February 2010 and is modeled after the US C-SPAN and British BBC Parliament. The second channel provides unedited coverage of the political activities of the parties, and provides equal opportunities to all political parties and groups in delivering their political views to the public. In addition, the channel provides the full live coverage of the parliamentary debates.

51. Local Elections held in May 2010 demonstrated the maturity of the Georgian Media landscape to provide pluralistic coverage of the electoral campaign. According to OSCEODIHR Election Observation Mission Final Report "the media broadcast a variety of election-related programs during the campaign, including debates, which allowed voters to make a more informed choice. The Georgian Public Broadcaster provided an overall balanced picture of the campaign in its news. […] Contestants made extensive use of free airtime provided by public and private broadcasters."

52. In March 2009, the Georgian National Communications Commission (NCC) has adopted Code of Conduct for Broadcasters (CCB). The CCB emphasizes the requirement for all broadcasters to provide accurate, balanced, pluralistic and ethical reporting. In order to ensure the compliance with these standards, 1/3 of the licensed broadcasters have already created their own self-regulation mechanisms, which foster the professional and ethical reporting as well as the independence of the broadcasters. As a result, GPB has developed its own regulation and monitoring mechanism, with the advice of BBC experts and has significantly reshaped its editorial policy in compliance with the CCB and the guidelines developed by the BBC experts.

53. NCC, which is an independent regulatory body, administers the licensing of broadcasting operations. There are more than 45 independent radio and television operators holding broadcasting licenses in Georgia. According to the research carried out on communications sector of 29 countries (CIS and EU) by the EBRD in 2008, regulatory independence of Georgia was highly assessed.

54. The Constitution (Articles 14 and 19) recognizes the freedom of expression, opinion, conscience, confession and faith. It is also enshrined in the Criminal Code and the Civil Procedure Law. The abovementioned constitutional principle is safeguarded by Article 142 of Criminal Code. On 6 June 2003, the new Article 142[1]

came into effect, criminalizing any action or omission committed for the purpose of instigating animosity or conflict based on ethnic or racial grounds, as well as direct or indirect limitation of human rights based on race, skin color, social origin, national or ethnic identity, or favoritism of any individual on the above mentioned grounds.

55. Georgian legislation criminalizes illegal interference into performance of religious rights including interference in the performance of worship or other religious rights or customs by violence or threat of violence or by insulting religious feelings of a believer.

56. Houses of worship in Georgia include 286 mosques and Muslim prayer rooms, 10 synagogues, 32 Armenian Apostolic churches, 14 Catholic churches, and 3 Evangelical Lutheran churches, as well as those of other faiths.

57. Public Schools offer students the opportunity to take an elective course on religion in the framework of social sciences. The school texts books are based on principles of antidiscrimination, neutrality, diversity and multi-perspectivity. It is a part of nonmandatory course. It should also be noted that the state banns schools from administering any religious ritual or ceremony. They are also guarded against using any religious symbols except for education purposes (Law of Georgia on General Education).

58. The CCB explicitly stipulates that broadcasters should seek to avoid making inaccurate or misleading claims promoting stereotypes; identifying people unnecessarily by their ethnic or religious background or making unsupported allegations that may further encourage discrimination or violence. The GPB is obliged to reflect ethnic, cultural, linguistic and religious diversity in its programs.

59. Freedom of association is guaranteed by the Constitution and other relevant legislation as well as by different initiatives aimed at fostering the development of civil society.

60. Recent amendments to the Civil Code and the related legislation (2009) significantly simplified the registration of non-profit (non-governmental) organizations by introducing one stop shop costumer oriented procedures enabling the registration of a new NGO just in 1 working day. Various coordination and participation mechanisms are created within the governmental institutions to allow civil society to take part in the decision-making process.

61. In 2009, the Civil Institutionalism Development Fund (Fund) was established, created by presidential initiative in June. The Fund issued 91 grants in 2009 to a wide variety of NGOs and initiative groups throughout Georgia.

62. Freedom of Assembly is guaranteed by Article 25 of the Constitution. The Law on Assembly and Manifestation (1998) defines the legislative framework of this fundamental freedom.

63. Georgian authorities cooperated with the Venice Commission in order the further ensure the compliance of the Georgian legislation with the best international standards with regard to the freedom of assembly. According to the Interim Opinion adopted on its 82nd session in June 2010: “The Venice Commission welcomes

the draft amendments Georgian authorities have prepared in response to previous comments by the Commission's Rapporteurs on the Law on Assembly and Manifestations and the amendments thereto adopted in July 2009. New draft amendments represent a significant improvement of the possibility of exercising the freedom of assembly in Georgia". The Parliament of Georgia is now considering further recommendations of the Venice Commission in order to prepare a final version of amendments to be adopted during its autumn session.

64. The MIA Police Academy in cooperation with international experts has developed a special curriculum dedicated to the crowd-management for the law enforcement bodies in order to ensure the full respect of the human rights.

65. The Universal Electoral Code (UEC) was substantially amended in December 2009, addressing some previous recommendations made by the OSCE/ODIHR, the Venice Commission and the Congress of Local and Regional Authorities of the CoE. Provisions included the direct election of the Tbilisi mayor, the split of the Central Election Commission (CEC) seats between the opposition and the ruling party, and the funding of political parties.

66. The local elections held on May 30, 2010 marked an important step in Georgia's democratic development. The elections were assessed as the significant development of the democracy in Georgia by practically all international and domestic observers. For the first time, the GPB hosted a televised debate between the candidates for Tbilisi Mayor. Also for the first time, defeated candidates in Tbilisi's mayoral race accepted the results of the elections and offered concession speeches that pledged cooperation with the elected mayor. The campaign was characterized by issue-based debates and issue-based campaigns. This has marked a major shift in the political culture of Georgia, previously resorting to street demonstrations in lieu of contested elections.

67. Immediately after the elections, all mainstream political parties, including the ruling party, pledged to work together in order to continue electoral reform and further improve the electoral environment and discuss possible new amendments to the UEC, taking into consideration the recommendations provided by OSCE/ODHIR, the Venice Commission and other observer organizations.

68. Georgian legislation on political parties envisages state funding for political parties. Recent Amendments to the party financing legislation (2009) resulted in increasing of the funding for all opposition parties and decreasing for the ruling party. In addition, a new form of financing has been introduced aimed at supporting the activities of civil society and political parties. Moreover, according to the Electoral Code free television airtime is provided to the qualified political parties (those that have received the minimum level of political support).

D. Economic and social rights

69. In the area of fight against corruption Georgia has made significant progress in recent years. The fundamental anticorruption reforms have been undertaken in educational, judicial and penitentiary systems, police and entire public sector. Reforms promoted transparency of public institutions and their accountability to the society. The progress made has been reflected in respective reports and assessments of international governmental or non-governmental organizations, including GRECO and OECD. According to the Corruption Perception Index of Transparency International Georgia has moved from 124th to 66th place in the period of 2003–2009. Such a leap in the rating is unprecedented.

70. The successful implementation of the anti-corruption efforts is coordinated and monitored by the Anti-Corruption Interagency Coordination Council. The Council has recently renewed Georgia's Anti-corruption Strategy and adopted a new implementation action plan. Current priorities are setting corruption free public and private sector, improvement of justice administration and anti-corruption legislation, prevention of the corruption and improvement of mechanisms regulating financing of the political parties. Georgia is also party of Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia.

71. The Government spending on social welfare represents a growing share of the state budget. Government spending on social welfare increased 10 times in 2008 (20 per cent of total expenditure). The budget for 2009 was the most socially oriented of all, with planned expenditure on social welfare of 25 per cent.

72. The Medical assistance program for the population below the poverty line (i.e. families that are registered in the united database of socially unprotected families and internally displaced persons) has been operating since July 2006. In 2009, Georgia launched State programs on free emergency health care and medical insurance. The insured are entitled to the services of a family doctor (a general practitioner) once every two months. Maternity care, emergency surgery and planned stationary treatment are also covered under the plan.

73. According to the Georgia Health System Performance Assessment conducted by the World Health organization (WHO) in 2009, there is a good distribution of facilities in the country with respect to geographical access. Overall, 80 per cent of the population could access a facility where they would normally see a doctor within 30 minutes. Even in rural areas, over 72 per cent have access within 30 minutes. Although some access problems occur in the isolated geographical areas, the 30-minute target for most of the population is achieved throughout Georgia.

74. On 10 July 2009 Georgia signed the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. In September 2008 the Center for Disability Rights was established at the PDO. In 2008, Concept on Social Integration of Persons with Disabilities was adopted by the Parliament of Georgia. The Concept envisages involvement of persons with disabilities in social and economical development, in political and cultural life. In December 2009 the Government of Georgia established Coordination Council for monitoring, coordination and implementation of 2010–2012 State Action Plan on Social Integration of People with Disabilities adopted by the Government. The Plan is in line with the World Programme of Action concerning Disabled Persons and other international documents.

75. The accessibility of education for children with disabilities has been prioritized by the Ministry of Education and Science (MoES) within the framework of the current reform. The MoES aims to ensure step-by step accessibility of inclusive education in all schools throughout Georgia. Schools are being encouraged to create positive background for inclusive education development. MoES closely collaborates with the Norwegian Ministry of Education and Research.

76. The Government of Georgia pays vital attention to the process of strengthening of the Social Dialogue formats. In December 2008, a memorandum was signed among the MoLHSA, Georgian Trade Union Confederation (GTUC) and the Georgian Employers Association (GEA) that established provisions to start institutionalization of a social dialogue in Georgia. In October 2009 a roundtable was held among the ILO delegation, representatives of the Government, the GTUC and the GEA. The parties agreed on the following issues: to continue the enhancement of cooperation between ILO and the GoG; to strengthen social dialogue in Georgia on labor legislation issues to exchange viewpoints between Government, employers and employees. On 12 November 2009, Prime Ministers' Decree N335 on institutionalization of a Tripartite Social Partnership Commission was issued. An ILO consultant worked with representatives of each social partner on elaboration of statute of a Tripartite Social Partnership Commission for enhancing institutionalization of social dialogue in Georgia. In May 2010, secretariat of the Tripartite Commission was established to support the effective and productive cooperation between social partners. Statute of the Commission was drafted and adopted in March 2010. The formalized Social Dialogue format is prepared to address all the concerns raised by the social partners and find commonly acceptable solutions.

E. Rights of the child

77. Georgia is a party to the Convention on the Rights of the Child (CRC) as well as the Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography. Since January 2009, child-care is under the responsibility of the MoLHSA.

78. The concept of the child entails a broader concept than that adopted by the Convention on the Rights of the Child and includes those below the age of eighteen. 79. In accordance with the Constitution of Georgia and the Law on General Education, the State has to provide the openness of General Education and equal accessibility for every citizen lifelong. According to Article 22 of the Law, the State provides complete secondary education. The education of pupils in the establishments of general education is financed for 12 years.

80. The GoG approved an Action Plan on Child Welfare by Decree N 869 on 10 December, 2008. In line with the Child Action Plan 2008–2011 MoLHSA, MoES and MIA, by the joint Orders N152/N-N496-N45 introduced "Child Referral Mechanism" in May 2010. This mechanism provides effective tool for protection of children from all forms of violence and referring them to relevant community and state services. Aforementioned mechanism integrates the work of multiple stakeholders in coordinated manner: police officers, social service agency, schools, child institutions, day-care centers, small group homes and medical facilities.

81. In 2009 MoLHSA adopted the "Child Care Programs", which envisages the creation of a database and relevant analysis of comprehensive information referring victims of violence or children under risk. This database ensures full-range cooperation among all the relevant community and state agencies; it further assists stakeholders in elaborating effective measures for combating child violence in Georgia.

82. The Government has approved the policy of child deinstitutionalization. The initiate is being supported throughout multiple measures. Total number of institutionalized children – which was around 5,000 in 2000 – has been reduced to 1,102 by 2010. Reintegration in biological families has appeared as one of the effective means of returning children to the society. Increase in numbers of the deinstitutionalized children can be tracked through the yearly dynamics.

83. For children remaining in childcare institutions the Government has implemented significant reforms through creating new state entity Service Agency for Persons with Disabilities, Elderly and Children Deprived of Parental Care (by Order of the Minister of Labor, Health and Social Affairs N428/N of 25 December, 2009). The Agency has enacted coordinated measures to ensure quality care and improved living conditions for children at state institutions.

84. The number of social workers has also increased in the last 4-year period (from 51 to 200). Social workers have managed to prevent the placement of 2666 children into the orphanages.

85. In February-March 2010, the MLHSA initiated the process of up scaling of the remaining 24 child institutions. For assessing the capacity, the competences and the qualification of all staff (around 600 professionals) have been assessed by the MLHSA. Experts from such non-governmental organizations, as Save the Children, Children of Georgia, The First Step, EveryChild, World Vision took part in the assessment. The same organizations have proposed and conducted capacity building training program for caregivers/teachers.

86. With the assistance of the EU Support to Child Welfare Reform Project - Georgia pilot (full-range) community services were established in the towns of Kutaisi and Telavi. Subsequently, the following targets were reached in pilot sites during 2006–2009: 60.3 per cent reduction in entries into institutions. 95.5 per cent of children at risk of separation, referred to social service, were diverted from state institutional care system. In addition, UNICEF has also supported the introduction of Child Care Standards (in operation from August 26, 2009).

87. In cooperation with international organizations the first phase of testing standards for childcare services (in 21 state and 16 NGO sector) was completed in February 2008. One hundred and eighty seven (187) childcare workers were trained in the childcare standards. Apart from this, user-friendly guidelines were developed and approved (the revised standards were drafted by the standards working group). The second phase of testing was launched at a seminar in February 2008.

88. The MoLHSA plans to tackle existing challenges for improving Child Welfare in Georgia, namely: the coverage and quality of community services (particularly for children with disabilities); the registry and the service provision for street children;

child participation in planning and implementation in child welfare activities; coordination and monitoring of the child welfare reform whether of governmental and non-governmental agencies involved in the reforms.

F. Rights of women

89. The Parliament of Georgia adopted a Gender Equality Law on 27 March, 2010. The legislation provides the establishment of a national women's machinery, the enhancement of women's security, and the strengthening of women's political participation. It also introduces gender-responsive planning and budgeting by the Government. The Law builds on the 2006 State Concept for Gender Equality.

90. The Constitution of Georgia upholds the principle of equal rights for men and women. The free consent of both spouses for marriage is required and the law sets the minimum age for marriage at 18 years for both men and women. In exceptional circumstances, marriage may be authorized from the age 16. The equal rights for men and women regarding parental authority are guaranteed. Women have the same ownership rights as men, and there is no discrimination in relation to access to land. Rights of access to property other than land are also equal and both spouses have equal legal rights of ownership over the couple's joint property. In matters of inheritance, assets are shared between children, with equal shares for sons and daughters.

91. Gender Equality Advisory Council has been established at the Parliament, which is authorized to develop an Action Plan for Gender Equality. The Vice-Speaker of the Parliament chairs the Gender Equity Advisory Council, which included MPs as well as representatives from the executive branch, the PDO and NGOs. It became a permanent body at the end of 2009.

92. GAC has drafted Action Plan on Gender Equality (Plan) for 2007–2009. The Plan focuses on the following directions: Exchanging information between state agencies on implementation of activities considered within the Action Plan; increasing public awareness on gender equality by popularizing information on gender issues; discussing gender issues in TV and radio programs; substituting gender related stereotypes by new gender equality oriented views at various levels of education: incorporating gender issues in educational standards for the MoES and by developing educational programs for boys and girls with due regard for their differences and equality, integrating a gender education component in the teachers' lifelong learning system.

93. In December 2008, Presidential Decree N625 ordered the establishment of an interagency council to address domestic violence (DV) and coordinate the activities of ministries and NGOs to combat the problem. The interagency council prepared and received presidential approval on the 2009–10 National Action Plan to Fight Domestic Violence (the Plan). It was on the basis of the Plan that the anti-domestic violence legislation was revised in 2009.

94. The Law on Elimination of Domestic Violence, Protection of and Support to Its Victims, adopted in 2006 and substantially amended in 2009, represents a commitment to address domestic violence through a wide array of social and legal services.

This Law along with Criminal, Civil and Administrative legislation and numerous subordinated legislative acts constitute legal basis to combat domestic violence.

95. The Government of Georgia has recently adopted the National Referral Mechanism (NRM). The NRM represents a detailed guideline for effective cooperation of the state agencies, local NGOs and international organizations in the fight against DV. NRM describes in easily understandable manner all issues related to a victim of DV from the moment a person claims to be a victim of DV to the moment of reintegration and rehabilitation. Since January 2009, State Fund for Protection and Support of Victims of Trafficking has been empowered with a task to provide shelter to victims of domestic violence.

96. The MIA Police Academy continues providing domestic violence classes under basic training curriculum for the Academy trainees. Apart from the basic course the trainings have been provided as well by the International Organizations, Partner Countries and local NGOs.

G. Rights of minorities and non-discrimination

97. The population residing on the territory of Georgia has always been characterized with the high diversity of ethnic, racial and religious composition, nevertheless, representatives of those diverse groups have managed to live in peace. Long history of cohabitation and friendly relations explains the low rate of crimes motivated by discrimination or intolerance.

98. Legislation of Georgia adequately reflects the diversity of the society, and sets guarantees for equality and non-discrimination. Georgia has implemented antidiscrimination provision in the relevant laws.

99. Article 38 of the Constitution stipulates that all Georgian citizens are equal in social, economic cultural and political life irrespective of their national or ethnic origin, religion and language. This article aims at the protection of the rights of persons belonging to ethnic/national minorities. In accordance with the universally recognized principles and norms, they have the right to develop their own culture without discrimination and interference and to use their language in private and public life. Ethnic/national minorities enjoy full political rights under the Constitution, including the right “to use their mother tongue in private and in public life”.

100. Discrimination as a criminal offence is included in the Criminal Code of Georgia (CCG) as a separate Article 142. The provision prohibits any discrimination based on skin, color or racial, ethnic, national and social belonging. The proscription refers to direct and indirect violation of the non-discrimination clause. Racial, religious, national or ethnic grounds are regarded as aggravating circumstances in connection with most of the crimes according to the CCG.

101. According to the Georgian Law on Police: “The police shall protect human rights and freedoms regardless of nationality, property, race, social and ethnic belonging, gender, age, education, language and religion, political or other opinions”. According to the Georgian Law on the Procedures of Execution of Non-imprisonment Sentences and Probation, the employee of the National Probation Service is

obliged to protect human rights and freedoms regardless of nationality, property, race, social and ethnic belonging, gender, age, education, language and religion, political or other opinions.

102. According to the Georgian law on General Education (Article 13), any kind of discrimination is prohibited during the entry into schools. According to the Law of Georgia on Higher Education (Article 3), one of the main goals of higher education in Georgia is to prohibit all kind of discrimination in the educational system.

103. In order to promote access to higher education, special programs have been elaborated aimed to promote enrolment of minority students in institutions of higher education. Preparation Course for Non-Georgian Students in Georgian Language and General Aptitude Tests has been developed in 2008. It assists minority students in their preparation for the admission examination as well as improves their language performance and general aptitude tests. Due to legislative changes adopted, the very same year minority applicants have been able to take admission examinations in their native languages. All abovementioned efforts positively influenced enrolment rate of minority students in the higher educational institutions. Recent amendments to the Law of Georgia On the Higher Education established positive quota for those educational institutions which accept students on the basis of examination in general aptitudes, conducted in Azeri, Armenian, Ossetian and Abkhazian languages. Namely, institution are obliged to announce minimum quota for national minorities, that will be 5 per cent for Armenians, 5 per cent for Azerbaijanis, 1 per cent for Ossetians, 1 per cent for Abkhazians from the total number of places offered.

104. On October 12, 2005, Georgia ratified the Framework Convention for the Protection of National Minorities and the Government intensified its work on relevant state policy. In May 2009, the Government adopted National Concept and Action Plan for Tolerance and Civil Integration. During the drafting process, every interested party, including civil society representatives had the opportunity to reflect their observations, submit proposals and have them discussed within the CITC.

105. Office of the State Minister for Reintegration (OSMR) is tasked to promote civil integration of all ethnic minorities residing in Georgia and to coordinate relevant activities of state agencies and supervise implementation of National Concept for Tolerance and Civil Integration as well and it's Action Plan. For this purpose, the inter-institutional Commission has been established by the Decree N13 on 3 July 2009.

106. At the end of December 2009, State Minister for Reintegration presented a progress report for 2009. The report was translated into Russian, Azeri, Armenian and English languages. The National Concept and the 5-year Action Plan include provisions for sustaining and developing the native language, culture and integrity of national/ethnic minorities. Minority museums, theatres, cultural houses and newspapers are fully financed from the State Budget.

107. PDO has signed the Memorandum of Understanding with several state institutions aimed at enhancement of the cooperation for protection of the minority rights in line with the Action Plan for Tolerance and Civil Integration.

108. As a result of 2006 local government reforms, the number of seats held by ethnic minorities in municipal councils was commensurate with the ethnic population in each region of the country. Higher-level city managers included ethnic minority leaders among their ranks. Apart from municipal councils minorities hold seats in the central government as well.

109. Besides promoting Georgian as a second language, authorities implement policy aimed at strengthening the knowledge of native language among minorities. Particular attention is paid to the translation of textbooks in minority languages and improvement of teachers' skills. Among 2 300 general educational institutions, there are 145 Russian, 218 Azeri, 262 Armenian, 1 Ukrainian and 3 Ossetian schools throughout Georgia. 110. The MoES has been carrying out systematic and cohesive policy of state language teaching for minorities in order to remedy existing challenge - lack of sufficient knowledge of the Georgian language by minority groups. During the last 5 years, numerous state programs have been implemented by the MoES in order to enhance opportunities to learn the Georgian language at all levels of education (pre-school, general education and adult education).

H. The internally displaced persons (IDPs)

111. In order to provide long-term and sustainable solution to the needs of the IDPs, displaced during the 1990s, the Government of Georgia endorsed the State Strategy on the IDPs (the State Strategy) on 2 February 2007. In December 2008, following the Georgian- Russian War of August 2008, the State Strategy was amended, integrating the newly displaced persons. The 2009–2012 Action Plan for the implementation of the State Strategy on the IDPs further builds on the findings and priority needs identified in the United Nations/World Bank – Joint Needs Assessment (JNA) and benefits from a broad consultation process. It covers measures aimed to promote IDPs socio-economic integration and stability in course of resettlement.

112. The main coordination mechanism in implementation of the Action Plan and the State Strategy is the Steering Committee consisting of GoG, main donor organizations and international organizations. Membership of the Steering Committee consists of relevant ministries, Municipal Development Fund, EU, SDC, UNHCR, UNCT Resident Coordinator, USAID, World Bank, and two representatives from the NGO community (1 Georgian and 1 international).

113. Significant progress has been achieved in the implementation of the Action Plan. In 2008–2010, up to 10,000 IDP families from 1992–93 in Tbilisi in 278 Collective Centers (CCs) and about 7,000 IDP families from 1992–93 in the regions in 286 CCs have been receiving rehabilitated apartments under the ownership as durable housing solutions. About 8,000 IDP families from 2008 received individual house, apartment or one time monetary assistance 10,000 USD as part durable housing solution. 2,036 IDP families received under their ownership agricultural land plots in average 0.5 hectare per family and a kitchen garden attached to houses.

114. Currently, the rehabilitation of 150 idle buildings and CCs as well as construction of 42 apartments blocs throughout Georgia with total capacity of about 3,000 families continues.

115. State Strategy prioritizes integration of the Displaced Population and the assurance of sustainable durable solution. In this context, livelihood, income opportunities and adequate access to the social services are the main directions of activities. Government of Georgia together with the donor institutions takes all feasible actions to grant IDPs opportunities for cultivation of land plots and harvesting, to facilitate private sector in establishing new businesses in the regions settled with IDPs, as well as provides small and medium grants to IDP families.

I. Refugees, repatriation and human trafficking

116. On 10 April 2009, issuance of Refugee Travel Documents defined by the Geneva Convention 1951 "On Refugee Status" was launched. In 2008, draft law On Refugee and Humanitarian Status was drawn up in the Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories, Accommodation and Refugees (MRA) and passed the final expertise at the UNHCR Office. The project will be submitted to the Parliament during the 2010 fall session.

117. Due to amendments made to Georgian Law on Refugees in 2007, the refugees registered in Georgia are being issued Temporary Residence Permits.

118. In June 2010, Reception Center for Asylum-seekers of the MRA was opened in Martkopi Village (within 15 km distance from Tbilisi Airport). The Center's capacity is 60 persons.

119. Since 2009 in collaboration with the Civil Registry Agency of the MoJ and the MRA and financial support of the UNHCR, the NGO "Legal Development and Consultations Group" has been implementing the project within the framework of which Georgian Citizenship has been granted to approximately 130 refugees.

120. Since 2009 the MRA and UNHCR Office have been implementing the project supporting Local Integration of Refugee Population from the Chechen Republic of the Russian Federation. The refugee family receives 2 500–10 000 USD for renovation or purchasing of housing facilities after acquiring Georgian citizenship.

121. In line with the Decree N156 of the GoG of 2006 On Measures Ensuring the Return of Some Families who left Georgia in 1989–1990 and resettled in the republic of Azerbaijan (Saatly District), the MRA purchased 6 accommodation facilities in the village Tsitelubani, district of Gori. 6 families have been accommodated within these facilities.

122. In July 2007, the Parliament adopted Law On Repatriation of Persons forcefully Sent into Exile from the Soviet Socialist Republic of Georgia by the Former USSR in the 40's of the 20th Century. Under Decree N276 of the Government of December 17, 2007 an application form for Repatriation Status-Seekers was approved.

123. Since 2006 Georgia has refined its national legislative base against Trafficking in Persons (TIP) as well as ratified significant international agreements regarding combating TIP, namely, UN Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Convention) as well as its protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children and Protocol against the Smug-

gling of Migrants by Land, Sea and Air. Apart from this at the end of 2006 the Parliament ratified CoE Convention on Action against Trafficking in Human Being and therefore Georgia became the fifth state party of the European Convention.

124. The CCG prohibits trafficking in persons through Article143. Article 143^1 criminalizes trafficking in adults (7–20 years of deprivation of liberty). Article 143^2 criminalizes trafficking in minors (8–20 years or life sentence). Article 143^3 criminalizes use of services of a TIP victim (3–15 years). The CCG does not differentiate between trafficking in persons for the purpose of labor exploitation and sexual exploitation. The scope of application of these Articles covers internal (within territory of Georgia) as well as external forms of trafficking (trans-border).

125. The Permanent Interagency Coordination Council for Carrying out Measures Against TIP (TIP Coordination Council), set up by Presidential Decree N534, on September 1, 2006 is chaired by the Minister of Justice of Georgia and composed of Deputy Ministers of Labour, Health, and Social Protection, Internal Affairs, Justice (together with the Prosecution Service), Education and Science and Foreign Affairs. Other members of the TIP Coordination Council include representatives of international organizations, NGOs, embassies to Georgia, the Parliament and the PDO.

126. The Draft of the 2009–2010 Anti-Trafficking Action Plan (NAP) was elaborated at the end of 2008, as a result of the cooperation among the GoG, international organizations and NGOs specializing in Trafficking in Persons. Following the successful implementation of the 2009–2010 NAP the Chairman of the TIP Coordination Council shall refer the 2011– 2012 NAP, which is being currently drafted with active participation of the Government, NGOs and international organizations, to the President of Georgia for the final approval at the end of 2010.

127. The Government demonstrated strong efforts to identify and assist victims of trafficking and again increased its victim assistance funding to $312,000. The Government also demonstrated impressive law enforcement success, identifying and prosecuting trafficking offenders

128. The State Fund for Protection and Assistance to Victims of Trafficking in Persons (State Fund) was founded according to Article 9 of Law of Georgia on Combating Trafficking in Persons in 2006. The State Fund is a legal entity of public law. The MoLHSA exercises state supervision over the activities of the State Fund. There are two state funded shelters since 2006–2007 managed by the State Fund.

129. A robust public information campaign ensures that information about trafficking is widely available through law enforcement agency web sites, public service announcements, anti-trafficking television programming, and brochures at the country's main ports of entry. In addition, local and international NGOs continued their own initiatives to combat trafficking, including conducting seminars and public awareness events.

130. The Georgian authorities provided foreign victims legal alternatives instead of their removal to countries where they would face hardship or retribution. The Law on

Legal Status of Foreigners provides a foreign person, suspected of being a victim of trafficking, the right to a residence permit even if authorities could not prove beyond a reasonable doubt that the person was a victim.

J. Human rights education

131. All government institutions directly related to human rights issues have intensified their in-service human rights training programs.

132. The MIA Police Academy devotes special attention to the teaching of legal basis for the use of coercive force and acquisition of relevant practical skills by future policemen. Curriculums contain extensive tactical training course, national legislation as well as the course on human rights law. The course on use of force represents an integral part of the basic preparation course mandatory for all police officers and is taught with a special reader (compilation of documents) on Use of Force elaborated for the students of Police Academy in cooperation with international organizations. It is envisioned in the basic training course and represents one of the important parts in the human rights thematic. Apart from initial training of new recruits, every police officer has to be retrained periodically in the use of force and human rights.

133. Staff members of the temporary detention cells have been trained in the MIA Academy, which included basic course in Human Rights.

134. The Training Centre of the MoJ specializes on advanced training courses for the prosecutors. The training curriculum includes various trainings in human rights issues, national legislation, multidisciplinary subjects and skills based courses. The Training Center develops the yearly curriculum based on need assessment and recommendations of international/local experts (including observations made by the UN treaty bodies).

135. Similarly, the MCLA has developed Penitentiary and Probation Training Center that provides mandatory and continues trainings/seminars for penitentiary staff and probation officers. Special attention is being paied to the UN and CoE standards on the treatment of persons deprived of liberty or persons released on parole.

136. In the same manner, High School of Justice pays particular attention to the professional training of judges. Human Rights guarantees are mainstreamed in all training curriculums and seminars.

K. Human rights situation in the occupied territories of Georgia

137. The Russian Federation has pursued the policy of ethnic discrimination against ethnic Georgians over nearly two decades since 1991. Ethnic Georgians have been persecuted and many of them forcibly expelled from the regions of Abkhazia, Georgia and the Tskhinvali Region/South Ossetia, Georgia.

138. Before August 2008, Georgia already had over 300,000 internally displaced persons from previous conflicts that had taken place in the 1990s in Abkhazia, Georgia and the Tskhinvali Region/South Ossetia, Georgia. The Georgian-Russian war of August 2008 and Russia's subsequent occupation of Georgian territories resulted in a new flow of 31, 245 IDPs. As of today, displaced persons are unable to return to

their original place of residence. The ongoing pressure on the Georgian population to leave the region was found by the International Independent Fact Finding Mission on the Conflict in Georgia (IIFFMCG)[2]. The situation is farther aggravated by closure of administrative boundaries of Abkhazia, Georgia and the Tskhinvali region/South Ossetia, Georgia and transfer of control of those boundaries to the Russian Federal Security Service (FSB)[3].

139. Numerous incidents evidence direct and indirect involvement of the Russian armed forces in ethnic cleansing of Georgians and other serious human rights violations (such as arbitrary arrest, denial of property rights, forced renunciation of Georgian citizenship, forced labor and forced conscription, ill-treatment and torture, denial of the right to education in mother language, denial of the right to practice religious beliefs and genderbased violence).[4]

140. Until now, the Russian Federation continues to use its military forces to control the administrative borders in a manner that prevents ethnic Georgian IDPs from exercising their right of return to those territories.[5] Russia continues to support, sponsor and defend ethnic discrimination against Georgians residing in the territories, especially by forcing them to abandon their Georgian nationality, language and education.[6] As an occupying power, the Russian Federation continues to neglect its duty to protect the property of expelled IDPs and refugees.[7]

141. Georgia has always stressed its positive obligation to prevent the human rights violations in the occupied territories as well as to provide an effective remedy in case of breach[8]. The law enforcement authorities of Georgia initiate investigations into the facts of human rights violations; however, due to the lack of control over the occupied territories and lack of cooperation from the Russian authorities, Georgian authorities are unable to ensure effective investigation of the said cases.

142. Georgia has instituted an inter-state application before the International Court of Justice against the Russian Federation for the breach of the CERD on 12 August 2008 as well as an inter-state application before the European Court of Human Rights for the violation of European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms.

143. At the same time, Georgia emphasizes the human rights obligations of the Russian Federation as an authority exercising effective control over the said territories[9]. Georgia particularly stresses the Russian Federation's obligation to respect and ensure respect of rights laid down in relevant human rights and humanitarian law treaties that it is a State party to.[10]

Notes

1. Web site is hosted in Georgian language at www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=&sec_id=622

2. Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, Report Vol. I, para. 27 and Vol. II (September 2009), pp. 379–381.

3. PACE Resolution 1683, para. 5. Assembly debate on 29 September 2009 (29th and 30th Sittings) (see Doc. 12010, report of the Committee on the Honoring of Obligations and Commitments by Member States of the CoE (Monitoring Committee), co-Rapporteurs: Mr Van den Brande and Mr Eörsi; and Doc. 12039, opinion of the Committee on Migration, Refugees and Population, Rapporteur: Mrs Jonker).

4. Report by ODIHR, Human Rights in the War-affected Areas Following the Conflict in Georgia, Warsaw, 27 November 2008; Human Rights Watch, Russia/Georgia: Investigate Civilian Deaths, High Toll from Attacks on Populated Areas, 12 August 2008; Amnesty International, Civilians in the line of fire: the Georgia-Russia conflict, EUR 04/005/2008, November 2008; Human Rights Watch, "Up in Flames: Humanitarian Law Violations and Civilian Victims in the Conflict Zone over South Ossetia", 22 January 2009.

5. U.N. General Assembly, Human Rights Council, Report of the Representative of the Secretary- General on Internally Displaced Persons, Walter Kälin, Addendum to Report on Mission to Georgia (A/HRC/10/13/Add.2), U.N. Doc. A/HRC/13/21/Add.3 (14 January 2010); see also U.N. General Assembly, Resolution 63/307, Status of internally displaced persons and refugees from Abkhazia, Georgia, and the Tskhinvali region/South Ossetia, Georgia, U.N. Doc. A/RES/63/307 (30 September 2009).

6. Report of Gali Educational Resource Centre (March 2010).

7. Report of the Representative of the Secretary-General on the Internally Displaced Persons, paras. 27 and 41, op. cit.

8. Please see Georgia's Written Replies to the Human Rights Committees 91st Sessions, 2007; In addition, Government of Georgia closely cooperates with the CoE High Commissioner for Human Rights and actively participates in incident prevention mechanism as well as in Geneva Talks.

9. General Comment 31 "Nature of General Legal Obligation Imposed on the State Parties to the Covenant", CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 26 May 2004, para. 10.

10. For example: the International Covenant on Civil and Political Rights of 1969 and the Four Geneva Conventions of 1949.

Women's Information Center

ფოტო გარეკანზე:
ელენე რუსეცკი

ავტორი
ელენე რუსეცკი

სარედაქციო ჯგუფი
თამარ გოგოლაძე
თამარ ჯავახიშვილი
ანა ლობჟანიძე

დიზაინი და დაკაბადონება
თიკო ხარშილაძე

Photo on the cover page:
Elene Rusetskaia

Head of Edition
Elene Rusetskaia

Working group
Tamar Gogoladze
Tamar Javakhishvili
Ana Lobzhanidze

Design and lay out
Tiko Kharshiladze

ქალთა საინფორმაციო ცენტრის გამომცემლობა

Publishing House of the Women Information Center

მისამართი: თბილისი, 0102, წინამძღვრიშვილის ქ. N40;
ტელეფონი: (995 32) 2 95 29 34;
ფაქსი: (995 32) 2 94 26 99
ელ-ფოსტა: office@ginsc.net
www.ginsc.net

Address: Tbilisi, 0102, Tsinamdzgvrishvili Street N40;
Telephone: (995 32) 2 95 29 34;
Fax: (995 32) 2 94 26 99
E-mail: office@ginsc.net
www.ginsc.net